

Janja PEČAR

Regionalni vidiki razvoja Slovenije

(in poslovanje gospodarskih
družb v letu 2001)

Delovni zvezek 7 / 2002

Delovni zvezki Urada RS za makroekonomske analize in razvoj
ISSN: 1318-1920

Izdajatelj:

Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj,
Gregorčičeva 27, 1000 Ljubljana.

Telefon: 01 478 10 12

Fax: 01 478 10 70

Elektronska pošta: gp.umar@gov.si

<http://www.sigov.si/zmar/publicis/dz.html>

Urednica zbirke: Ana TRŠELIČ SELAN

Tehnična urednica: Ema Bertina KOPITAR

Prevod povzetka: Marko GERMOVŠEK

Naslovnica, oblikovna zasnova: Sandi RADOVAN, Studio DVA

Distribucija: Simona ZRIM

Tisk: SOLOS, Ljubljana

Odgovorna oseba: dr. Janez ŠUŠTERŠIČ, direktor

Naklada: 600 izvodov

Pisna naročila za zbirko ali posamezno publikacijo sprejemamo na naslov izdajatelja.

Ljubljana, 2002

Ključne besede: regije, regionalni razvoj, Slovenija, poslovni izid, demografsko ogrožena območja, območja s posebnimi razvojnimi problemi, gospodarstvo, strukturni skladi.

Delovni zvezek je sofinancirala Agencija RS za regionalni razvoj.

© Razmnoževanje publikacije in njenih delov ni dovoljeno. Objava besedila in podatkov v celoti ali deloma je dovoljena le z navedbo vira.

Kazalo

Povzetek/Summary	5
1. Metodološka pojasnila	7
1.1. Standardna klasifikacija teritorialnih enot	7
1.2. Viri podatkov in metodologija uporabljenih kazalcev	8
2. Upravno teritorialna razdelitev Slovenije	12
3. Regionalni razvoj v Sloveniji	14
3.1. Zakonodajni okvir	14
3.2. Institucionalna reforma	15
3.3. Strategija regionalnega razvoja Slovenije	16
3.4. Dosedanji učinki reforme regionalne politike	18
4. Strukturna politika Evropske unije	19
4.1. Namen	19
4.2. Načela izvajanja strukturne politike	20
4.3. Cilji strukturne politike EU	20
4.4. Finančni instrumenti za doseganje ekonomske in socialne kohezije v EU	21
4.5. Predpristopni instrumenti EU	23
4.6. Prihodnost strukturne oz. kohezijske politike	24
5. Analiza po regijah	27
5.1. Gorenjska regija	28
5.2. Goriška regija	32
5.3. Regija Jugovzhodna Slovenija	36
5.4. Koroška regija	40
5.5. Notranjsko - kraška regija	44
5.6. Obalno - kraška regija	48
5.7. Osrednjeslovenska regija	52
5.8. Podravska regija	56
5.9. Pomurska regija	60
5.10. Savinjska regija	64
5.11. Spodnjeposavske regija	68
5.12. Zasavska regija	72
Literatura in viri	76
Podatkovna priloga	77

Seznam uporabljenih kratic

APP	Agencija za plačilni promet
ARR	Agencija za regionalni razvoj
BSC	Business Support Centre (Poslovno podporni center)
BDP	Bruto domači proizvod
GURS	Geodetska uprava RS
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (Evropski kmetijski sklad)
EGS	Evropska gospodarska skupnost
ERDF	European Regional Development Fund (Evropski sklad za regionalni razvoj)
ESF	European Social Fund (Evropski socialni sklad)
EU	Evropska unija
FIFG	Financial Instruments for Fisheries Guidance (Finančni instrument za usmerjanje ribištva)
ICRA	Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija
IER	Inštitut za ekonomska raziskovanja
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-accession (Program infrastrukturnih naložb v promet in okolje)
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics, glej SKTE
OPRP	Območje s posebnimi razvojnimi problemi
PC	Podjetniški center
RPC	Regionalni podjetniški center
RRP	Regionalni razvojni program
RRA	Regionalna razvojna agencija
RRC	Regionalni razvojni center
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Posebni pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja)

Povzetek

Na Uradu za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR) izhajajo delovni zvezki z regionalno tematiko že od leta 1994 dalje. Njihov namen je čim bolj celovita predstavitev regij na osnovi različnih socio-ekonomskih podatkov in indikatorjev. Publikacija je popestrjena z nekaterimi tematskimi kartami, izdelanimi z GIS aplikacijo SDMSW, ki nam prikazujejo tudi prostorsko dimenzijo problematike.

Izdajo publikacije je tudi letos sofinancirala Agencija RS za regionalni razvoj.

Kot običajno, je delovni zvezek sestavljen iz več sklopov. V prvem so na kratko opisana metodološka pojasnila, sledi predstavitev upravno teritorialne regionalizacije Slovenije, in problematika regionalnega razvoja Slovenije, dodana pa je še predstavitev strukturne politike v Evropski uniji. V drugem sklopu je, po abecednem vrstnem redu, vsaka regija predstavljena kot celota na osnovi različnih podatkov in kazalcev. V statistični prilogi, kot tretjem sklopu, so na tematskih kartah prikazani nekateri kazalci po posameznih občinah, sledijo pa prikazi podatkov v tabelah in grafih po občinah in regijah.

Večinoma gre za že ustaljeno vsebino, ki jo običajno objavljamo v Delovnem zvezku, kar pomeni, da so kazalci ažurirani z novejšimi podatki. Nekatere vsebine so ponovljene iz lanskega delovnega zvezka, vendar posodobljene, druge so izpuščene. Vsako leto poskušamo dodati kaj novega. Letos je na kratko predstavljena strukturna politika EU.

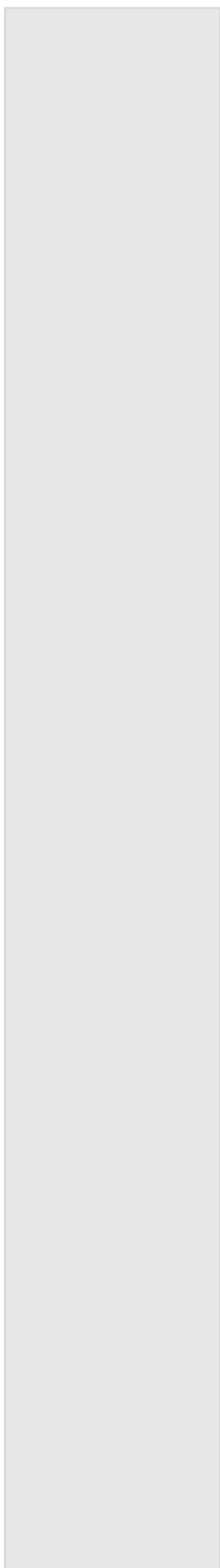
Summary

The Institute of Macroeconomic Analysis and Development (IMAD) has been publishing working papers on regional issues since 1994. The papers aim to extensively analyse regions on the basis of socio-economic indicators. The papers include maps made using the GIS application SDMSW showing the spatial dimension of particular data or an indicator.

The paper is co-financed by the National Agency for Regional Development.

Like before, this Working Paper is composed of several sections. The first section describes the methodology, the administrative and territorial division of Slovenia, and the issues of Slovenia's regional development. Then follow the main characteristics of the EU structural policy. The second section presents each region in alphabetic index on the basis of selected data and indicators. Maps presented in the statistical appendix reveal the spatial dimension of some indicators, while tables and graphs provide data broken down by municipalities and statistical regions.

This is largely the standard content of the paper. In some parts, the content of the working paper is the same as last year, but updated. In addition to standard information, we try to add some new data in each paper. This time we have briefly summarised the EU structural policy.

1. Metodološka pojasnila

1.1. Standardna klasifikacija teritorialnih enot

Podatkovna osnova delovnega zvezka so najrazličnejši podatki, ki so bili na voljo do konca leta 2002 na štirih teritorialnih ravneh – na državni, na ravni statističnih regij, na ravni upravnih enot¹ in ravni občin (193). Teritorialna razdelitev, ki jo uporabljamo v delovnem zvezku, je razdelitev na podlagi vladne Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (SKTE) (Ur.l.RS 28/2000). Z njo se standardna klasifikacija teritorialnih enot uvaja kot obvezni nacionalni standard za evidentiranje, zbiranje, obdelovanje, analiziranje, posredovanje in izkazovanje podatkov o teritorialni razdelitvi države. Med drugim se SKTE uporablja tudi v podporo regionalnemu razvoju in merjenju učinkov regionalne politike ter pri harmonizaciji regionalnih podatkov za potrebe vključevanja v EU. Po SKTE je celotni teritorij Slovenije razdeljen na enajst ravni. Prvih pet ravni je vsebinsko smiselno razčlenjenih tako, da ustreza tudi evropski nomenklaturi od NUTS 0 do NUTS 5 (Nomenclature of territorial units for statistics), ki jo Evropska komisija zahteva tudi od vseh držav kandidat. To nomenklaturu je oblikoval EUROSTAT s pomočjo Evropske komisije za potrebe regionalnih statistik in predstavlja enotno teritorialno osnovo za vse države članice. Pri oblikovanju teritorialne razdelitve NUTS, ki je sicer v pristojnosti države članice, je mogočih več variant. Zaradi praktičnih razlogov in lažje implementacije regionalnih politik temelji NUTS nomenklatura pretežno na institucionalni razdelitvi, ki je trenutno v veljavi v državi članici. Za potrebe strukturnih skladov sta pomembna predvsem dva nivoja NUTS teritorialne razdelitve in sicer NUTS 2 in NUTS 3, saj se kriteriji za določitev območij, upravičenih do sredstev strukturnih skladov vežejo na ta dva nivoja. Povezava SKTE z NUTS je naslednja:

- ï SKTE 0 = NUTS 0 – država v celoti
- ï SKTE 1 = NUTS 1 – država v celoti
- ï SKTE 2 = NUTS 2 – dve enoti – Ljubljanska urbana regija in preostala Slovenija
- ï SKTE 3 = NUTS 3 – 12 statističnih regij, kjer se Osrednjeslovenska regija povsem pokriva z Ljubljansko urbano regijo na ravni SKTE 2, bivša Dolenjska regija pa se razširi z občinami Kočevje, Loški Potok, Osilnica, Ribnica, Kostel in Sodražica. Ostale regije so identične že do sedaj uveljavljenim statističnim regijam
- ï SKTE 4 = NUTS 4 – 58 upravnih enot
- ï SKTE 5 = NUTS 5 – 192 občin oz. od sredine leta 2002 dalje 193 občin.

Teritorialni gradnik za statistične regije so večinoma občine, razen v primeru, ko ni na voljo podatkov na ravni občin. Meje občin in meje upravnih enot se ne ujemajo popolnoma. Ta odstopanja so majhna. Pojavljajo pa se pri agregiranju podatkov na raven statističnih regij pri tistih izračunih, ki temeljijo na seštevanju podatkov iz upravnih enot.

Z ustanovitvijo nove občine, Šmartno pri Litiji, ki je nastala z odcepitvijo od občine Litija, se je število občin v Sloveniji povečalo na 193. Do ustanovitve nove občine je prišlo sredi leta 2002 in torej podatkov zanjo še ni bilo na voljo.

¹ Upravno enoto uporabljamo samo kot osnovni gradnik podatkov na raven statističnih regij v primeru, ko ni na voljo podatkov na ravni občin.

*Slovenija
razdeljena na
11 ravni po
SKTE*

*Zadnji
razpoložljivi
podatki*

*Demografski
kazalci*

*Kazalci
izobrazbene
strukture*

1.2. Viri podatkov in metodologija uporabljenih kazalcev

Osnovni viri podatkov so Statistični urad RS (v nadaljevanju SURS), Republiški zavod za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) ter Agencija za plačilni promet (v nadaljevanju APP). Preračuni so bili narejeni na Uradu RS za makroekonomske analize in razvoj. Vir za prostorske podatke je Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS). Predstavljeni kazalci so izračunani na osnovi zadnjih razpoložljivih podatkov, kar pomeni, da gre lahko za različne časovne preseke - odvisno od tega, kaj je bilo na voljo kot zadnji razpoložljiv podatek do zaključka delovnega zvezka. Po posameznih tematskih sklopih, ki so predstavljeni v analizi po regijah, so viri podatkov in kazalci naslednji:

Demografska gibanja

Za predstavitev demografskih gibanj smo uporabili podatke popisa 1981, 1991 in centralnega registra prebivalstva na stanje 30.6.2002. Metodološko ta dva vira med seboj sicer nista popolnoma primerljiva. S popisi prebivalstva zbira SURS podatke o številčnem stanju in osnovnih sestavinah prebivalstva in gospodinjstev praviloma na vsakih deset let. Popis temelji na osebnem izjavljanjem prebivalstva, registrski vir pa je zbir podatkov o prebivalcih, ki temelji na različnih evidencah.

Indeks staranja prebivalstva je razmerje med starim (65 let in več) in mladim prebivalstvom (od 0 do 14 let), pomnoženo s 100.

Naravni prirast je razlika med številom živorojenih otrok in številom umrlih v koledarskem letu.

Naravni prirast na 1,000 prebivalcev je razmerje med naravnim prirastom in številom prebivalstva sredi istega leta, pomnoženo s 1,000.

Selitveni prirast med občinami je razlika med številom priseljenih iz drugih občin Slovenije in številom odseljenih v druge občine Slovenije v določeni občini.

Selitveni prirast med občinami na 1,000 prebivalcev je razmerje med selitveni prirastom med občinami za posamezno občino in številom prebivalstva občine sredi istega leta, pomnoženo s 1,000.

Skupni prirast je seštevek naravnega in selitvenega prirasta (s tujino) na določenem območju v koledarskem letu.

Skupni prirast na 1,000 prebivalcev je razmerje med skupnim prirastom v koledarskem letu in številom prebivalstva sredi istega leta, pomnoženo s 1,000.

Izobrazbena struktura prebivalstva

Osnovni vir za prikaz izobrazbene strukture prebivalstva je raziskava Znanje in izobraževanje v Sloveniji v luči priključitve EU. Raziskava je potekala v okviru projekta Strategija gospodarskega razvoja Slovenije: Slovenija v Evropski uniji, Inštituta za ekonomska raziskovanja iz Ljubljane pod vodstvom dr. Milene Bevc. V okviru te raziskave so bili za leto 1991 uporabljeni podatki popisa prebivalstva v starosti od 15-64 let (delovno sposobno prebivalstvo), za leto 1998 pa podatki ankete,

ki je temeljila na vzorcu 3,000 oseb v starosti od 16-65 let.

Stopnja vključenosti prebivalcev v dodiplomski študij pomeni delež rednih in izrednih študentov (brez absolventov in tujcev) v starostni skupini 20-24 let, ki so vključeni v dodiplomski študij. Pri tem je upoštevana regija stalnega prebivališča študentov.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Vir podatkov o bruto dodani vrednosti in bruto domačem proizvodu je SURS in temeljita na metodologiji regionalnih računov, ki so podsistem nacionalnih računov, le da je njihov predmet raziskovanja vezan na določene teritorialne enote. Koncepti, uporabljeni v regionalnih računih, so isti kot v nacionalnih računih. Ker gre za mednarodno primerljivo metodologijo, je mogoča tudi mednarodna primerjava. Primerjava s povprečjem EU-15 je naša ocena.

Regionalna bruto dodana vrednost in bruto domači proizvod sta izračunana po posredni metodi. Podatki o bruto dodani vrednosti po dejavnostih na državni ravni so po določenih dohodkovnih komponentah porazdeljeni po regijah z ustreznimi ključi.

Za predstavitev gospodarske strukture regije smo uporabili podatke SURS o regionalni bruto dodani vrednosti iz leta 1999, ker so to trenutno zadnji razpoložljivi podatki po sektorjih v regijah. Sektorji so naslednji:

- A,B - kmetijstvo
- C,D,E - industrija
- F - gradbeništvo
- G...O – storitve

V preteklih letih, ko tovrstnega podatka v Sloveniji še ni bilo na voljo, smo na UMAR-u uporabljali nadomestna kazalca (bruto dodana vrednost na prebivalca, osnova za dohodnino na prebivalca), ki pa zaradi svoje narave kažeta na nekoliko drugačna relativna razmerja med regijami. V tem primeru je bruto dodana vrednost izračunana iz statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha gospodarskih družb po metodologiji UMAR: bruto dodana vrednost = AOP 059 – AOP 060 – AOP 071 in v delovnem zvezku jo še vedno objavljamo predvsem zaradi primerjave z bruto domačim proizvodom in časovnih serij.

Poslovanje gospodarskih družb

Osnova za predstavitev poslovanja gospodarskih družb regij so Statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha gospodarskih družb v letih 2000 in 2001 Agencije za plačilni promet. V kolikor tukaj uporabljamo termin »gospodarstvo«, dejansko ne prestavlja celotnega gospodarstva regije, pač pa le gospodarske družbe, ki so obvezne oddati zaključni račun, iz katerih izhajajo Statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha. Tudi tu delimo gospodarstvo na naslednje sektorje:

- A,B - kmetijstvo
- C,D,E - industrija
- F - gradbeništvo
- G...O - storitve

*Bruto domači
proizvod*

*Statistični
podatki bilance
stanja in
bilance uspeha*

Za komentiranje poslovanja gospodarskih družb uporabljamo naslednje kazalce:

Izvoz so čisti prihodki od prodaje blaga in storitev ustvarjeni na tujem trgu.

Ekonomičnost poslovanja je razmerje med poslovni prihodki in poslovni odhodki.

Donosnost prihodkov je razmerje med neto čistim dobičkom/izgubo poslovnega leta in skupnimi prihodki.

Produktivnost je razmerje med prihodki od poslovanja in zaposlenimi.

Kapitalna intenzivnost je razmerje med sredstvi in zaposlenimi.

Investicijska intenzivnost je razmerje med izdatki za investicije in sredstvi.

Finančna struktura (zadolženost) je delež dolga v virih sredstev.

Brezposelnost

Osnovna vira za podatke o brezposelnih sta ZRSZ in SURS. Za izračun stopnje registrirane brezposelnosti, stopnje zaposlenosti in aktivnosti ter različnih kategorij brezposelnih oseb uporabljamo registrske vire. Zadnji podatki v delovnem zvezku so za povprečje prvih šestih mesecev leta 2002.

Stopnja registrirane brezposelnosti je odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu (registrirani brezposelni in delovno aktivno prebivalstvo po kraju bivanja).

Stopnja zaposlenosti je odstotni delež delovno aktivnega prebivalstva (registrski vir) v delovno sposobnem prebivalstvu (od 15-64 let).

Stopnja aktivnosti je odstotni delež med aktivnim prebivalstvom (registrirani brezposelni in registrirano delovno aktivno prebivalstvo po kraju bivanja) v delovno sposobnem prebivalstvu (od 15-64 let).

Delovno aktivno prebivalstvo so po SRDAP (Statistični register delovno aktivnega prebivalstva) in ZAP-M (Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v družbah, podjetjih in organizacijah na obrazcu ZAP-M) vse osebe, ki so pokojninsko in invalidsko zavarovane, oziroma so v delovnem razmerju na območju Slovenije. Delovno razmerje je lahko sklenjeno za določen ali nedoločen čas, za polni ali skrajšani delovni čas. Delovno aktivno prebivalstvo je seštevek zaposlenih oseb pri samozaposlenih, v družbah, podjetjih in organizacijah, zaposlenih oseb pri samozaposlenih osebah, samostojnih podjetnikov posameznikov, oseb, ki opravljajo poklic in kmetov.

Brezposelni s I. in II. stopnjo izobrazbe so tisti, ki imajo končano le osnovno šolo oziroma so brez nje (I. stopnja) ali pa imajo nižjo poklicno izobrazbo oziroma krajše programe za pridobitev nižje poklicne izobrazbe (II. stopnja). Brezposelni s VI. in VII. stopnjo strokovne izobrazbe pa so, tisti, ki imajo končano višjo (VI) oziroma visoko stopnjo strokovne izobrazbe (VII).

Pri večini kazalcev o brezposelnih osebah je teritorialni gradnik za statistične regije upravna enota, kar lahko pomeni manjša odstopanja na ravni regij, če je gradnik občina. Na to opozarja opomba pod preglednico v statistični prilogi.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

V delovnem zvezku se pogosto sklicujemo tudi na sintezno oceno razvojnih možnosti slovenskih regij, ki je nastala na Inštitutu za ekonomska raziskovanja v Ljubljani ob pomoči strokovnjakov Urbanističnega inštituta RS in Ekonomske fakultete iz Ljubljane. V letu 1997 so razvili orodje “Analiza slovenskih regij: izkoriščanje regionalnih razvojnih potencialov in ocena razvojnih možnosti slovenskih statističnih regij”. Osnovna predpostavka tega orodja je, da razvitosti regije ni mogoče meriti le na osnovi statističnih indikatorjev. Pomembno pa ni le sedanje stanje, temveč tudi razvojne možnosti, ki v veliki meri temeljijo na endogenih potencialih regij. Oceno razvojnih možnosti slovenskih regij na osnovi omenjenega orodja so opravili v letih 1997, 1998 in 2000. Uporabljena je bila tudi za potrebe Strategije regionalnega razvoja Slovenije, vendar je bila za te potrebe nekoliko preoblikovana. Ker vsebuje samo orodje precej kvalitativnih kazalcev, ga je prav za potrebe Strategije regionalnega razvoja Slovenije, mag. Damjan Kavaš (Inštitut za ekonomska raziskovanja) dopolnil in napravil novo oceno, ob tem, da so izhodišča orodja ostala skoraj enaka. Sinteza ocena razvojnih možnosti slovenskih regij je izčrpno predstavljena v Delovnem zvezku št.8/letnik IX/2000, Ljubljana 2001.

Tematske karte

V prilogi delovnega zvezka je poleg tabelarnih in grafičnih prikazov v podatkovni prilogi tudi nekaj tematskih kart, ki prikazujejo prostorsko problematiko nekaterih kazalcev. Te karte so oblikovane s pomočjo GIS (geografski informacijski sistem) aplikacije SDMSW (Spatial Data Management System for Windows) domačega proizvajalca – Softdata d.o.o.

Izkoriščanje regionalnih razvojnih potencialov in ocene razvojnih možnosti slovenskih statističnih regij

2. Upravno teritorialna razdelitev Slovenije

*62 občin
do leta 1995*

Ob osamosvojitvi leta 1991 je bila Slovenija razdeljena na 62 občin. Takrat je imela povprečna slovenska občina 31,709 prebivalcev in je obsegala 327 km². Občine so bile po površini veliko večje od občin sosednjih držav, po velikosti in pristojnostih pa nekje med klasično občino in upravnim okrajem. Približno 80% vseh nalog je bilo državnega značaja. Predstavljale so prvo stopnjo državne oblasti, zato so bile temeljne krajevne potrebe prebivalstva prenešene na krajevne skupnosti. Teh je bilo okoli 1,250, vključevale pa so vseh 6,000 naselij v Sloveniji. Organizacijsko je bila takšna ureditev občin nekje med državno upravo in lokalno samoupravo. Naloge in dejavnosti so se med seboj prepletale in stanje ni ustrezalo niti standardom upravljanja državne uprave niti interesom lokalne samouprave.

Z osamosvojitvijo Slovenije je bila sprejeta tudi nova ustava, ki izrecno navaja občine kot obliko lokalne samouprave in predvideva možnost prostovoljnega povezovanja občin v širše lokalne samoupravne skupnosti. Po ustavi so v Sloveniji obvezne lokalne skupnosti le občine, v katerih pristojnost sodijo krajevne zadeve. Po predhodnem soglasju vseh občin lahko država nanje prenese opravljanje posameznih nalog iz pristojnosti države, če za to zagotovi tudi potrebna sredstva. Ustava tudi dopušča, da si mesta ob posebnih pogojih, ki jih določa zakon, lahko pridobijo status mestne občine.

*147 občin od
leta 1995 do
leta 1998*

Zakon o lokalni samoupravi je bil sprejet konec leta 1993 (Ur.l. RS 72/93). Naslednje leto je bil sprejet še Zakon o ustanovitvi občin in določitvi njihovih območij (Ur.l. RS 60/94, 69/94, 69/94-popr., 56/98). S tem zakonom je v letu 1995 prišlo do izoblikovanja 147 občin. Za območje ene ali več občin pa so bile organizirane upravne enote (58 upravnih enot – po ena za vsako od starih občin in ena za vse ljubljanske občine). Zaradi večje racionalnosti in učinkovitosti so se nanje prenesle določene naloge državne uprave (Ur.l. RS 67/94, 75/94, 78/94). Povprečna občina je merila okoli 138 km² in imela povprečno 13,374 prebivalcev. Kar 51 občin je imelo manj kot 5,000 prebivalcev, od tega je imela skoraj četrtina občin manj kot 4,000 in dve (Osilnica in Kobilje) manj kot 1,000. Razlike med občinami so bile zelo velike, saj je imela po drugi strani Ljubljana več kot 270,000 prebivalcev. Od 62 starih občin jih je ostalo v nekdanjem obsegu le 24. Status mestne občine je dobilo 11 občin (Celje, Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Ptuj, Slovenj Gradec in Velenje), čeprav bi po evropskih merilih ta pripadal le Ljubljani in Mariboru. Temeljnih pogojev za ustanovitev občine ni izpolnjevala več kot polovica občin. Proces teritorialnega preoblikovanja državne uprave pa s tem še ni bil končan. Sledila je vrsta pritožb na ustavno sodišče in spomladi leta 1997 je stekel postopek za ustanovitev novih občin in uveljavitev nekaterih sprememb. Spremembe so šle v smeri še večjega drobljenja že tako majhnih občin. Avgusta leta 1998 se je število občin povečalo na 192. Na novo so nastajale predvsem majhne občine in s tem se je povprečna občina zmanjšala na 106 km² in 10,341 prebivalcev. Sedaj ima 95 občin manj kot 5,000 in dobra tretjina manj kot 4,000 prebivalcev. Skupini občin do 1,000 prebivalcev pa so se pridružile še štiri nove, kar dve občini pa imata manj kot 500 prebivalcev (Hodoš in Osilnica).

*Po letu 1998
oblikovanje
192 občin*

S tem pa preoblikovanje občin še ni bilo končano. V letu 2002 je bilo podanih kar 61 predlogov za ustanovitev občin, oziroma za določitev njihovih območij, spremembo območij občin, spremembo imen, sedežev občin ali spremembo njihovega statusa. Od teh predlogov je bilo kar 50 takih, ki so se nanašali na ustanovitev nove občine. Ob presoji upravičenosti predlogov so se striktno upoštevali kriteriji za oblikovanje novih občin. Na koncu so bili vsi predlogi za nove občine zavrženi z

izjemo občine Šmartno pri Litiji, ki se je odcepila od občine Litija in tako postala nova, 193. občina v Sloveniji.

Poleg tega v Sloveniji tudi nimamo vmesne stopnje med občino in državo, kakršne poznajo evropske države. Zaradi vedno večje vloge, ki jo imajo regije v zgodovinskem, kulturnem in gospodarskem pogledu, je potreba po oblikovanju take vmesne stopnje, ki bi imela tudi upravno-administrativne funkcije, toliko večja. To vmesno stopnjo naj bi opredelil Zakon o ustanovitvi pokrajin, ki je že dalj časa v pripravi. Vlada RS je julija 2001 sprejela Izhodišča in predloge za nadaljnji razvoj lokalne samouprave, v katerih je poudarjeno, da so pokrajine:

- ï drugi nivo lokalne samouprave (kar bo formalizirano po spremembi Ustave RS)
- ï teritorialne skupnosti s položajem pravne osebe, z lastnim premoženjem in lastnimi finančnimi sredstvi,
- ï imajo izvirne pristojnosti, pri opredelitvi katerih se upošteva načelo subsidiarnosti in na njegovi podlagi postopni prenos vseh tistih državnih pristojnosti na pokrajine, ki jih je mogoče opravljati na nižjem nivoju, prav tako pa se prenesejo na pokrajine le tiste naloge iz občin, ki jih občine niso sposobne same opravljati.

Zakon o ustanovitvi pokrajin je pripravljen, vendar je predhodno potrebno počakati še na ustavne spremembe, ki bodo ustanovitev pokrajin omogočile. Po ustavnih spremembah naj bi se v letu 2003 zakon obravnaval in sprejel, ob koncu leta pa naj bi bile izvedene volitve v pokrajinske svete tako, da bi prišlo do konstituiranja pokrajin v letu 2004.

*Leta 2002
ustanovljena
193. občina*

*Pokrajine še
vedno v
nastajanju*

*Začetki politike
pospeševanja
skladnejšega
regionalnega
razvoja že v
zgodnjih 70.
letih*

*Pravne
podlage
regionalnega
razvoja*

3. Regionalni razvoj v Sloveniji

3.1. Zakonodajni okvir

V Sloveniji se je politika pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja začela že v zgodnjih sedemdesetih letih. Takrat je bil sprejet prvi Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij. Na osnovi treh kriterijev (narodnega dohodka na prebivalca, deleža kmečkega prebivalstva in deleža zaposlenega prebivalstva) je določil občine, ki so veljale za manj razvite in za katere so bili predvideni posebni ukrepi. Takrat so manj razvita območja obsegala 18.9% površine in 18.2% prebivalstva Slovenije. Nato so se vsakih pet let (skladno s takratnim sistemom načrtovanja) spreminjali kriteriji, območja in ukrepi za pospeševanje regionalnega razvoja. Konec leta 1990 je bil sprejet Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji. Usmerjen je bil predvsem na reševanje demografskih problemov. Zakon je opredelil strnjena demografsko ogrožena območja na osnovi dveh demografskih kriterijev – indeksa staranja in indeksa rasti prebivalstva. Ob sprejetju zakona so demografsko ogrožena območja obsegala 61% površine in 24.6% prebivalstva Slovenije, kar pomeni, da se je obseg območij, upravičenih do posebnih sredstev, močno povečal. V letu 1999 je bil sprejet nov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. 60/99), temu pa so v letu 2000 in 2001 sledili še podzakonski akti:

- Sklep o ustanovitvi, sestavi, organizaciji in nalogah sveta za strukturno politiko (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 17/01),
- Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Ur.l. RS, št. 59/00),
- Uredba o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 44/0, št. 58/01, št. 60/01)
- Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 111/00, št. 44/01),
- Pravilnik o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije republike Slovenije za regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 44/01),
- Navodilo o minimalni obvezni metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 111/00, št. 44/01),
- Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 44/01),
- Pravilnik o dodeljevanju regionalnih državih pomoči ter regionalnih razvojnih spodbud samoupravnim lokalnim skupnostim in regionalnim razvojnim agencijam (Ur.l. RS, št. 62/01, št. 76/01, št. 108/02).

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja je med drugim uvedel tudi kazalce za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi, podzakonski akt (Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila – v nadaljevanju Uredba), pa je vrednosti meril in občine, ki izpolnjujejo ta merila, še natančneje določil. Območja so bila določena na osnovi takrat razpoložljivih podatkov za obdobje od leta 2000 do 2006, ob tem, da Uredba tudi določa, da je potrebno enkrat letno preverjati izpolnjevanje posameznih meril in po potrebi predlagati ustrezne spremembe Uredbe. V okviru območij s posebnimi razvojnimi problemi tako ločimo tri tipe:

ï Ekonomsko šibka območja

Kot ekonomsko šibka so določena območja občin, ki so v letu 1997 dosegle največ 80% bruto osnove za dohodnino na prebivalca glede na državno povprečje, ali pa gre za občine, kjer se je število prebivalstva v obdobju od 1991 do 1999 zmanjšalo, tako da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96. Ta pogoj izpolnjuje 91 občin, ki obsegajo 32.6% površine in 22.4% prebivalstva Slovenije.

ï Območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo

Kot območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo so določene občine, kjer je stopnja registrirane brezposelnosti v prvem polletju 1999 za več kot 20% presegala državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 63 občin, obsegajo 24.1% površine ter 27.9% prebivalstva Slovenije. Kot območja s strukturnimi problemi so določene tudi občine, kjer je delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega prebivalstva za več kot 20% presegal državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 97 občin s 43.0% površine in 28.2% prebivalstva Slovenije.

ï Razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi dejavniki

Za razvojno omejevana obmejna območja štejemo občine ob meji z Avstrijo, Italijo, Madžarsko in Hrvaško, če leži več kot polovica površine občine v deset-kilometrskem obmejnem pasu in če je število prebivalstva v občini v obdobju od 1991 do 1999 upadlo, tako da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96. Tako opredeljena razvojno omejevana obmejna območja obsegajo 48 občin, 23.7% površine in 13.4% prebivalstva Slovenije. Razvojno omejevana območja so tudi območja občin, ki so opredeljena kot območja z omejenimi dejavniki, če je najmanj polovica površine občine v tako opredeljenem območju ob hkratnem upadanju števila prebivalstva v občini v obdobju od 1991 do 1999, tako da znaša indeks rasti prebivalstva pod 96. Taka območja obsegajo 23 občin z 8.7% površine in 4.6% prebivalstva.

Nekatere občine izpolnjujejo več meril hkrati, tako da ni mogoče teh podatkov seštevati. Skupno pa območja s posebnimi razvojnimi problemi obsegajo 129 občin, 57.2% površine in 48.7% prebivalstva Slovenije.

3.2. Institucionalna reforma

Reforma regionalne strukturne politike je prinesla tudi oblikovanje institucij na nacionalni in lokalni ravni. V skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja se praviloma za območje ene ali več statističnih regij ustanovi regionalna razvojna agencija (v nadaljevanju RRA), ki opravlja razvojne naloge za to regijo. Ustanovijo jo občine in osebe javnega in zasebnega prava. Proces oblikovanja RRA se je v letu 2001 zaključil. Na območju celotne Slovenije je oblikovanih 12 RRA. Te so:

1. RRA Mura (na območju Pomurske statistične regije),
2. Mrežna RRA Podravje - nosilna MRA Maribor (na območju Podravske statistične regije),
3. A.L.P. Peca (na območju Koroške statistične regije),
4. RRA Celje (na območju Savinjske statistične regije, razen občine Radeče),
5. RRA Zagorje (na območju Zasavske statistične regije, vključuje pa še območje občin Litija in Radeče),
6. RPC Posavje (na območju Spodnjeposavske statistične regije),

Območja s posebnimi razvojnimi problemi

Institucije na nacionalni in regionalni ravni

7. PC Novo mesto (na območju statistične regije Jugovzhodna Slovenija),
8. RRA Ljubljanska urbana regija (na območju Osrednjeslovenske statistične regije, razen občine Litija),
9. RRA Gorenjske – nosilna BSC Kranj (na območju Gorenjske statistične regije)
10. RRA Notranjsko-kraške regije (na območju Notranjsko-kraške statistične regije, razen občine Ilirska Bistrica)
11. Mrežna S Primorska RRA – nosilna ICRA Idrija (na območju Goriške statistične regije)
12. RRA J Primorska – nosilna RRC Koper (na območju Obalno-kraške statistične regije, vključuje še območje občine Ilirska Bistrica).

Območja delovanja RRA so skladna z območji statističnih regij razen v štirih regijah (glej zgoraj). Štiri RRA so organizirane kot mrežne agencije (na Gorenjskem, Goriškem, v Obalno-kraški regiji in v Podravju), kjer je pogodbeno povezanih več razvojnih agencij, ena od njih pa je nosilna.

Na nacionalni ravni je ustanovljena Agencija RS za regionalni razvoj kot osrednja državna institucija za koordinacijo regionalne in strukturne politike v Sloveniji.

V okviru institucionalne izgradnje na področju regionalnega razvoja je tik pred koncem leta 2002 prišlo do nekaterih novosti. Oblikovano je bilo novo ministrstvo brez listnice za regionalni razvoj, s sklepom vlade pa je bila ustanovljena še Služba za strukturno politiko in regionalni razvoj. Služba ima dve delovni področji. Na eni strani koordinira aktivnosti za zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja, na drugi strani pa koordinira tudi aktivnosti za izvajanje evropske strukturne in kohezijske politike.

Osnovi instrument pospeševanja regionalnega razvoja v regijah in pridobivanja spodbud za te namene ter ena od osnovnih razvojnih nalog RRA je priprava regionalnega razvojnega programa (v nadaljevanju RRP). Sklep o pripravi RRP z navedbo območja priprave in zadolžitvami vključenih institucij sprejme organ upravljanja RRA, prav tako pa tudi ustanovi programski odbor, ki je odgovoren za programsko usmerjanje RRP. To je temeljni programski in izvedbeni dokument, ki se praviloma pripravi za območje statistične regije in s katerim si regija začrta razvoj v prihodnjih letih. Vsebuje razvojne prednosti regije, finančno ovrednotene programe, podprograme in projekte za posamezna področja regije. Minimalna obvezna vsebina je določena v Navodilu o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa. Za reševanje posameznih zadev skupnega interesa na območju več občin se lahko pripravi tudi skupni razvojni program, ki je izvedbeni akt na medobčinski ravni.

Priprava regionalnih razvojnih programov je po regijah potekala različno. Mrežne RRA Podravje, RRA Ljubljanske urbane regije in RRA J Primorske, ki so bile ustanovljene nazadnje, so najkasneje začele pripravljati RRP. Konec leta 2002 so bili RRP-ji izdelani že za vse regije, razen za Podravsko, ki pa je imela strateški del tudi že sprejet.

3.3. Strategija regionalnega razvoja Slovenije

Sredi leta 2001 je Vlada sprejela tudi Strategijo regionalnega razvoja Slovenije. To je osnovni strateški dokument slovenske regionalne politike. Temelji na Zakonu o

Strategija regionalnega razvoja Slovenije

Cilji SRRS

Prednostna območja

Spodbude za regionalni razvoj

spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in njegovih podzakonskih aktih, Beli knjigi o regionalnem razvoju v Sloveniji ("White Paper on Regional Development in Slovenia", januar 1999), Predhodnem državnem razvojnem programu za obdobje 2000–2002 (november 1999), raziskavi konzorcija slovenskih raziskovalnih inštitutov pod vodstvom Inštituta za ekonomska raziskovanja (»Priprava strokovnih podlag za Strategijo regionalnega razvoja Slovenije«) in Tezah za SRRS iz julija 2000. Priprava SRRS pomeni uresničitev naloge iz Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in hkrati podrobnejšo usmeritev za nadaljnje izvajanje regionalne politike.

SRRS je sestavljena iz strateškega in analitičnega dela. V strateškem delu je predstavljena vizija regionalnega razvoja v Sloveniji, ki stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu ob optimalnem izrabljanju vseh potencialov v regiji, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij. Osnovni dolgoročni cilj SRRS je zmanjševanje razvojnega zaostanka Slovenije in slovenskih regij za povprečjem Evropske unije ob doseganju visokega življenjskega standarda in kvalitete življenja ter boljšega zdravja prebivalcev vseh slovenskih regij. Do leta 2006 so cilji konkretniji in merljivi: (i) zaustaviti povečevanje razlik v gospodarski razvitosti in življenjskih možnostih med regijami s poudarkom na celostnem razvoju mest, ki so nosilci regionalnega razvoja v povezavi s podeželjem. Ta cilj bomo dosegli z najmanj ohranitvijo razlike v kupni moči BDP na prebivalca na ravni statističnih regij na razmerju 1.7:1 med najbolj in najmanj razvito regijo; (ii) trajnostni razvoj vseh slovenskih regij in preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Ta cilj bo dosežen, če se bo dvignila absolutna raven kupne moči BDP na prebivalca in če se bo zmanjšala registrirana stopnja brezposelnosti v vseh statističnih regijah; (iii) ohranjanje minimalne poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije, tako da neto medregijski selitveni saldo v nobeni statistični regiji ne bo večji od –0.5 prebivalca na 1000 prebivalcev; (iv) izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij, merjeno v BDP po kupni moči na prebivalca, v primerjavi z obmejnimi regijami v Avstriji in Italiji. Cilj bo dosežen s hitrejšim razvojem Osrednjeslovenske, Goriške in Obalno-kraške regije od italijanskih obmejnih regij ter dohitevanjem manj razvitih avstrijskih regij; (v) zmanjšati razlike v zdravju med regijami zaradi slabših razvojnih možnosti (slabše gospodarske in družbene razvitosti) in slabše dostopnosti do zdravstvene službe, kar se bo odrazilo na zmanjševanju razlik v pričakovanem trajanju življenja, splošni ter specifični umrljivosti.

SRRS je določila tudi prednostna območja regionalne politike. Ta bo sicer delovala na celotnem območju države, vendar bo prednost dajala: (i) regijam z nižjo stopnjo razvitosti (glede na višino BDP na prebivalca oz. stopnjo brezposelnosti), (ii) območjem s posebnimi razvojnimi problemi (Ur.l.RS, št.59/00), (iii) obmejnimi območjem in (iv) območjem, na katerih živijo madžarska in italijanska narodna ter romska etnična skupnost.

Spodbude, pomembne za skladni regionalni razvoj (v nadaljevanju: spodbude), bodo sestavljala nepovratna in povratna sredstva ministrstev ter sredstva javnih skladov in agencij, katerih ustanovitelj je Republika Slovenija in bodo namenjena sofinanciranju izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov. Spodbude se bodo usklajevale in načrtovale v okviru Državnega razvojnega programa Republike Slovenije 2001–2006 in v postopku priprave državnega proračuna, njihov obseg pa bo določen v vsakoletnem Proračunskem memorandumu in Načrtu razvojnih programov proračuna. Spodbude so: (i) neposredne regionalne spodbude, ki bodo usmerjane v prednostna območja delovanja regionalne politike in jim bo primarni cilj zmanjševanje regionalnih razvojnih razlik; (ii) posredne regionalne spodbude, ki bodo primarno zasledovale druge (sektorske ali področne) cilje in spodbujale razvoj vseh regij.

3.4. Dosedanji učinki reforme regionalne politike

Reforma regionalne politike, ki se je začela s sprejetjem Zakona o skladnem regionalnem razvoju v letu 1999 in sprejetjem Strategije regionalnega razvoja v letu 2001, je dolgotrajen proces, katerega učinki so lahko vidni šele na dolgi rok. V letu 2002 so se v glavnem šele zaključili procesi institucionalne izgradnje, obenem pa so se postopoma začela uveljavljati načela slovenske regionalne politike tudi v praksi. V letu 2002 se je namreč začela bolj dosledno izvajati ciljna naravnost regionalne politike z usmeritvijo tudi posrednih sredstev za regionalni razvoj v prednostna območja regionalne politike. To pomeni, da so tudi ministrstva, javni skladi in agencije, ki dodeljujejo razvojne spodbude, upoštevali regionalni kriterij na ta način, da so spodbude v čim večji meri dodeljevali občinam in regijam, ki najbolj zaostajajo v razvoju (skladno z Uredbo o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za regionalni razvoj, Ur.l.RS št.59/00, 60/01). Začetek implementacije izvedbenih delov potrjenih regionalnih razvojnih programov je tudi pokazal, da ima dosedanji sistem dodeljevanja sredstev za neposredne regionalne spodbude določene pomanjkljivosti, ki bodo v bodoče odpravljene s prehodom na programsko financiranje. Dosedanji javni razpisi za neposredne regionalne spodbude bodo namreč nadomeščeni s programskim financiranjem prioritarnih projektov, ki so jih v skladu s sprejetimi regionalnimi razvojnimi programi sprejeli na regionalni ravni. V Proračunskem memorandumu za leti 2003 in 2004 je bilo tako prvič sprejeto obvezno izhodišče delitve sredstev med regijami, ki najbolj zaostajajo v razvoju (A in B regije v skladu z Uredbo):

RRP za regijo	Delež* (%)	Kvota 2003 (v mio SIT)	Kvota 2004 (v mio SIT)
Pomurska	16	424,000	492,000
Podravska	27	714,000	831,000
Koroška	7	185,000	215,000
Savinjska	21	556,000	646,000
Spodnjeposavska	10	265,000	308,000
Jugovzhodna Slovenija	14	370,000	431,000
Notranjsko-kraška	5	132,000	154,000
Skupaj	100	2,646,000	3,077,000

Vir: ARR.

Opomba: *obvezno izhodišče delitve iz Proračunskega memoranduma 2003-2004 na osnovi metodologije, ki upošteva število prebivalcev regije, površino regije ter indeks razvojne ogroženosti (več o tem glej Poročilo o izvajanju regionalne politike v letu 2001 in J.Pečar: Regionalni vidiki razvoja Slovenije, 2002).

Poleg neposrednih, predstavljajo posredne regionalne spodbude prav tako razpoložljiv in znatnejši vir za sofinanciranje regionalnih projektov, ki pa se bodo še naprej dodeljevale preko razpisov ministrstev.

Slovenska regionalna politika je tudi sredi intenzivnih priprav na strukturno in kohezijsko politiko EU. Po vključitvi v Evropsko unijo lahko Slovenija iz evropskega proračuna za obdobje od 2004 do 2006 pričakuje 404 mio EUR – 236 mio EUR iz strukturnih skladov in 168 mio EUR iz kohezijskega sklada. Enotni programski dokument, ki je nadgradnja Državnega razvojnega programa in katerega priprava je v teku, bo predstavljal pogodbo med Vlado RS in Evropsko unijo o sofinanciranju slovenskega razvoja iz sredstev strukturne in kohezijske politike EU.

*Ciljna
naravnost
regionalne
politike*

*Programsko
financiranje*

*Priprave na
strukturno in
kohezijsko
politiko EU*

*Prvi začetki**Strukturna politika ena najpomembnejših politik EU*

4. Strukturna politika Evropske unije*

4.1. Namen

Prvi zametki regionalne politike EU segajo že v leto 1957, ko je bila s podpisom Rimske pogodbe vzpostavljena Evropska gospodarska skupnost (EGS). Takrat sicer o ekonomski in socialni koheziji ter skupni regionalni politiki še ni bilo govora, vendar so članice EGS že takrat zapisale, da je eden njihovih ciljev tudi zmanjšanje “razlik v stopnji razvitosti različnih regij ter odpravljanje zaostalosti v regijah z manj ugodnimi možnostmi za razvoj, vključno s kmetijskimi območji” (130a člen Pogodbe o Evropski gospodarski skupnosti). S poznejšimi pridružitvami relativno revnejših članic in hkrati z večjo heterogenostjo znotraj skupnosti, je rasel tudi njihov vpliv in s tem ideja o skupni kohezijski politiki. Tako je bil leta 1975 ustanovljen Evropski sklad za regionalni razvoj, prvi izmed obstoječih štirih strukturnih skladov, ki je imel v takratnem proračunu EU na voljo 5% sredstev.

To so bili prvi koraki, na poti k uveljavljanju skladnejšega regionalnega razvoja ter zmanjševanju regionalnih razlik znotraj EU. Ker je učinkovita regionalna politika predpogoj za uspešno delovanje načrtovanega skupnega notranjega trga in denarne unije, je bilo v vsakem proračunskem obdobju EU, skupaj z novimi skladi in programi, za to namenjenih več sredstev. Končno je bila s pogodbo v Maastrichtu (podpisana 1992) strukturna politika vključena tudi v Pogodbo o Evropski uniji. Danes je strukturna politika ena najpomembnejših politik EU, ki temelji na solidarnosti držav članic. Njen osnovni cilj je zmanjšati obstoječe regionalne razlike in preprečiti nadaljnja regionalna neskladja s prenašanjem sredstev Skupnosti v regije, ki bolj zaostajajo v razvoju. Evropska regionalna politika se izvaja s finančnimi instrumenti, znanimi kot strukturni skladi. S podpisom Amsterdamske pogodbe, ki je stopila v veljavo leta 1999, je še pridobila na pomenu, saj je postala glavni element gospodarske in socialne kohezije. To se odraža tudi na višini finančnih sredstev. Za obdobje 2000-2006 je dobra tretjina evropskega proračuna predvidena za strukturno politiko oz. gospodarsko in socialno kohezijo.

Strukturna pomoč, 2000-2006 v mrd EUR (v cenah 1999)	
Strukturni skladi	195,00
Cilji skupaj	182,45
Cilj 1	135,90
Cilj 2	22,50
Cilj 2	24,05
Pobude skupnosti	10,44
Ribištvo	1,11
Inovativne akcije	1,00
Kohezijski sklad	18,00
Skupaj	213,00

Vir: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/regions4_en.htm#a

* Viri iz katerih smo črpali gradivo za poglavje 4:

- Omersel, Pipan, 2000; Structural Actions 2000–2006, 2000;
- Second Progress Report on Economic and Social Cohesion, 2003;
- <http://www.evropska.unija.si/>
- <http://europa.eu.int/regional-policy/intro/regions4-eu.htm>

4.2. Načela izvajanja strukturne politike

Strukturna politika EU se izvaja ob upoštevanju naslednjih načel:

- ï **Koncentraciji** ukrepov, ki v obdobju 2000-06 temeljijo na treh prioritetenih ciljnih razvoja;
- ï **Načrtovanju**, ki se odraža v večletnih razvojnih programih (sedemletne finančne perspektive), usklajenih z nacionalnimi razvojnimi cilji in cilji Skupnosti;
- ï **Partnerstvu**, ki predstavlja čim večje sodelovanje med Komisijo in ustreznimi strukturami na nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- ï **Dopolnjevanju sredstev**, ki pomeni, da se finančna pomoč iz strukturnih skladov dopolnjuje z lastnimi sredstvi držav članic;
- ï **Spremljanju in vrednotenju** učinkov strukturne pomoči.

4.3. Cilji strukturne politike EU

V finančni perspektivi 2000-2006 so sredstva strukturnih skladov usmerjena v tri prioritete cilje od katerih sta prvi in drugi regionalna, tretji pa je horizontalen in velja na celotnem območju Skupnosti. Pri regionalno usmerjenih ciljnih je sofinanciranje razvojnih programov vedno vezano na enotne teritorialne enote, ki jih imenujemo NUTS enote (več o tem glej poglavje 1.1.). Cilji so naslednji:

- ï **Cilj 1** je usmerjen v pospeševanje razvoja in strukturnega prilagajanja regij, ki najbolj zaostajajo v razvoju. Območja s statusom cilja 1 so območja na teritorialni ravni NUTS 2, katerih bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči je manjši od 75% povprečja Skupnosti. BDP na prebivalca se meri za zadnja tri leta.
- ï **Cilj 2** je usmerjen v ekonomsko in socialno preobrazbo regij, ki se soočajo s strukturnimi problemi. To so industrijska, ruralna, urbana območja in območja odvisna od ribištva. Cilj 2 ne sme pokrivati več kot 18% prebivalstva celotne Skupnosti. Ta zgornji prebivalstveni prag je za vsako državo članico določen posebej ob upoštevanju izpolnjevanja kriterijev za Cilj 2 in resnosti strukturnih problemov na nacionalni ravni v primerjavi z ostalimi državami članicami. Ta zgornji prebivalstveni prag določi Komisija v sodelovanju z državo članico. Na območju celotne Skupnosti je 18-odstotni prebivalstveni prag razdeljen na naslednji način:
 - ï 10% za industrijska in storitvena območja,
 - ï 5% za ruralna območja,
 - ï 2% za urbana območja,
 - ï 1% za območja odvisna od ribištva.

Podrobnejši kriteriji za Cilj 2 pa so naslednji:

Industrijska območja *so območja na teritorialni ravni NUTS 3 in izpolnjujejo naslednje tri kriterije:*

- ï Stopnja brezposelnosti v zadnjih treh letih je nad povprečjem EU;
- ï % zaposlenih v industriji glede na vse zaposlene je enak oz. presega povprečje EU v katerem koli letu od leta 1985 dalje;

Načela

Cilj 1

Cilj 2

- ii Zabeležen je občuten padec zaposlenosti v industriji (v letu izbranem pod alinejo 2).

Ruralna območja so območja na teritorialni ravni NUTS 3 in izpolnjujejo dva od naslednjih kriterijev:

- ii Gostota prebivalstva je manjša od 100 preb./km², ali % zaposlenih v kmetijstvu glede na vse zaposelne je enak ali večji kot v povprečju v EU v katerem koli letu od 1985 dalje;
- ii Povprečna stopnja brezposelnosti v zadnjih treh letih je nad povprečjem Skupnosti, ali zabeležen je padec števila prebivalstva od leta 1985 dalje.

Območja, ki izpolnjujejo kriterije za industrijska in ruralna območja, morajo obsegati vsaj 50% prebivalstva vključenega v Cilj 2.

Urbana območja so gosto poseljena območja, ki izpolnjujejo vsaj enega od naslednjih kriterijev:

- ii Stopnja dolgotrajne brezposelnosti je višja kot v povprečju EU;
- ii Visoka stopnja revščine, vključujoč negotove stanovanjske razmere;
- ii Visoka stopnja onesnaženosti okolja;
- ii Visoka stopnja kriminalitete;
- ii Nizka stopnja izobraženosti prebivalstva.

Območja odvisna od ribištva so obalna območja, v katerih je število delovnih mest v ribiški industriji (% od skupnega števila zaposlenih) znatno, in ki se srečujejo s strukturnimi socioekonomskimi problemi, povezanimi s prestrukturiranjem ribiškega sektorja, kar se odraža v znatnem zmanjšanju števila delovnih mest v tem sektorju.

Območja Cilja 2 se lahko razširijo tudi na določena ostala območja, posebno tista, ki so:

- ii Sosedna območja Cilja 1 ali sosedna industrijskim ali ruralnim območjem v okviru Cilja 2;
- ii Ruralna območja s starajočo ali izginjajočo kmečko delovno silo;
- ii Območja, ki jim grozijo resni strukturni problemi oz. se že srečujejo z njimi, ali imajo visoko stopnjo brezposelnosti zaradi prestrukturiranja ene ali več ključnih dejavnosti v kmetijskem, industrijskem ali storitvenem sektorju.
- ii **Cilj 3** je cilj, ki zajema celotno območje Skupnosti, brez posebne regionalne omejitve. Vključuje ukrepe na področju politike zaposlovanja, izobraževanja in poklicnega usposabljanja na tistih območjih, kjer se odvijajo gospodarske in družbene spremembe, in ki jih ne pokrivata prva dva cilja. Ne pride v poštev za regije, ki so že uvrščene v Cilj 1.

Cilj 3

4.4. Finančni instrumenti za doseganje ekonomske in socialne kohezije v EU

Osnovni instrumenti za doseganje ekonomske in socialne kohezije so **strukturni skladi**. Obstajajo štiri strukturni skladi:

- ii **Evropski sklad za regionalni razvoj** - the European Regional Development

Fund (ERDF) je bil ustanovljen leta 1975. Njegov cilj je pomoč regijam, ki najbolj zaostajajo v razvoju. Osredotoča se na investicije, ki ohranjajo in zagotavljajo delovna mesta, na projekte s področja infrastrukture, lokalne razvojne projekte ter na pomoč majhnim in srednje velikim podjetjem.

- ii **Evropski socialni sklad** - the European Social Fund (ESF) je bil ustanovljen leta 1988 in je osnovni sklad za boj proti brezposelnosti. Usmerjen je v ponovno vključevanje brezposelnih v delo, poklicno izobraževanje in ukrepe prekvalifikacije in izobraževanja, pomaga pri integraciji mladih in nezaposlenih v delo in razvoju enakih možnosti zaposlovanja.
- ii **Evropski sklad za usmerjanje in jamstva v kmetijstvu (Evropski kmetijski sklad)** - the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) je bil ustanovljen leta 1988 in podpira prilagajanje kmetijskih struktur v državah članicah EU kot dela skupne kmetijske politike. Pospešuje razvoj podeželja, še posebno v regijah, ki zaostajajo v razvoju. Zagotavlja pomoč za zmanjševanje proizvodnih stroškov in povečanja učinkovitosti kmetij, pospešuje boljše trženje kmetijskih in gozdarskih proizvodov. Podpira izboljšave kmetijske infrastrukture, investicije v razvoj turizma, revitalizacijo vasi, varstvo okolja v ruralnih območjih.
- ii **Finančni inštrument za usmerjanje ribištva** - the Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG) je bil ustanovljen leta 1993 in pomaga prilagajanju in modernizaciji oz. pri strukturnih reformah v ribiškem sektorju. Omogoča modernizacijo ribiške flote, razvoj marikulture, pomaga pri zaščiti posebnih morskih območij, pri nakupu opreme za ribiče in pristanišča ter pri trženju dejavnosti povezanih s pomorstvom in ribištvom.

Strukturni skladi in prioritetni cilji za obdobje 2000-2006					
Cilji	Namen	Strukturni skladi			
Cilj 1	Pospeševanje razvoja in strukturnih sprememb v manj razvitih regijah	ERDF	ESF	EAGGF-G	FIFG
Cilj 2	Podpora pri ekonomski in socialni preobrazbi območij s strukturnimi problemi	ERDF	ESF		FIFG
Cilj 3	Podpora prilagajanju in modernizaciji politik in sistemov za izobraževanje, poklicno usposabljanje ter zaposlovanje		ESF		

Vir: Bojana Omerzel, Primož Pipan: Evropski strukturni in kohezijski skladi, interno gradivo Agencije RS za regionalni razvoj, Ljubljana 2000 - povzeto po: F.Bolen, I. Hartwig, P. Nicolaidis EU structural Funds beyond Agenda 2000.

- ii Poleg omenjenih skladov obstaja še **kohezijski sklad**.

Ustanovljen je bil z Maastrichtsko pogodbo leta 1993 za okrepitev strukturne politike. Deloval naj bi skupaj z že obstoječimi strukturnimi skladi, saj je kohezija postala predpogoj za sodelovanje v skupnem notranjem trgu ter denarni uniji. Finančna sredstva so namenjena državam, katerih bruto nacionalni proizvod na prebivalca po kupni moči je manjši od 90% povprečja EU. Za razliko od strukturnih skladov, je pomoč, namesto posameznim manj razvitim regijam, namenjena celotni državi in sicer le za projekte na področju okolja ter transportne infrastrukture (TEN - Trans European Networks). Sredstev so deležne naslednje države: Španija (61-63.5 %), Grčija (16-18%), Portugalska (16-18%), Irska (2-6%).

*Finančni
instrumenti -
strukturni
skladi*

*Kohezijski
sklad*

Pobude skupnosti

Primerjava strukturnih skladov in kohezijskega sklada		
	STRUKTURNI SKLADI	KOHEZIJSKI SKLAD
Cilji	Zmanjšanje regionalnih razlik	Zmanjšanje ekonomskih razlik med članicami
Izvajalci	Države članice, lokalna oblast	Po dogovoru med Komisijo EU in državo članico
Pogoji	Ni pogojev	Natančni pogoji
Geografska Pokritost	Cilj 1, 2 in horizontalno Cilj 3	Grčija, Irska, Španija in Portugalska
Namembnost	V osnovi noben sektor ni izključen; infrastruktura	Samo za okolje in transport
Postopki	Temeljijo na večletnem programu	Subvencionira se projektno

Vir: Bojana Omersel, Primož Pipan: Evropski strukturni in kohezijski skladi, interno gradivo Agencije RS za regionalni razvoj, Ljubljana 2000 - povzeto po: F. Bolen, I. Hartwig, P. Nicolaidis EU structural Funds beyond Agenda 2000.

ii Pobude skupnosti - Community Initiatives

Pobude skupnosti so tudi eden od finančnih instrumentov za spodbujanje ekonomske in socialne kohezije, ki pa predstavljajo le 5% vseh sredstev za strukturno pomoč v EU. Vsaka pobuda se financira iz sredstev samo enega strukturnega sklada. Za obdobje 2000-2006 se je število pobud bistveno zmanjšalo (od 14 na 4). Pobude skupnosti so predstavljene v spodnji preglednici.

Pobude skupnosti, 2000-2006		
Vrsta pobude	Namen	Strukturni sklad
INTERREG	Čezmejno, meddržavno in medregionalno sodelovanje za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja na celotnem območju EU	ERDF
EQUAL	Boj proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela	ESF
LEADER	Pospeševanje inovativnih strategij za trajnostni razvoj; razvoj podeželja	EAGGF-G
URBAN	Ekonomska in socialna obnova mest in mestnih sosesk, ki so v krizi	ERDF

Vir: Bojana Omersel, Primož Pipan: Evropski strukturni in kohezijski skladi, interno gradivo Agencije RS za regionalni razvoj, Ljubljana 2000 - povzeto po: F. Bolen, I. Hartwig, P. Nicolaidis EU structural Funds beyond Agenda 2000.

Predpristopni instrumenti

4.5. Predpristopni instrumenti EU

Širitev sodi med prioritete naloge Evropske unije. Glede na število držav prosilk in glede na gospodarske ter socialne razlike med obstoječimi državami članicami in državami kandidatkami, je širitev prav gotovo eden največjih izzivov v zgodovini evropskih integracij. EU je tako izoblikovala predpristopno pomoč kot nov instrument zato, da bi se države kandidatke lažje pripravile na vstop v Unijo. Program Phare je bil prvi izmed instrumentov finančne pomoči, namenjenih izvedbi začetnih reform. V okviru Agende 2000, ki opredeljuje strateške in finančne usmeritve Evropske unije v obdobju od 2000 do 2006, sta bila ustanovljena še dva dodatna programa predpristopne pomoči, in sicer: ISPA (okoljska in prometna infrastruktura) in SAPARD (razvoj kmetijstva in podeželja).

4.6. Prihodnost strukturne oz. kohezijske politike

Dejstvo je, da bo bodoča širitev EU prinesla velike razlike v stopnji razvitosti med posameznimi državami članicami EU in območji znotraj njih. Takih razlik do sedaj v EU še ni bilo in v kratkem času jih tudi ne bo mogoče odpraviti. Zato bo strukturna oz. kohezijska politika zelo pomembna tudi v bodoče, vendar pa bo potrebna njena prenova. Razprave in posvetovanja o reformi kohezijske politike tečejo že sedaj. Vanje so vključene tako države članice kot tudi kandidatke. Osnovne značilnosti dosedanjih razprav je Evropska komisija povzela v drugem Poročilu o napredku na področju ekonomske in socialne kohezije, objavljenem konec januarja 2003. Bolj natančni odgovori nanje pa naj bi bili predstavljeni v tretjem Poročilu, ki ga bo Evropska komisija pripravila konec leta 2003.

Dosedanje razprave o reformi kohezijske politike so se osredotočale predvsem na področje prioritet prihodnje kohezijske politike in metod njene implementacije.

Prioritete prihodnje kohezijske politike

1. Manj razvita območja
 - i Prioritete kohezijske politike bodo tudi v prihodnje območja, ki najbolj zaostajajo v razvoju. Kot kažejo dosedanje razprave, bosta še v naprej osnovna kriterija za določitev upravičenosti do strukturnih sredstev BDP na prebivalca in teritorialna raven NUTS 2. Pojavlja pa se tudi ideja o nekaterih dodatnih kriterijih.
 - ii Države članice opozarjajo na problem tistih regij, ki bodo izgubile upravičenost do sredstev Cilja 1 zaradi »statističnega učinka«. Z vstopom manj razvitih držav v EU se bo raven razvitosti nekaterih držav povišala, vendar le-ta ne bo rezultat dejanskega zmanjšanja razlik v stopnji razvitosti, saj se dejansko pri njih proces ekonomske konvergence še ni zaključil. Zato se je pojavila ideja, da bi se za te regije uveljavilo načelo »postopnega opuščanja« pomoči (gradual phasing out), tako da bi status upravičenosti regije izgubljale postopno.
 - iii V razpravah je pogosto poudarjeno, da je potrebno posebno pozornost posvetiti najbolj oddaljenim regijam EU (prekomorski departmaji) in regijam, ki so redko poseljene (severnoevropske regije). Pri tem je potrebno upoštevati predvsem individualne posebnosti.

2. Izvajanje politike na območjih izven območij Cilja 1:

V obdobju 2000–06 je bila ena tretjina sredstev strukturnih skladov namenjena območjem izven Cilja 1. Čeprav so po definiciji problemi v teh območjih manjši, so vendarle pomembni. Posebno vprašanja konkurenčnosti, trajnostnega razvoja, ekonomskega in socialnega prestrukturiranja so tista, ki so pomembna za vse države članice. Zato bodo morale biti na novo definirane tudi prioritete in instrumenti za izvajanje kohezijske politike na teh območjih.

3. Prekomejno sodelovanje

Različne aktivnosti, ki so spodbujale prekomejno sodelovanje med regijami, so se pokazale kot zelo pozitivne, zato bodo potrebne in pomembne tudi v prihodnje. Zaradi določenih pomanjkljivosti, ki so se do sedaj pokazale pri izvajanju teh aktivnosti, bodo potrebne izboljšave. Predvideva se oblikovanje takega instrumenta evropskih

Potreba po reformi kohezijske politike

Prioritete v bodoče

*Implementacija**Finančni viri in odnos drugih politik**Prihodnje aktivnosti*

programov prekomejnega sodelovanja, ki bi v prihodnje olajšal njihovo pripravo in izvajanje.

Implementacija - poenostaviti vodenje

Države članice si želijo poenostavitve in večjo decentralizacijo odgovornosti na vseh področjih finančnega vodenja in kontrole evropskih programov potem, ko že pride do strateške usklajenosti med državo članico in Evropsko komisijo.

Ostali vidiki reforme kohezijske politike**1. Finančni viri**

Komisija sicer opozarja, da mora biti razprava o bodoči kohezijski politiki usmerja predvsem v vsebino in ne v finančne vire. EU bo morala ob bodoči alokaciji sredstev za ekonomsko in socialno kohezijo upoštevati stopnjo velikosti regionalnih razlik v razširjeni EU (do sedaj takih še ni bilo) in dejstvo, da jih na kratek rok ne bo mogoče zmanjšati. Dosedanje razprave so pokazale, da so sredstva v višini 0.45% evropskega BDP tisti minimum, ki je nujno potreben za namene ekonomske in socialne kohezije po letu 2006.

2. Prispevek ostalih politik

Ostale politike bodo morale v bodoče še bolj prispevati k uravnoveženemu regionalnemu razvoju. Njihova vključitev v ekonomsko in socialno kohezijo naj bi bila bolj jasna in določena. V razpravah se posebej izpostavlja status regij v okviru politike konkurence, ki jih bo prizadel »statistični učinek« kot rezultat širitve. Zavzemajo se za to, da bi imele te regije enak status kot regije v okviru 87(3)(a) člena Evropske pogodbe. To so najmanj razvite regije EU, kjer je mogoče dodeljevanje najvišjih regionalnih državnih pomoči.

Okvirne aktivnosti v prihodnje

V zadnjem četrtletju leta 2003 naj bi bilo sprejeto naslednje, tretje Poročilo o napredku na področju ekonomske in socialne kohezije. V tem poročilu bodo predstavljeni konkretni predlogi za bodočo kohezijsko politiko EU.

V letu 2003 je predvidenih vrsta posvetovanj o reformi kohezijske politike, ki bodo osnova za nove predloge. Največje posvetovanje bo v marcu 2003, ki bo potekalo v obliki seminarja z naslovom: »Prihodnje vodenje strukturnih skladov: katere odgovornosti bomo delili?« Po načrtu naj bi se v začetku leta 2004 izpeljalo še posvetovanje o predlogih iz tretjega poročila.

Komisija bo pravočasno predstavila svoje predloge za vse politike in zasnovala osnutek finančne perspektive za obdobje po letu 2006.

Zakonski instrumenti naj bi bili sprejeti še pred letom 2005, tako da bi bilo leto 2006 namenjeno izključno pogajanjem z državami članicami in regijami o programiranju za obdobje 2007–2013.

Analiza po regijah

5.1. Gorenjska regija

GORENJSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,137	10.5			6	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	197,487	9.9			4	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	92		93.9		7	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	88.0		91.3		4	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	10.2				3	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,693		92.1		4	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	1,053,070		102.2		4	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	84,926	9.6			4	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	8.5		73.4		3	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	56.6		101.2		5	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	307	1.5		14.4	11	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	34,962	1.8		17.9	10	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur.l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

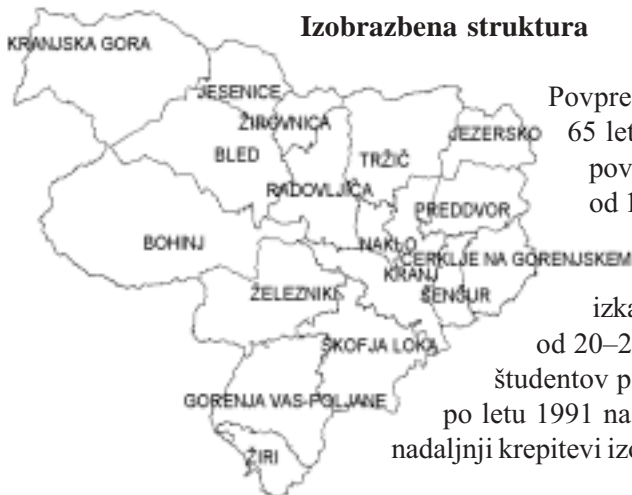
Določena območja regije največja zgoštevna območja Slovenije

Območje regije in demografska gibanja

Z 2,137 km² obsega Gorenjska regija 10.5% površine Slovenije, v svoje območje pa vključuje 17 občin: Jesenice, Žirovnico, Kranjsko Goro, Kranj, Cerklje na Gorenjskem, Naklo, Preddvor, Jezersko, Šenčur, Radovljico, Bohinj, Bled, Škofjo Loka, Gorenjo vas-Poljane, Železnike, Žiri in Tržič. Na območju regije živi 9.9% prebivalstva Slovenije. Gostota poselitve je v regiji podpovprečna (92 prebivalcev/km²), vendar pa so določena območja regije največja zgoštevna in urbanizirana območja Slovenije, na drugi strani pa so v regiji tudi obsežna gorska območja, ki so neposeljena. Največja gostota prebivalstva je v občinah Kranj (349 prebivalcev/km²), Naklo (175 prebivalcev/km²), Šenčur (197 prebivalcev/km²), škofja Loka (153 prebivalcev/km²), Radovljica (154 prebivalcev/km²) in Jesenice (289 prebivalcev/km²).

Po letu 1981 je število prebivalcev regije nadpovprečno raslo, še posebno v obdobju 1981–1991. Starostna struktura prebivalstva po osnovnih starostnih skupinah je boljša kot v slovenskem povprečju pri prebivalcih v starosti do 14 let in podobna pri prebivalcih starih nad 65 let. Nekoliko manj pa je delovno aktivnega prebivalstva. Indeks staranja je za okoli 10% nižji od slovenskega povprečja. V šestih občinah regije je starostna struktura prebivalstva slabša, tako da indeks staranja presega slovensko povprečje (Kranjska Gora, Radovljica, Jezersko, Bohinj, Bled in Žirovnica).

Izobrazbena struktura

Povprečno število let šolanja prebivalstva, starega od 16 do 65 let, je po anketi leta 1998 znašalo 10.6 let (slovensko povprečje 10.5 let). Več kot polovica prebivalstva, starega od 16 do 65 let, je imela srednješolsko izobrazbo, 34.8% osnovno šolo ali 1–2-letno poklicno šolo, 14.7% pa jih je bilo z višjo ali visoko izobrazbo. Gorenjska regija izkazuje tudi nadpovprečno vključenost prebivalcev, starih od 20–24 let, v dodiplomski študij, medtem ko je po število študentov podiplomskega študija podpovprečna, vendar je le-to po letu 1991 nadpovprečno poraslo. Ti kazalci kažejo na težnjo po nadaljnji krepitvi izobrazbene strukture regije.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Gorenjska regija je bila v začetku 90-ih let v zelo težkem položaju. V letu 1990 je bila več kot četrtina zaposlenih v industrijskih podjetjih, ocenjenih za slabše in slabo perspektivna. Za industrijo so bila značilna velika podjetja, ki so imela veliko prezaposlenost, nizko produktivnost, slabo kvalifikacijsko strukturo zaposlenih (premalo zaposlenih z visoko in višjo izobrazbo ter veliko število kvalificiranih in polkvalificiranih delavcev) ter visoko odpisano opremo. Vse to je povzročalo težave v gospodarstvu in izgubljanje tržišč že pred letom 1990, kasneje pa je regijo prizadela še izguba jugoslovanskega trga. Čeprav se je regiji uspelo vključiti v nova tuja tržišča, so se ti problemi pokazali v slabših finančnih rezultatih. Po letu 1994 se je začela situacija počasi izboljševati. V letu 1999 je regija ustvarila dobrih 9% bruto dodane vrednosti Slovenije. Več kot polovico, vendar podpovprečni delež, so jo ustvarile storitvene dejavnosti, nadpovprečni delež oz. slabih 40% industrija, kmetijstvo le 2.3%, podpovprečni delež pa še gradbeništvo (5.7%). Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je bila leta 1999 na četrtem mestu z 92% slovenskega povprečja. Po naši oceni je to okoli 63% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva regije, upoštevaje bruto osnovo za dohodnino na prebivalca, je v letu 2001 rahlo presegala slovensko povprečje in bila obenem na 4. mestu med slovenskimi regijami.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2001 je v regiji poslovalo 3,476 gospodarskih družb s 47,565 zaposlenimi, kar pomeni zmanjšanje števila podjetij ob istočasnem porastu števila zaposlenih v njih glede na leto 2000. Po številu zaposlenih na podjetje nekoliko presegajo slovensko povprečje, večja podjetja so značilna predvsem v predelovalnih dejavnostih. Leta 2001 je regija zaključila poslovanje negativno in ustvarila okoli 1.8% čiste izgube poslovnega leta v Sloveniji. Leto poprej je regija poslovala pozitivno.

V strukturi gospodarstva ima industrija še vedno velik pomen. S področja industrije je namreč dobra petina vseh gospodarskih družb, zaposlujejo pa več kot 60% vseh delavcev gospodarskih družb regije. Industrija ustvari več kot polovico prihodkov na tujih trgih. V letu 2001 je močno poslabšala poslovanje, saj je ustvarila skoraj 15 mrd neto čiste izgube. Še posebno visoko neto čisto izgubo so izkazale dejavnosti na področju oskrbe z elektriko in plinom, rudarstvo (prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev), tekstilne, lesne in kovinske industrije. Na področju storitvenih dejavnosti deluje več kot 70% vseh gospodarskih družb regije, ki zaposlujejo skoraj tretjino vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. Storitvene dejavnosti so leto 2001 zaključile pozitivno. V okviru storitvenih dejavnosti je na Gorenjskem uspešna predvsem trgovina, pa tudi promet, skladiščenje in zveze ter poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve.

Delež skupnih prihodkov iz kmetijstva v gospodarstvu regije je povprečen. Prav tako pa tudi delež gradbeništva. Regija je na področju kmetijstva in gradbeništva v letu 2001 poslovala pozitivno.

Skoraj tretjino skupnih prihodkov je regija v letu 2001 ustvarila na tujem trgu, kar je več kot v slovenskem povprečju. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih se je povečal glede na leto 2000 in je znašal 4.3%. Plače na zaposlenega dosegajo 97.8% slovenskega povprečja. Čisti dobiček na zaposlenega se je v letu 2001 spet nekoliko povečal glede na slovensko povprečje, vendar ga še ni presegel in znaša

*Četrta po višini
bruto
domačega
proizvoda na
prebivalca*

*V strukturi
gospodarstva
ima industrija
velik pomen*

Stopnja registrirane brezposelnosti je podpovprečna

Območij s posebnimi razvojnimi problemi je malo

96.2% slovenskega povprečja. Ekonomičnost poslovanja se je glede na leto 2000 poslabšala, vendar se še vedno giblje okoli slovenskega povprečja, poslabšala pa se je tudi donosnost prihodkov. Gospodarstvo regije je delovno intenzivno s podpovprečno produktivnostjo. Ugoden pa je še vedno relativno nizek delež dolga v virih sredstev, čeprav se je glede na leto 2000 nekoliko povešal.

Brezposelnost

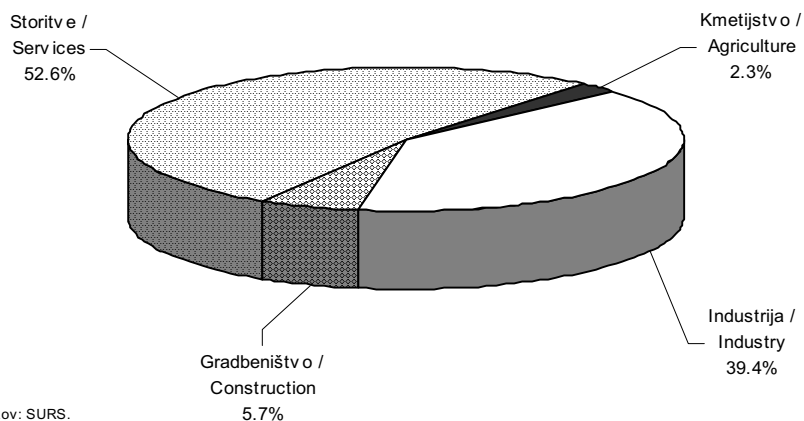
V Gorenjski regiji je brezposelnost v začetku devetdesetih let porasla, kasneje pa se je umirila, tako da registrirana stopnja brezposelnosti ne presega državnega povprečja. V prvem polletju 2002 je znašala 8.5%, stopnja zaposlenosti pa je s 56.6% rahlo presegala slovensko povprečje (55.9%). Delež dolgotrajno brezposelnih je bil v prvem polletju leta 2002 podpovprečen (manj kot polovica brezposelnih) in drugi najnižji med statističnimi regijami. Značilno za regijo je, da je delež žensk med brezposelnimi nadpovprečen in znaša skoraj 54% vseh brezposelnih. Že nekaj let ima Gorenjska med vsemi regijami tudi najvišji delež trajnih presežkov (dobra petina vseh brezposelnih), predvsem pa prednjači po brezposelnih, starejših od 40 let, ki jih je 58.8%. Vendar se tudi ta kategorija brezposelnih z leti zmanjšuje. Taka struktura brezposelnih je posledica prestrukturiranja gorenjskega gospodarstva in zmanjševanja velike prezaposlenosti v preteklosti.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Gorenjska sodi med tiste regije v Sloveniji, kjer gospodarstvo v zadnjih letih izboljšuje rezultate poslovanja, regija kot celota pa ima tudi še neizkoriščene razvojne potenciale. Po sintezni oceni razvojnih možnosti slovenskih regij jo uvrščamo v prvo skupino, kjer so pozitivno ocenjeni predvsem obstoječi človeški kapital v regiji, obstoječa gospodarska struktura in infrastruktura ter kvaliteta življenja.

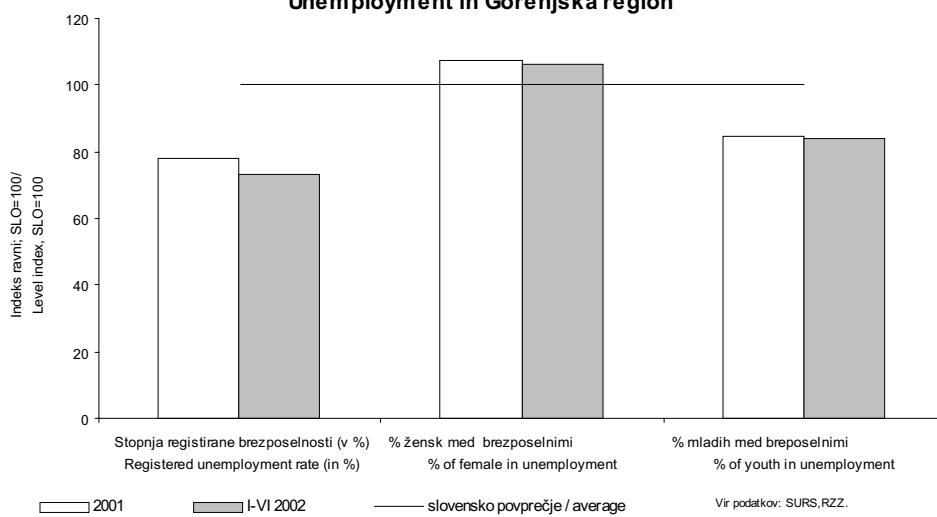
Območij s posebnimi razvojnimi problemi je v regiji malo in se uvrščajo v tip ekonomsko šibkega območja in območja s strukturnimi problemi. Obsegajo le 1.5% celotne površine in 1.8% celotnega prebivalstva Slovenije, oz. 14.4% površine in 17.9% prebivalstva regije. To pomeni, da imajo status območja s posebnimi razvojnimi problemi samo tri občine: Gorenja vas-Poljane (ekonomsko šibko območje in območje s strukturnimi problemi), Jesenice (območje s strukturnimi problemi), Cerklje na Gorenjskem (območje s strukturnimi problemi).

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Gorenjski regiji, leto 1999 /
 Gross value added by activity in Gorenjska region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
 Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Gorenjski regiji /
 Unemployment in Gorenjska region**

Vir podatkov: SURS, RZZ.
 Source of data: SORS, ESS.

5.2. Goriška regija

GORIŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,325	11.5			4	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	120,073	6.0			7	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	52		52.5		11	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	112.7		116.8		11	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	1.5				8	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,875		102.0		3	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	1,136,892		110.4		3	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	51,281	5.8			7	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	6.2		53.1		1	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	58.1		103.9		4	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	519	2.6		22.3	9	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	21,907	1.1		18.3	9	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur.l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

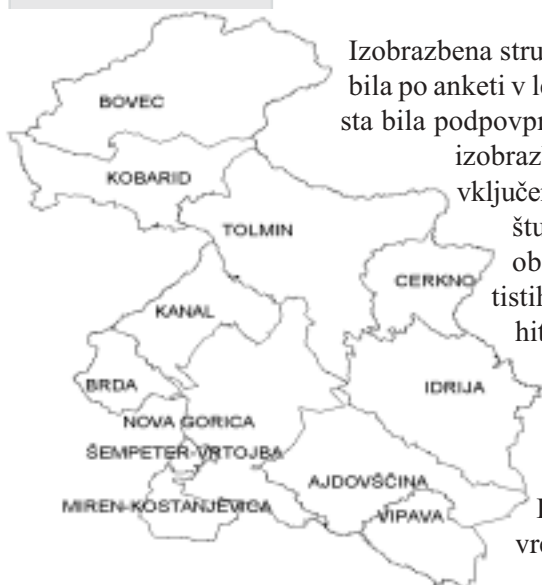
Kar dve tretjini regije sta uvrščeni v depresijsko podeželje

Območje regije in demografska gibanja

Po velikosti spada Goriška regija med večje slovenske regije (2,325 km²; 11.5% površine Slovenije), vendar je redko naseljena (52 prebivalcev/km²). Na njenem območju živi le 6% slovenskega prebivalstva. Nadpovprečna gostota poselitve je edino v občinah Nova Gorica (118 prebivalcev/km²) in Šempeter-Vrtojba (424 prebivalcev/km²). Kar dve tretjini regije sta glede na tip poseljenosti uvrščeni v depresijsko podeželje (Ravbar, 1995) z izredno negativnimi demografskimi gibanji, kjer živi ena petina prebivalstva.

V regijo je vključenih 12 občin: Ajdovščina, Vipava, Idrija, Cerklje, Nova Gorica, Šempeter-Vrtojba, Kanal, Miren-Kostanjevica, Brda, Tolmin, Kobarid in Bovec. Rast prebivalstva regije je bila v obdobju od leta 1981 do 2002 sicer pozitivna, vendar močno pod slovenskim povprečjem. Nadpovprečno se je zmanjšalo število prebivalstva do 14 let, staro prebivalstvo (nad 64 let) pa je tudi raslo počasneje kot v povprečju v Sloveniji. V strukturi prebivalstva ima prav Goriška regija največji delež prebivalstva nad 64 let (16.4%). Indeks staranja je v Goriški regiji nadpovprečen in je skoraj za 16.8% višji kot v slovenskem povprečju.

Izobrazbena struktura

Izobrazbena struktura prebivalstva od 16-65 let glede na število let šolanja je bila po anketi v letu 1998 nekoliko nižja kot v povprečju v Sloveniji, prav tako sta bila podpovprečna deleža prebivalstva s srednjo šolo ter z višjo in visoko izobrazbo. Nekoliko boljše izobrazbeno strukturo obetajo podatki o vključenosti prebivalstva v starostni skupini od 20-24 let v dodiplomski študij, ki kažejo nadpovprečne vrednosti za Goriško regijo. V obdobju od leta 1991 do 1999 je bila namreč Goriška regija ena tistih, kjer je vključenost prebivalstva v dodiplomski študij rasla hitreje kot v povprečju Slovenije.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je v letu 1999 ustvarila 6.2% celotne bruto dodane vrednosti v Sloveniji, od tega dobro tretjino v industriji, 55.2% v

storitvah, 4.0% v kmetijstvu in 7.2% v gradbeništvu. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je v letu 1999 presegla slovensko povprečje za 2%, kar po naši oceni predstavlja 69% povprečja EU. V primerjavi z letom 1997 je Goriška regija povečala višino bruto domačega proizvoda na prebivalca, glede na slovensko povprečje za dobre 3-odstotne točke, kar je največji porast med vsemi statističnimi regijami. Ekonomska moč prebivalstva regije merjena z osnovo za dohodnino na prebivalca presega slovensko povprečje (v letu 2001 ga je presegala za dobrih 10%). Po tem kazalcu je regija že nekaj let na tretjem mestu - takoj za Osrednjeslovensko in Obalno-kraško regijo.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2001 je v regiji poslovalo 2,014 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune. Le-te so zaposlovale 28,817 delavcev. Glede na leto poprej se je število gospodarskih družb nekoliko zmanjšalo, vendar pa je število zaposlenih v njih poraslo za 1.1%. Leto 2001 je regija poslovanje zaključila negativno. K čisti izgubi poslovnega leta v Sloveniji pa je prispevala skoraj 10%.

Industrija je eden pomembnejših sektorjev v regiji, saj zaposluje dobrih 55% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. Leto 2001 je industrijski sektor zaključil negativno. Od celotnih prihodkov je v industriji kar 48.2% vseh prihodkov ustvarjenih na tujih trgih. To je obenem tudi najmanj zadolženi sektor v regiji.

V storitvenem sektorju deluje skoraj 70% vseh gospodarskih družb regije, vendar gre za majhne družbe, saj v povprečju zaposlujejo le 6 delavcev. V celoti predstavljajo 30.3% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije. Kljub temu so storitvene dejavnosti v letu 2001 poslovale pozitivno in ustvarile okoli 9 mrd neto čistega dobička regije.

Tudi gradbeništvo je na Goriškem pomemben sektor, zaposluje 13.1% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah in ustvari 10.9% skupnih prihodkov regije.

Ekonomičnost poslovanja je v regiji v letu 2001 padla pod slovensko povprečje in prav tako donosnost prihodkov. Po deležu čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu za 37.5% presega slovensko povprečje. Delež čiste izgube v prihodkih je v letu 2001 močno porasel in presega slovensko povprečje za 58.5%. Po višini plač na zaposlenega je nad slovenskim povprečjem in takoj za Osrednjeslovensko in Zasavsko regijo. Ena pomembnih prednosti regije je tudi še vedno relativno nizka zadolženost.

Brezposelnost

Za Goriško regijo je že nekaj let značilna najnižja registrirana stopnja brezposelnosti. V prvem polletju 2002 je sicer nekoliko porasla (znašala je 6.2%), kar pa je še vedno skoraj za polovico manj kot v slovenskem povprečju. Stopnja zaposlenosti je s 58.1% nadpovprečna in narašča. Delež dolgotrajno brezposelnih se je glede na leto 2001 precej zmanjšal (s 55.5% na 48.5%) in je tudi pod slovenskim povprečjem. Skoraj 52% vseh brezposelnih so ženske. Delež mladih med brezposelnimi je v prvem polletju leta 2002 padel pod slovensko povprečje. Le-ti predstavljajo slabo petino vseh iskalcev zaposlitve v regiji. Delež brezposelnih nad 40 let starosti predstavlja več kot polovico vseh brezposelnih v regiji in se glede na leto 2001 ni bistveno spremenil. Goriška regija je po deležu brezposelnih z višjo in

Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca presega slovensko povprečje

Rezultati poslovanja gospodarskih družb slabši kot leto poprej

Najnižja stopnja registrirane brezposelnosti

*Po sintezni
oceni razvojnih
možnosti med
najuspešnej-
šimi*

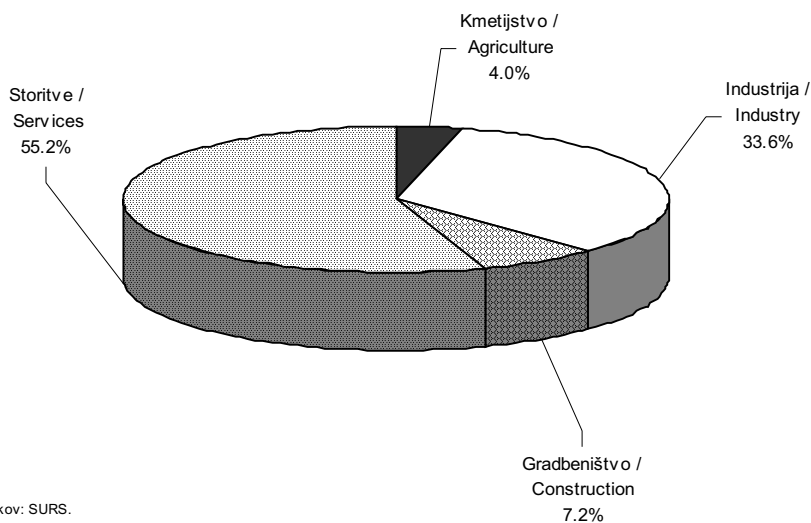
visoko izobrazbo na drugem mestu med statističnimi regijami, kar pomeni 7.8% vseh iskalcev zaposlitve. Prav Goriška regija beleži največji porast brezposelnih z višjo in visoko izobrazbo po letu 1997. Ta delež tudi v zadnjih dveh letih vztajno raste.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Goriška regija je po sintezni oceni razvojnih možnosti uvrščena med najuspešnejše slovenske regije, ki vedno bolj izkorišča svoje razvojne potenciale. Zaradi obmejne in tranzitne lege ima regija precejšnjo perspektivo v razvoju storitvenih dejavnosti. Na drugi strani pa je Goriška regija ena najbolj prizadetih zaradi naravnih nesreč (potresi, plazovi). Čeprav se država vključuje v sanacijo in regiji finančno pomaga, naravne nesreče slabijo gospodarstvo, dolgoročno predvsem demografsko, kar bo jasneje vidno šele v prihodnje.

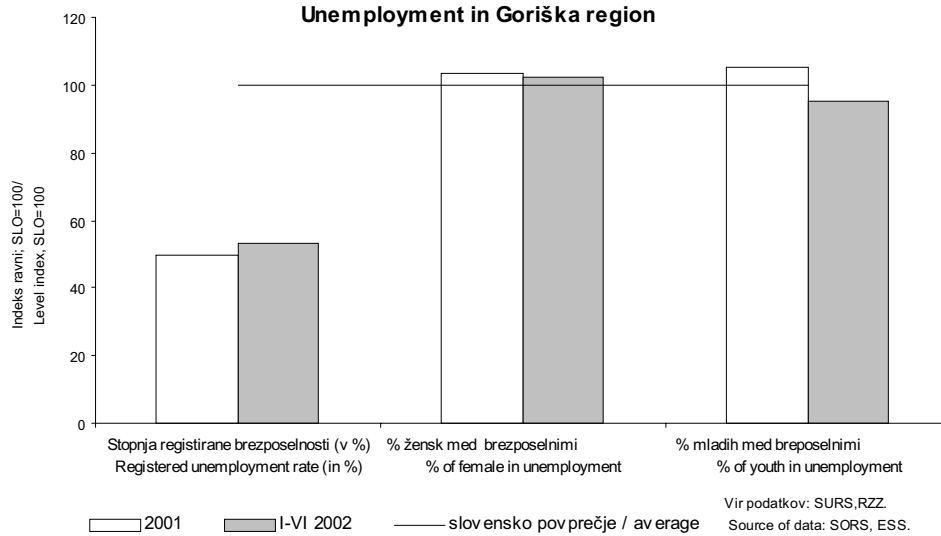
Regija ima relativno malo območij s posebnimi razvojnimi problemi. Čeprav se v Goriški regiji pojavljajo vsi trije tipi območij s posebnimi razvojnimi problemi, obsegajo vsi skupaj le dobro petino površine in 18.3% prebivalstva regije, kar pomeni 2.6% površine in 1.1% prebivalstva Slovenije.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Goriški regiji, leto 1999 /
Gross value added by activity in Goriška region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Goriški regiji /
Unemployment in Goriška region**

Vir podatkov: SURS, RZZ.
Source of data: SORS, ESS.

5.3. Regija Jugovzhodna Slovenija

JUGOVZHODNA SLOVENIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,675	13.2			1	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	138,414	6.9			5	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	52		52.6		10	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	82.7		85.8		1	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	7.7				4	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,673		91.1		6	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	970,174		94.2		6	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	62,261	7.0			5	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	10.0		85.8		6	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	58.9		105.3		2	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	2,221	11.0		83.0	4	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	87,334	4.4		63.6	6	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Url. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

Po površini največja statistična regija

Območje regije in demografska gibanja

Regija JV Slovenija je nekdanja Dolenjska regija, razširjena z občinami iz upravnih enot Kočevje in Ribnica. Po sprejetju Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot ji je bil priključen ta del nekdanje Osrednjeslovenske regije. Sedaj jo sestavlja šestnajst občin: Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Dolenjske Toplice, Semič, Šentjernej, Škocjan, Trebnje, Mirna Peč, Žužemberk, Kočevje, Osilnica, Kostel, Ribnica, Sodražica in Loški Potok. Po površini je največja regija v Sloveniji, meri 2,675 km² in zavzema 13.2% površine Slovenije. Po številu prebivalstva pa je s 6.9% prebivalstva Slovenije oče na petem mestu. Gostota poselitve - 52 prebivalcev/km², je med najnižjimi v Sloveniji. Vendar so znotraj regije precejšnje razlike v gostoti poselitve. Tako je občina Novo mesto s 138 prebivalci/km² nadpovprečno gosto poseljena, na drugi strani pa spada občina Osilnica z 11 prebivalci/km² med najredkeje poseljene dele Slovenije. Po letu 1981 je bila rast prebivalstva regije nadpovprečna. Delež mladega prebivalstva je v regiji za slaba 2.0% višji od slovenskega povprečja, nekoliko nižji pa je delež prebivalstva starega 65 let in več. Indeks staranja je tako najnižji v Sloveniji in dosega 85.8% slovenskega povprečja. Kljub temu imajo določena območja (deli Kočevske in dolina Kolpe) zelo neugodno demografsko strukturo prebivalstva.

Izobrazbena struktura

Po podatkih ankete je bila izobrazbena struktura prebivalstva leta 1998 na meji slovenskega povprečja, tako da je regija zaostajanje za slovenskim povprečjem po tem kazalcu nekoliko zmanjšala v primerjavi z letom 1991. Med prebivalci v starosti od 16–65 let jih je imelo 36.8% osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo, 49.6% srednješolsko in 13.6% višje ali visokošolsko izobrazbo. Podatki o vključenosti prebivalstva v starosti od 20–24 let v dodiplomski študij kažejo podpovprečne vrednosti, čeprav se je delež študentov v obdobju od leta 1991 do 1999 nadpovprečno povečal. Še slabši so kazalci o vključenosti študentov v podiplomski študij, kjer dosega regija le 76% slovenskega povprečja, vendar je tudi tu opaziti nadpovprečno rast v obdobju od leta 1991 do 1999.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je bila še pred štirimi desetletji tipična agrarna regija, zaradi industrializacije pa je bistveno spremenila svojo gospodarsko strukturo, za katero je značilno, da sekundarni sektor v regiji še vedno zaposluje večji del prebivalcev, in da je pomen kmetijstva še vedno precejšen. V letu 1999 je Jugovzhodna Slovenija ustvarila 6.3% slovenske bruto dodane vrednosti. Precej pod povprečjem je bila po deležu ustvarjene bruto dodane vrednosti v storitvenih dejavnostih (45.6%; slovensko povprečje 58.9%), nadpovprečna pa na področju kmetijstva (6.2%), industrije (40.8%) in gradbeništva (7.4%). Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je bila Jugovzhodna Slovenija v letu 1999 na šestem mestu. Le-ta je v primerjavi z letom 1997 padla za 2 indeksni točki in je znašala okoli 91% slovenskega povprečja, kar po naši oceni predstavlja okoli 62% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva Jugovzhodne Slovenije, merjena z osnovo za dohodnino na prebivalca, je tudi podpovprečna in je leta 2001 znašala 94.2% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

Konec leta 2001 je delovalo v regiji 1,632 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune in zaposlovale 30,398 delavcev. Število družb se je zmanjšalo za 2.7%, kar je več kot v slovenskem povprečju, kjer se je število podjetij zmanjšalo za 1.3%. Nekoliko bolj kot v slovenskem povprečju pa se je povečalo tudi število zaposlenih v gospodarskih družbah (za 1.2%; v Sloveniji povečanje za 1.0%). Glede na rezultate poslovanja gospodarskih družb spada regija med najuspešnejše v Sloveniji. Že nekaj let zapored posluje z neto čistim dobičkom. V letu 2001 je bila ena izmed štirih statističnih regij, ki so leto zaključile pozitivno. Dobrih 13.5 mrd neto dobička, kolikor ga je regija ustvarila v letu 2001, pa je obenem predstavljalo skoraj tretjino slovenskega neto čistega dobička v tem letu.

V industriji sta zaposleni dve tretjini vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije. Po številu zaposlenih gre za relativno velike gospodarske družbe s povprečno 50 zaposlenimi na podjetje. V industriji kemičnih izdelkov in industriji vozil je ta številka še bistveno večja. Leto 2001 je industrija zaključila pozitivno. Je tudi močno izvozno usmerjena, saj skoraj 70% prihodkov ustvari z izvozom.

Pomemben sektor v gospodarstvu Jugovzhodne Slovenije so storitvene dejavnosti. Tudi te so leto 2001 zaključile pozitivno. Gospodarske družbe, ki se ukvarjajo s storitvenimi dejavnostmi, so po številu zaposlenih običajno majhne. Na področju storitev namreč deluje 64.4% gospodarskih družb, zaposlujejo pa le dobro petino zaposlenih.

Leto 2001 so pozitivno zaključile tudi gospodarske družbe s področja kmetijstva, čigar delež se je v skupnih prihodkih regije v zadnjih dveh letih močno povečal in je znašal 4.8% v letu 2001.

Negativno pa so poslovale gospodarske družbe s področja gradbeništva, katerega delež v skupnih prihodkih regije znaša okoli 5%.

V celoti gledano so gospodarske družbe regije v letu 2001 tako po ekonomičnosti poslovanja kot tudi po donosnosti prihodkov in produktivnosti dosegale nadpovprečne rezultate. Dobrih 53% vseh prihodkov skupaj je regija ustvarila s prodajo na tujem trgu. To jo še vedno uvršča med naše najbolj izvozno usmerjene regije, čeprav relativno gledano svoje prednosti pred drugimi regijami po tem kazalcu ni povečala,

Med najuspešnejšimi regijami po rezultatih poslovanja gospodarskih družb

Stopnja registrirane brezposelnosti podpovprečna, vendar velik delež dolgotrajno brezposelnih

temveč jo je celo nekoliko zmanjšala. Jugovzhodna Slovenija sodi med regije z najmanjšim delež čiste izgube poslovnega leta v skupnih prihodkih (manjšo ima le še Obalno-kraška regija). Po višini plač na zaposlenega malenkost presega slovensko povprečje. Tudi višina čistega dobička na zaposlenega presega slovensko povprečje (za 4.2%). Investicijska aktivnost, merjena z izdatki za investicije na sredstva, se je glede na leto poprej nekoliko znižala in je obenem pod slovenskim povprečjem. Gospodarske družbe regije so tudi manj zadolžene kot v povprečju v Sloveniji.

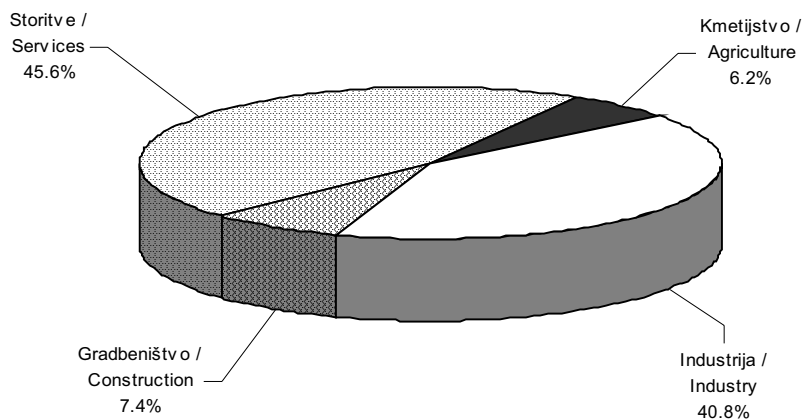
Brezposelnost

Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v regiji vedno med nižjimi v Sloveniji. V zadnjem času stopnja registrirane brezposelnosti bolj ali manj ostaja na isti ravni oz. se ne zmanjšuje tako hitro, kot v nekaterih drugih regijah. V prvem polletju leta 2002 je tako znašala 10.0%, kar je 85.8% slovenskega povprečja. Stopnja zaposlenosti je nadpovprečna in znaša 58.9%. Druga plat problematike brezposelnosti v Jugovzhodni Sloveniji pa je velik delež dolgotrajno brezposelnih, saj skoraj 60% registriranih brezposelnih oseb išče zaposlitev več kot eno leto. To je tudi najvišji delež dolgotrajno brezposelnih med vsemi statističnimi regijami. Vendar se ta delež iz leta v leto zmanjšuje. Delež žensk med brezposelnimi je 50.8%, kar je blizu slovenskega povprečja (50.7%). Delež mladih med brezposelnimi je podpovprečen in je v prvem polletju leta 2002 znašal 18.1% vseh brezposelnih. V Jugovzhodni Sloveniji je neugodna predvsem izobrazbena struktura brezposelnih, saj je 59.8% brezposelnih z nizko strokovno izobrazbo ali so brez nje, kar je največ med vsemi regijami v Sloveniji. Nadpovprečen je delež iskalcev prve zaposlitve in iskalcev zaposlitve zaradi stečajev podjetij, delež trajnih presežkov pa se giblje okoli slovenskega povprečja.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

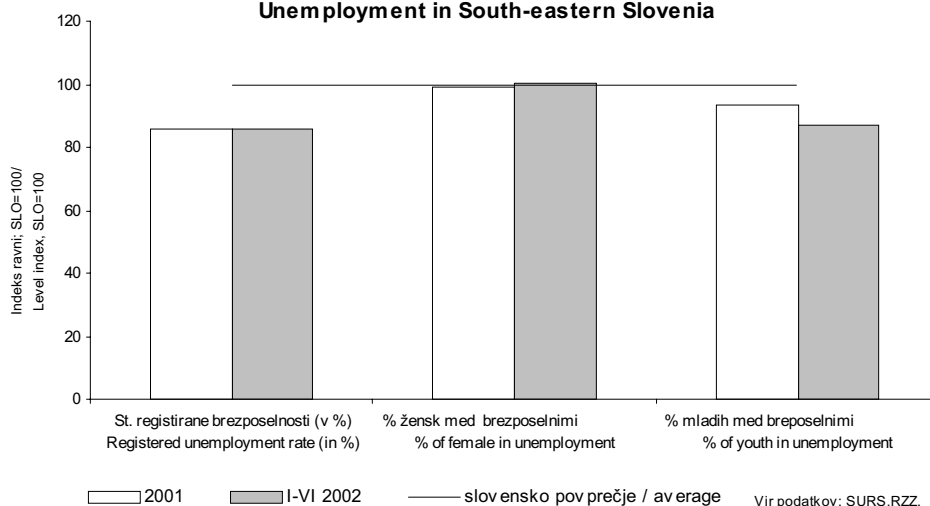
Glede na sintezno oceno razvojnih možnosti se regija uvršča v prvo skupino prosperitetnih regij s pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Uspešnost ji v veliki meri določa poslovanje nekaterih velikih podjetij s področja izvozno naravnanih panog (proizvodnja farmacevtskih izdelkov, proizvodnja motornih vozil). V gospodarski uspešnosti so med posameznimi deli regije precejšne razlike. Zaostajajo občine v Beli krajini, na Kočevskem in dolini Kolpe (bivši del stare Osrednjeslovenske regije). Nehomogenost regije se odraža tudi v razširjenosti območij s posebnimi razvojnimi problemi, saj tu zasledimo vse tri tipe območij s posebnimi razvojnimi problemi, ki skupaj obsegajo 83.0% površine in 63.6% prebivalstva regije. Statusa območja s posebnimi razvojnimi problemi nimata le občini Novo mesto in Ribnica.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Jugovzhodni Sloveniji, leto 1999 /
Gross value added by activity in South-eastern Slovenia, year 1999**

Vir podatkov: SORS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v regiji Jugovzhodna Slovenija/
Unemployment in South-eastern Slovenia**

Vir podatkov: SORS, RZZ.
Source of data: SORS, ESS.

5.4. Koroška regija

KOROŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	1,041	5.1			10	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	73,994	3.7			9	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	71		72.2		9	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	83.2		86.2		2	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	5.8				5	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,590		86.6		7	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	889,663		86.4		9	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	32,510	3.7			9	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	11.2		96.1		7	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	54.9		98.2		8	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	761	3.8		73.1	6	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	48,444	2.4		65.5	5	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

Območje regije in demografska gibanja

Koroška regija spada med manjše statistične regije tako po površini (zavzema 5.1% površine Slovenije ali 1,041 km²) kot po številu prebivalstva (v regiji živi 3.7% prebivalstva Slovenije). Sestavlja jo 12 občin: Dravograd, Radlje ob Dravi, Podvelka, Ribnica na Pohorju, Muta, Vuzenica, Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica, Črna na Koroškem, Slovenj Gradec in Mislinja. Regija je podpovprečno gosto naseljena – gostota poselitve znaša 71 prebivalcev/km², v povprečju v Sloveniji pa 98 prebivalcev/km². Nadpovprečno naseljene so le občine Ravne na Koroškem, Mežica in Prevalje, kjer doseže gostota poselitve do 198 prebivalcev/km².

Skupno število prebivalcev regije je v obdobju od 1981 do 2002 naraščalo nekoliko hitreje kot v povprečju v Sloveniji (stopnja rasti prebivalstva je znašala 5.8%, v povprečju v Sloveniji pa 5.5%). Nadpovprečno je naraščalo staro prebivalstvo, delež mladega prebivalstva pa je tudi padal hitreje kot v slovenskem povprečju. Kljub temu je indeks staranja prebivalstva regije podpovprečen in med najnižji med statističnimi regijami. Nižji je le še v Jugovzhodni Sloveniji. Vzrok za to je relativno visok delež mladih, ki je znašal v prvem polletju leta 2002 15.8% vsega prebivalstva (v povprečju v Sloveniji 15.2%) in podpovprečni delež starega prebivalstva (13.1% vsega prebivalstva, kar je 1.5 odstotnih točk manj kot znaša delež starega prebivalstva v Sloveniji v povprečju). Pozitiven naravni prirast, ki ga je imela regija v letu 2000, se je v letu 2001 spremenil v negativnega (-0.1), vendar nekoliko manjšega, kot je bil značilen za povprečje Slovenije (-0.5). Zaradi večjih odselitev kot priselitev se je zmanjšal tudi selitveni prirast, tako da je bil tudi skupni prirast na koncu negativen (-1.4; Slovenija 1.0).

Indeks staranja prebivalstva relativno nizek

Izobrazbena struktura

Ob popisu prebivalstva leta 1991 je izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na število let öolanja dosegla 98% slovenskega povprečja oz. 9.8 let šolanja. Zaostajanje za slovenskim povprečjem se v letu 1998 ni izboljšalo, saj je bil v regiji še vedno nadpovprečen delež prebivalstva v starosti med 16 in 65 let z osnovno ali poklicno šolo in podpovprečen delež prebivalstva z višjo ali visoko šolo. Tudi stopnja vključenosti

prebivalstva v dodiplomski študij v študijskem letu 1999/2000 je bila podpovprečna in je dosegala le 92% slovenskega povprečja.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

V letu 1999 je Koroška regija ustvarila 3.2% slovenske bruto dodane vrednosti. V njeni strukturi je nadpovprečno zastopan sekundarni sektor, ki je v letu 1999 ustvaril 46.3% bruto dodane vrednosti regije, kar je 15 odstotnih točk več kot znaša delež sekundarnega sektorju v ustvarjeni bruto dodani vrednosti v povprečju v Sloveniji. Storitvene dejavnosti so v regiji manj pomembne, saj so v letu 1999 ustvarile le 44.8% bruto dodane vrednosti, kar je najmanj med vsemi statističnimi regijami in dobrih 14 odstotnih točk manj, kot je znašal prispevek terciarnega sektorja k ustvarjeni bruto dodani vrednosti v povprečju v Sloveniji. Primarni sektor je v letu 1999 ustvaril 4.1% bruto dodane vrednosti, kar je nekoliko nad slovenskim povprečjem. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je regija v letu 1999 dosegla 87% slovenskega povprečja oz. po naših ocenah 59% povprečja držav članic EU.

Po višini bruto osnove za dohodnino na prebivalca je Koroška regija po podatkih za leto 2001 za slovenskim povprečjem zaostajala za skoraj 14% in se po vrednosti tega kazalca uvršča na 9. mesto med statističnimi regijami.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2001 je v regiji poslovalo 813 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune, kar je za 4.7% manj kot leto prej. Število zaposlenih v gospodarskih družbah se je v istem obdobju zmanjšalo za 1.9%, kar pomeni, da so gospodarske družbe, ki oddajajo zaključne račune, lani zaposlovale 15,825 delavcev. Gospodarske družbe v regiji zaposlujejo v povprečju 19 delavcev, kar je 6 več kot znaša slovensko povprečje. Najpomembnejša dejavnost regije je industrija, znotraj te pa predelovalne dejavnosti, ki zaposlujejo 70% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije, od tega največ kovinska industrija, izdelava strojev in naprav ter tekstilna industrija. Industrija je v letu 2001 ustvarila dobre tri četrtine skupnih prihodkov regije. Storitvene dejavnosti zaposlujejo le dobro petino zaposlenih v gospodarskih družbah, ustvarijo pa slabo petino skupnih prihodkov regije, kar je bistveno manj kot v slovenskem povprečju (51.5%).

Neto izid poslovanja regije je bil v letu 2001 negativen (po triletnem zaporednem pozitivnem poslovanju). Obenem je predstavljal 0.6% čiste izgube vseh gospodarskih družb v Sloveniji. Velik delež skupnih prihodkov so gospodarske družbe ustvarile s prodajo na tujih trgih. Delež čistih prihodkov od prodaje blaga in storitev na tujem trgu v skupnih prihodkih je v letu 2001 znašal skoraj 44.7%. S tem se Koroška regija po izvozni usmerjenosti še vedno uvršča takoj za regijo Jugovzhodna Slovenija. Delež se je glede na leto poprej še nekoliko povečal. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih regije je bil v letu 2001 podpovprečen, čeprav se je glede na leto 2000 rahlo povečal in je znašal 2.4%. Donosnost prihodkov se je v letu 2001 zmanjšala oz. je, zaradi večje izgube, negativna. Zmanjšal se je tudi čisti dobiček poslovnega leta na zaposlenega, tako da je še vedno znatno pod slovenskim povprečjem in dosega le 51% tega povprečja. Podpovprečna je tudi višina dodane vrednosti na zaposlenega. V letu 2001 je bila za 21.2% pod slovenskih povprečjem. Nižja je bila le še v Pomurski regiji. Za slovenskim povprečjem regija zaostaja tudi po višini plače na zaposlenega in sicer za 11.6%. Investicijska intenzivnost gospodarskih

V strukturi gospodarstva največji delež storitvenih dejavnosti med vsemi regijami

Izvožno usmerjena regija

družb se je v letu 2001 precej zmanjšala in padla na slabih 60% slovenskega povprečja. Ponovno pa se je povečala zadolženost gospodarskih družb regije, tako da znaša delež dolga v virih sredstev 62.4%, kar jo po višini zadolženosti uvršča takoj za najslabšo regijo po tem kazalcu - Savinjsko.

Brezposelnost

Koroška regija spada med regije s podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti, ki pa se je v prvem polletju leta 2002 povečala na 11.2% in se tako že približuje slovenskemu povprečju (11.6%). Tudi stopnja zaposlenosti v regiji je podpovprečna in znaša 54.9% (Slovenija 55.9%). Delež tistih, ki so brezposelni več kot eno leto je relativno nizek in znaša 51.4% vseh brezposelnih, kar je pod povprečjem. V regiji je relativno visok in nadpovprečen delež mladih med brezposelnimi, čeprav delež le-teh upada, tako kot v vseh statističnih regijah. Še vedno je nadpovprečen delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja podjetij, čeprav tudi ta pada zadnja štiri leta. Delež žensk med brezposelnimi pa se giblje okoli slovenskega povprečja.

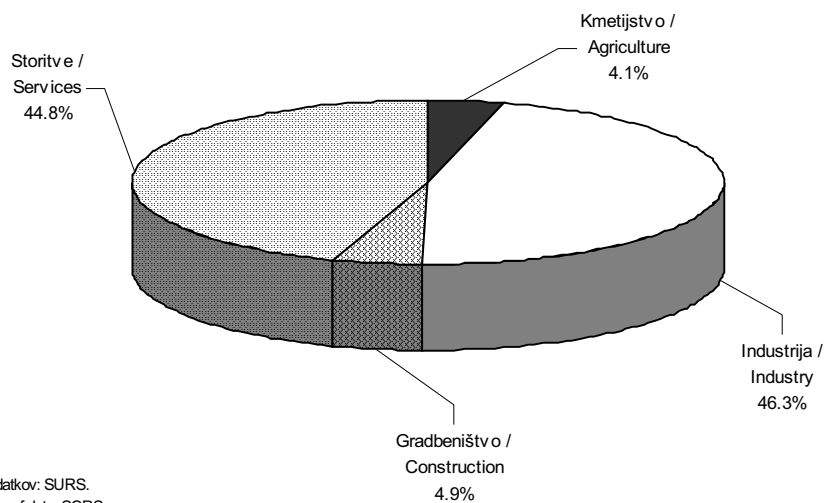
Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Sintezna ocena razvojnih možnosti uvršča regijo v skupino stagnantnih regij, ki imajo določene pozitivno ocenjene razvojne potenciale. Glavne prednosti regije naj bi bile v močnih lokalnih iniciativah, zlasti za pospeševanje podjetništva in razvoj turizma, ter obstoj nekaterih uspešnih predelovalnih podjetij. Priložnosti regije pa so predvsem v nadaljnji krepitvi nosilnih podjetij, spodbujanju podjetništva, pospeševanju mrežnih povezav med velikimi, srednjimi in malimi podjetji in čezmejnem sodelovanju.

Skoraj tri četrtine površine regije, kjer živita slabi dve tretjini prebivalstva regije, se uvršča med območja s posebnimi razvojnimi problemi, znotraj katerih se pojavljajo vsi trije tipi območij s posebnimi razvojnimi problemi.

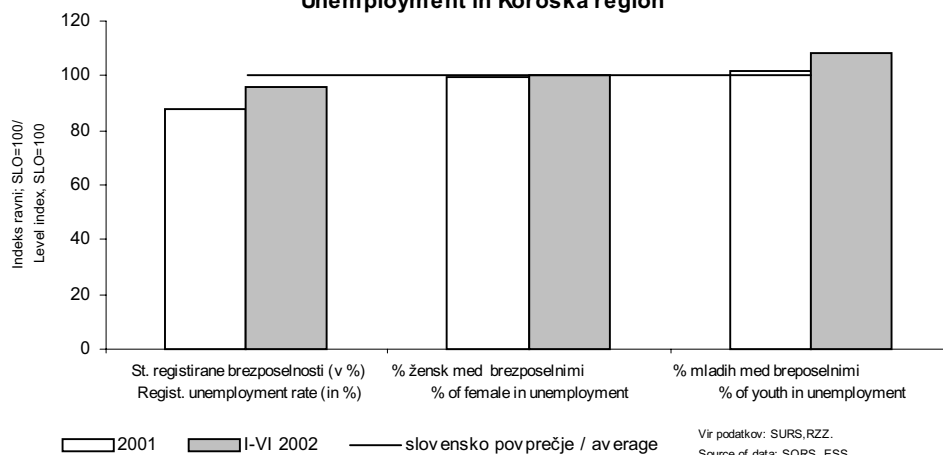
*V regiji vsi trije
tipi območij s
posebnimi
razvojnimi
problemi*

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Koroški regiji, leto 1999 /
Gross value added by activity in Koroška region, year 1999**

Vi podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Koroški regiji /
Unemployment in Koroška region**

Vir podatkov: SURS, RZZ.
Source of data: SORS, ESS.

5.5. Notranjsko – kraška regija

NOTRANJSKO-KRAŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni: SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	1,456	7.2			7	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	50,825	2.5			11	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	35		35.5		12	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	107.2		111.2		9	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	2.5				7	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,569		85.4		8	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	1,027,700		99.8		5	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	22,701	2.6			11	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	9.2		79.3		5	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	58.5		104.7		3	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	945	4.7		64.9	7	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	25,624	1.3		51.0	8	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur.l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

Območje regije in demografska gibanja

Notranjsko-kraška regija meri 1,456 km² in zajema 7.2% površine Slovenije. V šestih občinah (Cerknica, Loška Dolina, Bloke, Ilirska Bistrica, Postojna, Pivka), kolikor jih sestavlja statistično regijo, živi 50,825 prebivalcev, kar predstavlja 2.5% prebivalstva Slovenije. Notranjsko-kraška regija je s 35 prebivalci na km² najredkeje naseljena statistična regija v Sloveniji. Najgosteje poseljena občina Postojna dosega s 54 prebivalci/km² le dobro polovico slovenskega povprečja.

V obdobju od leta 1981 do 2002 se je skupno število prebivalcev regije povečalo za 2.5%, kar je za več kot polovico manj kot v povprečju v Sloveniji, kjer je stopnja rasti prebivalstva v istem obdobju znašala 5.5%. V strukturi prebivalstva ima regija nadpovprečen delež starega prebivalstva (nad 64 let), ki je obenem med najvišjimi med statističnimi regijami. Tudi indeks staranja za 11.2% presega slovensko povprečje. Indeks staranja prebivalstva regije se od leta 1981 dalje, v primerjavi z drugimi statističnimi regijami, sicer izboljšuje, vendar pa manjše odstopanje od slovenskega povprečja ne pomeni izboljšanja demografskih gibanj, ampak je to posledica za regijo že značilnega procesa praznjenja. V letu 2001 je bilo odseljevanja prebivalstva nekoliko manj. Regija je sicer še vedno imela negativni naravni prirast na 1,000 prebivalcev, vendar pa je bilo priselitev že več kot odselitev, tako da je bil tudi skupni prirast na 1000 prebivalcev še vedno pozitiven.

*Podpovprečna
izobrazbena
struktura
prebivalstva*

Izobrazbena struktura

Izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na število let šolanja je bila ob popisu prebivalstva leta 1991 pod slovenskim povprečjem (9.8 let oz. 98% slovenskega povprečja). Podatki ankete pa kažejo za leto 1998 še slabše rezultate, saj je regija povečala zaostajanje za slovenskim povprečjem (indeks ravni 92.4). Izobrazbena struktura se je znižala predvsem zaradi zmanjšanja deleža prebivalstva z višjo in visoko izobrazbo (od 8.4% na 6.7% prebivalstva v starosti od 16–65 let). Poleg tega je imela regija v letu 1998 nadpovprečen delež prebivalstva z osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo in podpovprečen delež prebivalstva s srednješolsko izobrazbo. Morda se

bo izobrazbena struktura prebivalstva regije v prihodnje kljub vsemu izboljšala, saj je bila vključenost prebivalcev v starosti od 20–24 let v dodiplomski študij v študijskem letu 1999/2000 nadpovprečna in tudi delež študentov na 1,000 prebivalcev v regiji je rahlo presegel slovensko povprečje.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je v letu 1999 ustvarila 2.2% slovenske bruto dodane vrednosti. V strukturi regijske bruto dodane vrednosti je nadpovprečno zastopan primarni sektor s 7.6% – primarni sektor ustvari v povprečju v Sloveniji 3.6% bruto dodane vrednosti. Nekoliko nadpovprečen je tudi delež sekundarnega sektorja, podpovprečen pa je delež bruto dodane vrednosti, ustvarjene v storitvenih dejavnostih, pri čemer pozitivno izstopajo storitve s področja prometa, skladiščenja in zvez. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je regija v letu 1999 dosegala 85 odstotkov slovenskega povprečja in se je tako uvrstila na 8. mesto med 12 statističnimi regijami. Po naši oceni dosega Notranjsko-kraška regija 59% vrednosti bruto domačega proizvoda na prebivalca držav članic EU. Po vrednosti bruto osnove za dohodnino, ki meri ekonomsko moč prebivalstva regije, se regija po podatkih za leto 2001 uvršča na 5. mesto med statističnimi regijami, kar pomeni, da se giblje okoli slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

Leta 2001 je v regiji poslovalo 639 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune, kar je nekoliko manj kot leto poprej. Regija je v letu 2001 zabeležila tudi upad števila zaposlenih v gospodarskih družbah za 0.7%, saj je bilo skupaj zaposlenih 8,935 delavcev v gospodarskih družbah (v letu 2000 9,002). Od leta 1997 gospodarske družbe regije kot celota poslujejo z dobičkom. V letu 2001 je bila Notranjsko-kraška regija ena od štirih, ki so poslovale pozitivno in so tako ustvarile 7.3% čistega dobička gospodarskih družb v Sloveniji.

Največ delavcev v gospodarskih družbah regije, to je skoraj dve tretjini, zaposluje sekundarni sektor. Za regijo so pomembne zlasti lesna in pohištvena industrija ter predelava in obdelava kovin in kovinskih izdelkov, ki skupaj zaposlujejo več kot 40% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije.

Za Notranjsko-kraško regijo je značilen tudi nadpovprečen delež zaposlenih v kmetijstvu, le dobra petina vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije pa je zaposlena v storitvenih dejavnostih.

V celoti so gospodarske družbe regije močno usmerjene v izvoz. Delež čistih prihodkov od prodaje blaga in storitev na tujem trgu je leta 2001 znašal skoraj 40%. Delež čiste izgube v celotnih prihodkih regije je znašal 1.4% oz. 22.5% slovenskega povprečja, kar je med najnižjimi vrednostmi med regijami. Regija ima visoko donosnost prihodkov in nadpovprečno ekonomičnost poslovanja. Po ostalih kazalcih uspešnosti gospodarskih družb je pretežno podpovprečna. Po dodani vrednosti na zaposlenega dosega dobrih 82% slovenskega povprečja, po višini plač na zaposlenega pa zaostaja za slovenskim povprečjem za okoli 10%. Investicijska aktivnost gospodarskih družb v regiji je v letu 2001 padla nekoliko pod slovensko povprečje. Zadolženost, merjena z deležem dolga gospodarskih družb v virih sredstev, ki je leta 2000 znašala 44.5% (Slov. 52.9%), se v letu 2001 ni bistveno spremenila in je še vedno podpovprečna.

*Regija v letu
2001 poslovala
pozitivno*

*Nadpovprečna
stopnja
registrirane
brezposelnosti
le v občini
Ilirska Bistrica*

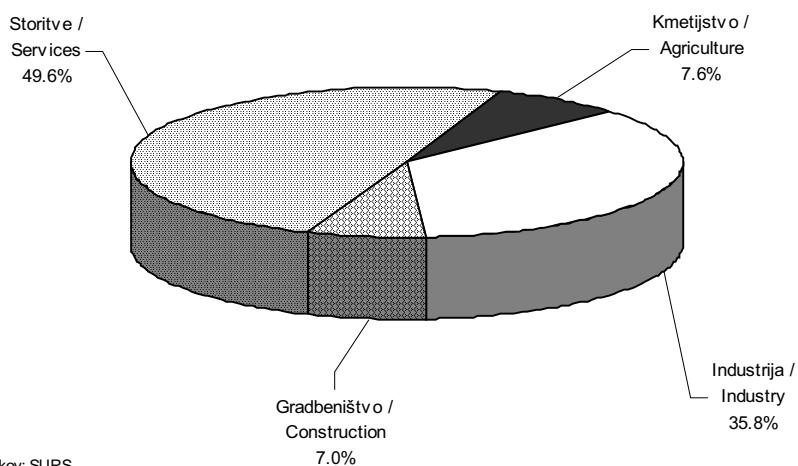
Brezposelnost

Stopnja registrirane brezposelnosti je v prvem polletju leta 2002 znašala 9.2 % in je bila med nižjimi v Sloveniji. V negativni smeri izstopa le občina Ilirska Bistrica z 12.4% stopnjo registrirane brezposelnosti, s čimer presega tudi slovensko povprečje. Stopnja zaposlenosti je nadpovprečna in znaša 58.5%, kar uvršča regijo na tretje mesto med vsemi statističnimi regijami. Še vedno je v regiji visoka brezposelnost žensk (v prvem polletju leta 2002 je znašala 55.1% vseh brezposelnih). Nekoliko višja je le še v Zasavski regiji. Kljub temu je brezposelnost žensk po šestletnem zaporednem naraščanju malenkost padla. Delež mladih med brezposelnimi je še vedno nadpovprečen, vendar je v prvem polletju 2002 nekoliko upadel. Ponovno pa je rahlo porasel delež iskalcev zaposlitve nad 40. letom starosti, ki sedaj že nekoliko presega slovensko povprečje. V Notranjsko-kraški regiji primanjkuje delovnih mest za bolj izobražene kadre, saj je njihov delež med brezposelnimi nadpovprečen. Tak je tudi delež brezposelnih zaradi stečajev podjetij, kar prav tako kaže na težave v gospodarstvu regije.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

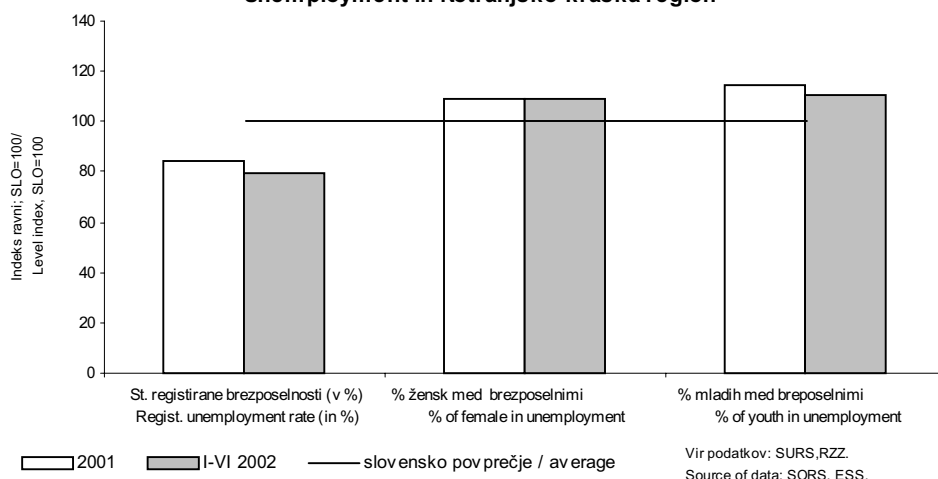
Sintezna ocena razvojnih možnosti regije kaže, da so glavne prednosti regije obstoj uspešnih in izvozno usmerjenih podjetij, nizka stopnja brezposelnosti, naravna bogastva (predvsem les), pa tudi sorazmerno čisto okolje in krajinska pestrost. Priložnost regije naj bi bila zato predvsem v razvoju turizma, tudi v povezavi s kmetijstvom, krepitevi obstoječih nosilnih podjetij in razvoju podjetništva. Zaradi obmejnih območij z neugodnimi demografskimi gibanji in relativno visokega deleža delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega števila prebivalstva, so kar štiri občine uvrščene med območja s posebnimi razvojnimi problemi, ki predstavljajo skupaj skoraj dve tretjini površine in več kot polovico prebivalstva regije.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Notranjsko-kraški regiji, leto 1999/
Gross value added by activity in Notranjsko-kraška region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Notranjsko-kraški regiji /
Unemployment in Notranjsko-kraška region**

5.6. Obalno-kraška regija

OBALNO-KRAŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA
						Vrednost
Površina (km ²)	1,044	5.2			9	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	104,460	5.2			8	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	100		101.6		5	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	121.6		126.1		12	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	12.2				1	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,924		104.7		2	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	1,148,144		111.5		2	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	46,001	5.2			8	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	8.9		76.2		4	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	56.4		100.9		6	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	0	0		0	12	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	0	0		0	12	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Url. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

Po več
kazalcih takoj
za Osrednjeslo-
vensko regijo

Območje regije in demografska gibanja

Obalno-kraška regija spada med manjše statistične regije, vendar je po različnih socio-ekonomskih kazalcih prav v vrhu statističnih regij - običajno za Osrednjeslovensko. Meri 1,044 km² in obsega 5.2% površine Slovenije ter zajema prav toliko celotnega slovenskega prebivalstva. Sestavljajo jo obalne občine Koper, Izola, Piran in občine v kraškem zaledju: Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina in Komen. V povprečju je gostota poselitve regije okoli slovenskega povprečja, vendar je poseljenost najgostejša v obalnem delu, kjer presega povprečno poseljenost tudi do petkrat. Kraško zaledje pa sodi med najredkeje poseljene dele Slovenije.

Z 12.2 odstotno stopnjo rasti prebivalstva v obdobju od leta 1981 do leta 2002 beleži regija visoko nadpovprečen porast števila prebivalcev, več kot dvakrat višji od slovenskega povprečja. Prebivalstvo je naraščalo predvsem v obdobju od leta 1981 do 1991. Po letu 1991 se je rast nekoliko upočasnila, vendar je še vedno nadpovprečna. Razlog za to je predvsem v nižjem naravnem prirastu prebivalstva ter manjših priselitvah.

Staranje prebivalstva je sicer značilnost celotne Slovenije, vendar ima Obalno-kraška regija še posebej neugodno starostno strukturo prebivalstva. Indeks staranja je prav tu že vrsto let najvišji in presega slovensko povprečje za več kot četrtino. Še slabše so razmere v kraškem zaledju, kjer število prebivalstva konstantno upada že vrsto let. Tu je prebivalstvo v glavnem ostarelo in dejansko že prihaja do depopulacije.

Izobrazbena struktura

Povprečno število let šolanja delovno sposobnega prebivalstva je po podatkih popisa prebivalstva iz leta 1991 blizu slovenskega povprečja (9.2 leta, Slovenija 10.0). Po podatkih ankete o izobrazbeni strukturi prebivalcev iz leta 1998 (Bevc M. et al., 2001) ima največji delež delovno sposobnega prebivalstva osnovno šolo in manj ter 1–2 letno poklicno šolo (42.6%), 40.7% jih ima 3–5-letno srednjo šolo, 16.7% pa višjo ali visoko izobrazbo. Po letu 1991 se je izobrazbena struktura izboljšala

predvsem glede na delež prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo, saj je le-ta višji le še v Osrednjeslovenski regiji. Prav človeški kapital je ena od močnejših prednosti v regiji. Obalno-kraška regija ima nadpovprečno število študentov, vključenih v dodiplomski študij, v obdobju od leta 1991 do 2000 pa je bila prav ta regija tista (poleg Notranjsko-kraške), kjer se je delež študentov v generaciji od 20–24 let najhitreje povečeval.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

V letu 1999 je regija ustvarila 5.4% slovenske bruto dodane vrednosti. Delež dodane vrednosti je nadpovprečen na področju storitvenih dejavnosti z 71.3%, med katerimi so najpomembnejše trgovina, promet in nepremičnine, najem ter poslovne storitve. Industrija je ustvarila petino dodane vrednosti, 2.5% kmetijstvo in 6.2% gradbeništvo. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je bila regija v letu 1999 na drugem mestu med statističnimi regijami in je za 5% presegala slovensko povprečje, kar je, po naši oceni, v primerjavi s povprečjem držav Evropske unije, 71% povprečja petnajsterice. Ekonomska moč prebivalstva, merjena z bruto osnovo za dohodnino na prebivalca, je v letu 2001 presegala slovensko povprečje za dobrih 11%, kar je prav tako uvršča med statističnimi regijami na drugo mesto.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2001 je v regiji poslovalo 2,359 gospodarskih družb oz. 6.3% vseh gospodarskih družb v Sloveniji, ki so zaposlovale 22,889 delavcev (4.8% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah v Sloveniji). Po deležu zaposlenih na podjetje gre v regiji za manjše gospodarske družbe kot v povprečju v Sloveniji, po višini sredstev na zaposlenega pa regija presega slovensko povprečje. Dodana vrednost na zaposlenega je v regiji nadpovprečna. Gospodarske družbe regije se, gledano v celoti, vse bolj usmerjajo v izvoz in tako so v letu 2001 z 28.1% čistimi prihodki od prodaje blaga in storitev na tujih trgih v celotnih prihodkih presegle slovensko povprečje za 7.7%. Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih se je v letu 2001 ponovno zmanjšal (na 0.9%), kar je bistveno pod slovenskim povprečjem (6.3%). Plače na zaposlenega v Obalno-kraški regiji presegajo slovensko povprečje, kar je povezano z visokim deležem zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo. Po višini čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega je regija nadpovprečna in v letu 2001 je tu dosegla tudi najboljše rezultate med vsemi regijami. Ekonomičnost poslovanja je nad povprečjem, visoka (v letu 2001 najvišja med vsemi regijami) pa je tudi donosnost prihodkov. Regija ima visoko kapitalno intenzivnost gospodarskih družb. Zadolženost gospodarskih družb se giblje pod slovenskim povprečjem, saj znaša delež dolga 49.6% v vseh virih sredstev (slovensko povprečje 52.9%) in se je glede na leto poprej še nekoliko zmanjšala. Delež kratkoročnih obveznosti je znašal 30.1%, kar je več kot v slovenskem povprečju (28.9%).

Brezposelnost

Obalno-kraška regija ima podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti, ki je v prvem polletju leta 2002 znašala 8.9% (slovensko povprečje 11.6%). Edina občina v regiji, ki ima nadpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti je Izola. Stopnja zaposlenosti je nadpovprečna in znaša 56.4%. Med iskalci zaposlitve je več kot polovica dolgotrajno brezposelnih, kar pomeni, da so brezposelni že več kot eno leto, kar pa je še vedno podpovprečen delež glede na slovensko povprečje. Obalno-

*Največji delež
dodane
vrednosti
ustvari s
storitvenimi
dejavnostmi*

*Podpovprečna
brezposelnost -
izstopa le
občina Izola*

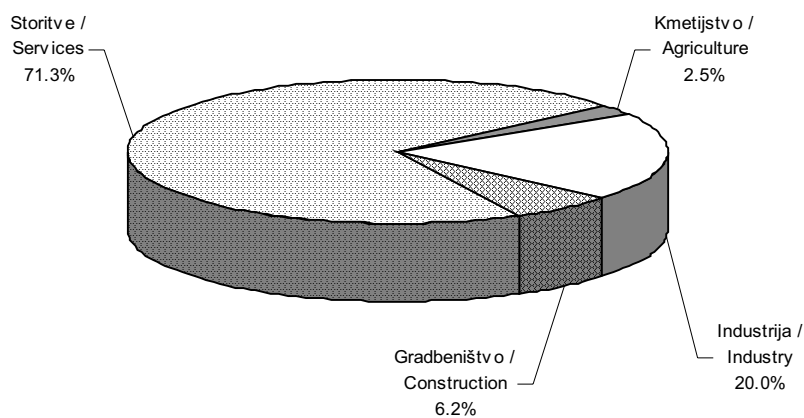
kraška regija je vrsto let sodila med regije z nadpovprečnim deležem žensk med brezposelnimi, ki pa se je postopno zmanjšal in v prvem polletju leta 2002 padel rahlo pod slovensko povprečje (50.3%, slovensko povprečje 50.7%). Delež brezposelnih z nizko stopnjo izobrazbe je podpovprečen, zato pa bolj kot v drugih statističnih regijah primanjkuje delovnih mest za visoko izobražene iskalce zaposlitve. Obalno-kraška regija ima še vedno visok delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja podjetij (11.3%; Slovenija 10.7%), delež brezposelnih, starih nad 40 let, pa je padel pod slovensko povprečje in je v prvem polletju 2002 znašal 49.2%. Mladih med brezposelnimi je dobra petina, kar je več kot v slovenskem povprečju.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Obalno-kraški regiji dajejo prednost pred ostalimi regijami obmorska in obmejna lega ter pestra gospodarska struktura z nadpovprečnim deležem storitvenih dejavnosti. Vendar pa je v preteklih letih uspešnost gospodarstva precej nihala. Predvsem izguba jugoslovanskega trga in vojna v Sloveniji sta vplivali na poslabšanje razmer v industriji, pa tudi v prometu in turizmu, ki so nosilci gospodarstva regije. Po sintezni oceni razvojnih možnosti je uvrščena v prvo skupino prosperitetnih regij s pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Je edina regija v Sloveniji, ki nima območij s posebnimi razvojnimi problemi.

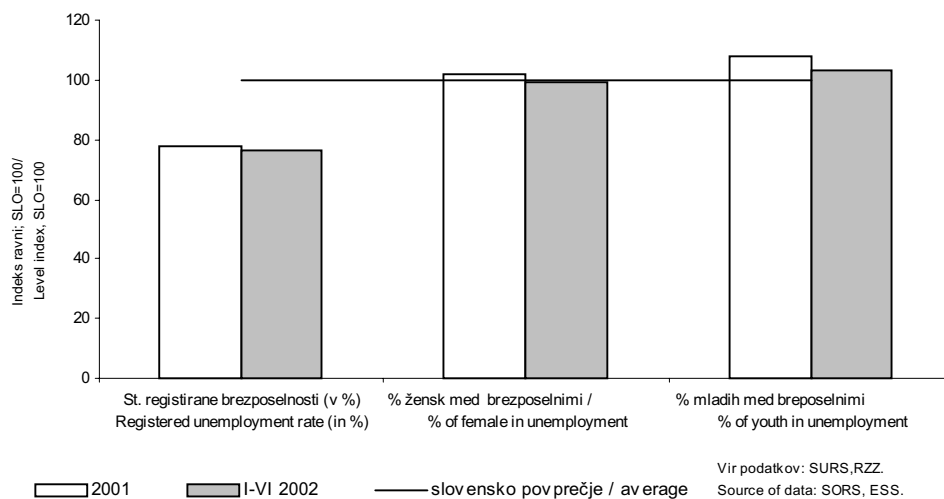
*Prosperitetna
regija s
pozitivno
ocenjenimi
razvojnimi
potencami*

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Obalno-kraški regiji, leto 1999 /
Gross value added by activity in Obalno-kraška region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Obalno-kraški regiji /
Unemployment in Obalno-kraška region**

5.7. Osrednjeslovenska regija

OSREDNJESLOVENSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravnj; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,555	12.6			2	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	492,951	24.7			1	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	193		196		1	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	93.4		96.8		5	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	12.1				2	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	2,462		134.0		1	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	1,260,241		122.3		1	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	221,533	25.0			1	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	7.9		68.0		2	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	58.9		105.4		1	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	541.1	2.7		21.2	10	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	29,017	1.5		6.0	11	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Url. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

Nove meje Osrednjeslo- venske regije po Uredbi SKTE

Območje regije in demografska gibanja

Po uvedbi Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot leta 2000 Osrednjeslovenska regija ni več največja slovenska regija po površini, pač pa samo še po številu prebivalstva. Z izključitvijo šestih občin, ki pripadajo upravnima enotama Kočevje in Ribnica, iz območja Osrednjeslovenske regije in njihovo priključitvijo k Jugovzhodni Sloveniji, se je njena površina zmanjšala na 2,555 km², število prebivalstva pa malo manj, tako da v regiji še vedno živi slaba četrtnina celotnega prebivalstva Slovenije. Osrednjeslovenska statistična regija se v celoti pokriva z enoto »Ljubljanska urbana regija« na ravni SKTE 2. Po razdelitvi občine Litije v dve občini (Litija in Šmartno pri Litiji) sredi leta 2002, vključuje v svoje območje 25 občin. Poleg mestne občine Ljubljana so ostale občine Osrednjeslovenske regije: Domžale, Trzin, Lukovica, Mengeš, Moravče, Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobropolje, Kamnik, Komenda, Litija, Šmartno pri Litiji, Logatec, Horjul, Dobrova-Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Ig, Brezovica, Medvode, Škofljica, Velike Lašče, Vodice, Vrhnika in Borovnica. Regija je nadpovprečno gosto poseljena, posebno v osrednjem delu, proti J in JV pa je poselitev redkejša.

V obdobju od leta 1981 do 2002 je prebivalstvo regije naraščalo bistveno hitreje kot v povprečju Sloveniji. Osrednjeslovenska regija je značilna tudi po najhitrejšem naraščanju delovno sposobnega prebivalstva v omenjenem obdobju, kar je, zaradi boljših zaposlitvenih možnosti, tudi posledica priselitev iz drugih regij.

V letu 2002 je bil indeks staranja prebivalstva regije pod slovenskim povprečjem. Naravni, še posebno pa selitveni prirast sta bila v letu 2001 v regiji pozitivna, tako da je bil skupni prirast na 1,000 prebivalcev nadpovprečen in je znašal 3.8.

Izobrazbena struktura

Izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na otevilto let oolanja je najboljša v Sloveniji in je ob popisu leta 1991 znašala v povprečju 10.5 let. Po novejših podatkih iz leta 1998, pridobljenih na osnovi

*Sredi l. 2002 je bila ustanovljena občina Šmartno pri Litiji, ki jenastala z odcepitvijo od občine Litija, kar pa v analizi nismo upoštevali, ker zanjo še ni bilo na voljo podatkov.

ankete, se je povprečno število let šolanja v regiji povečalo za 0.5 leta, kar je še vedno največ med statističnimi regijami. 48.9% prebivalstva je imelo najmanj srednjo šolo, dobra petina pa višjo ali visoko šolo. V šolskem letu 1999/2000 je bila več kot polovica prebivalstva v starostni skupini od 20–24 let vključena v dodiplomski študij, kar je najvišja vrednost med vsemi statističnimi regijami. Regija tudi najbolj odstopa po deležu študentov, vključenih v podiplomski študij. Vse to kaže, da bo izobrazbena struktura v regiji tudi v prihodnje nadpovprečna, kar je na drugi strani pogojeno tudi z gosto mrežo izobraževalnih ustanov v Osrednjeslovenski regiji.

Gospodarska struktura in moč regije

Osrednjeslovenska regija je najbolj razvita med statističnimi regijami. Po podatkih iz leta 1999 je ustvarila slabo tretjino celotne bruto dodane vrednosti Slovenije. Nadpovprečen delež dodane vrednosti je ustvarila v storitvenih dejavnostih, dobrih 70 odstotkov, dobro petino ali podpovprečen delež v industriji, 5.5-odstoten v gradbeništvu in zelo nizek, 1.3-odstoten delež v kmetijstvu. Višina njenega bruto domačega proizvoda na prebivalca je v letu 1999 za 34% presegala slovensko povprečje, kar je po naši oceni 91% povprečja držav članic EU. Po ekonomski moči prebivalstva regije, merjeni z višino bruto osnove za dohodnino na prebivalca, je Osrednjeslovenska regija v letu 2001 presegala slovensko povprečje za dobrih 22.3% in bila za 1.7 krat višja kot v najslabši, Pomurski regiji.

Poslovanje gospodarskih družb

Osrednjeslovenska regija je najmočnejša tudi po številu gospodarskih družb, ki so leta 2001 delovale v regiji (16,479 oz. 44.3% vseh v Sloveniji) in po številu zaposlenih v njih (151,869 oz. 32.1% vseh v Sloveniji). Po podatkih zaključnih računov sedež podjetja (organizacijsko načelo) sicer ni vedno tam, kjer so bili dejansko ustvarjeni tudi poslovni rezultati (načelo čistih dejavnosti), vendar je po večini kazalcev, ki kažejo uspešnost poslovanja gospodarskih družb, Osrednjeslovenska regija kljub temu naša najmočnejša regija.

V primerjavi z letom 2000 je regija rezultate poslovanja poslabšala, saj je leto 2001 zaključila z dobrimi 75 mrd neto čiste izgube poslovnega leta, kar je 22.2% slovenske neto čiste izgube poslovnega leta (posledica prevrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev).

Najpomembnejši v regiji je storitveni sektor. Na področju storitvenih dejavnosti deluje skoraj 80% gospodarskih družb, ki zaposlujejo več kot 58% delavcev v gospodarskih družbah. Storitvene dejavnosti so leta 2001 zaključile poslovanje pozitivno. Neto čisti dobiček poslovnega leta v tej dejavnosti se je v letu 2001 povečal v primerjavi z letom poprej. V okviru storitvenih dejavnosti so po številu zaposlenih najpomembnejša področja: trgovina, poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve, promet, skladiščenje, zveze, po ustvarjenem neto čistem dobičku pa tudi finančno posredništvo.

V industriji je zaposlenih dobrih 30% delavcev gospodarskih družb regije. To je izvozno naravnana dejavnost, ki ustvari 35.2% čistih prihodkov od prodaje blaga in storitev na tujem trgu od vseh čistih prihodkov v dejavnosti. V letu 2001 se je v tej dejavnosti močno povečala čista izguba poslovnega leta, tako, da je dejavnost zaključila poslovanje negativno. V okviru industrije so problematične predvsem delovno intenzivne panoge, v letu 2001 pa se je tem panogam pridružila še oskrba

*Ustvari skoraj
tretjino
slovenske
dodane
vrednosti*

*Gospodarske
družbe v letu
2001
poslabšale
poslovanje*

z elektriko in plinom, ki je zaradi prevrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev v letu 2001 izkazala največjo izgubo med vsemi panogami.

V regiji je pomembno tudi gradbeništvo. Tu število zaposlenih iz leta v leto narašča in leta 2001 je zaposlovalo že 10.4% vseh delavcev v gospodarskih družbah regije.

Za regijo je značilna najvišja produktivnost na zaposlenega in najvišja kapitalna intenzivnost gospodarskih družb. Investicijska aktivnost je bila v letu 2001 nadpovprečna. Po zadolženosti, ki jo merimo z deležem dolga v virih sredstev, se je gibala okoli slovenskega povprečja. Gospodarske družbe regije, gledano v celoti, niso izvozno naravnane. To je posledica velike zastopanosti storitvenih dejavnosti, ki se manj vključujejo v mednarodno menjavo, ter vloge Ljubljane kot prestolnice države in fundacijami na področju javne uprave. Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih regije je v letu 2001 močno porasel, vendar je še vedno manjši kot v slovenskem povprečju. Nadpovprečna in obenem tudi najvišja v Sloveniji je tudi višina plač na zaposlenega, ki presega slovensko povprečje za 12.2%, kar je posledica velike zastopanosti terciarnega in kvartarnega sektorja z višjo izobrazbeno strukturo zaposlenih.

Brezposelnost

V Osrednjeslovenski regiji je bilo v prvih šestih mesecih leta 2002 okoli 17% vseh registriranih brezposelnih v Sloveniji, vendar pa je registrirana stopnja brezposelnosti v regiji podpovprečna. V povprečju prve polovice leta 2002 je znašala 7.9% (slovensko povprečje 11.6%). V primerjavi s povprečjem leta 2001 se je tako zmanjšala za 0.4 odstotne točke in dosegla 68% slovenskega povprečja. Stopnja zaposlenosti se je od leta 1997 do leta 2001 rahlo povečevala, v prvem polletju 2002 pa je ostala na ravni leta 2001, ko je znašala 58.9%, kar je toliko kot v Jugovzhodni Sloveniji in obenem največ med vsemi statističnimi regijami. 51% vseh brezposelnih sodi v kategorijo dolgotrajno brezposelnih, ki iščejo delo več kot leto dni. Ta delež se je v prvem polletju 2002 znižal za 10 odstotnih točk glede na leto 2000. Delež žensk med brezposelnimi je rahlo pod povprečjem. Med brezposelnimi je 17.5% mladih, kar je podpovprečen delež; nižjega ima le še Gorenjska regija. Slabih 45% brezposelnih ima nižjo strokovno izobrazbo ali so brez nje. Na drugi strani pa je zaradi relativno visoke stopnje izobraženosti prebivalstva regije tudi delež iskalcev zaposlitve z višjo in visoko izobrazbo v Osrednjeslovenski regiji najvišji in predstavlja 8.6% vseh iskalcev zaposlitve. Ta delež iz leta v leto počasi, vendar vztrajno, raste. Visok je delež brezposelnih nad 40 let starosti (53.5%), 18.7% brezposelnih, kar je nadpovprečen delež, je tudi trajnih presežkov.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

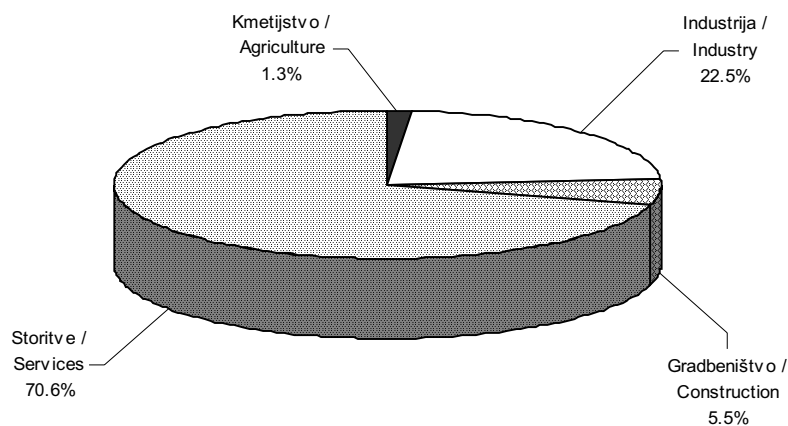
Osrednjeslovenska regija ima dokaj pestro gospodarsko strukturo z nadpovprečnim deležem storitvenih dejavnosti. V regiji prihaja do koncentracije človeškega kapitala, ki je omogočena tudi s priseljevanjem in dnevno migracijo izobražencev iz drugih regij. To je pomembna razvojna prednost pred drugimi regijami. Ocena razvojnih možnosti slovenskih regij jo je postavila na prvo mesto v skupino prosperitetnih regij s pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Regija pozitivno izstopa predvsem na področju človeškega faktorja, kvalitete življenja, splošnega okolja in obstoječe gospodarske strukture in infrastrukture. V regiji je tudi nekaj območij s posebnimi razvojnimi problemi. Skupaj obsegajo 2.7% površine oz. 1.5% prebivalstva Slovenije

Brezposelnost podpovprečna, vendar med brezposelnimi nadpovprečni delež visoko izobraženih

Človeški kapital - pomembna razvojna prednost pred drugimi regijami

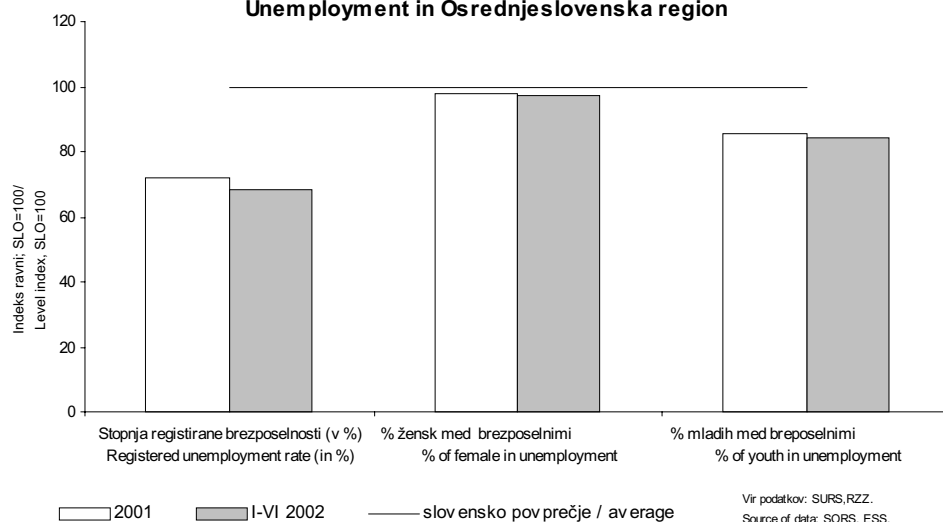
ali drugače povedano, dobro petino površine oz. 6% prebivalstva regije. Gre le za en tip območij s posebnimi razvojnimi problemi – to so območja s strukturnimi problemi. Mednje uvrščamo občine: Lukovica, Ivančna Gorica, Dobropolje, Dol pri Ljubljani in Velike Lašče.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Osrednjeslovenski regiji, leto 1999 /
Gross value added by activity in Osrednjeslovenska region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Osrednjeslovenski regiji /
Unemployment in Osrednjeslovenska region**

5.8. Podravska regija

PODRAVSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,170	10.7			5	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	319,941	16.0			2	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	147		149.8		3	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	104.5		108.3		8	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	-0.1				9	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,525		83.0		10	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	870,793		84.5		11	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	140,876	15.9			2	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	18.0		154.9		12	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	50.9		91.0		12	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	2,169	10.7		100.0	1-3	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	319,139	16.1		100.0	1-3	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur.l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb.* 100

Po številu prebivalcev na drugem mestu med regijami

Območje regije in demografska gibanja

Podravska regija je po številu prebivalcev druga največja statistična regija (na območju regije živi 16.0% slovenskega prebivalstva) in z 2,170 km² obsega dobro desetino slovenskega ozemlja. Podravska regija vključuje v svoje območje kar 34 občin: Lenart, Benedikt, Sveta Ana, Cerkevjak, Ormož, Ptuj, Hajdina, Markovci, Gorišnica, Kidričevo, Majšperk, Žetale, Zavrč, Juršinci, Dornava, Desternik, Trnovska vas, Sveti Andraž v Slovenskih goricah, Videm, Podlehnik, Slovenska Bistrica, Oplotnica, Pesnica, Kungota, Šentilj, Maribor, Hoče-Slivnica, Miklavž na Dravskem polju, Duplek, Rače-Fram, Starše, Ruše, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi. Je tretja najgostejše naseljena statistična regija – povprečna gostota poselitve regije je 147 prebivalcev/km² (gostejše naseljeni sta le Osrednjeslovenska in Zasavska regija). Najgostejša poseljenost je v okolici mestne občine Maribor in na Ptuj, na območju Haloz in Slovenskih Goric pa je gostota prebivalstva pod slovenskim povprečjem.

Po letu 1981 je prebivalstvo regije stagniralo. V obdobju od leta 1981 do leta 2002 je Podravska regija poleg Pomurske zabeležila največji padec prebivalstva do 14. leta starosti. V strukturi prebivalstva po starostnih skupinah se glede na slovensko povprečje zmanjšuje delež mladega, povečuje pa delež starega prebivalstva. Stopnja rasti delovno sposobnega prebivalstva je bistveno počasejša kot v slovenskem povprečju. Posledica takšnih demografskih gibanj je nadpovprečen indeks staranja prebivalstva, ki je leta 2002 za 8.3% presegal slovensko povprečje.

Izobrazbena struktura

Ob popisu leta 1991 je bila izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na število let šolanja pod slovenskim povprečjem, prav tako tudi leta 1998. Tega leta je bilo v prebivalstvu od 16–65 let največ tistih s srednješolsko izobrazbo (56.2%, kar je najvišji delež med statističnimi regijami), podpovprečna pa sta bila deleža z osnovnošolsko in poklicno izobrazbo ter višje in visokošolsko izobrazbo. Tudi po stopnji vključenosti

prebivalstva (od 20–24 let) v dodiplomski študij je regija podpovprečna. V obdobju od leta 1991 do 1999 je nadpovprečno naraščalo število študentov na 1,000 prebivalcev, čeprav je regija po tem kazalcu še vedno podpovprečna.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Podravska regija je v letu 1999 ustvarila 13.4% slovenskega bruto domačega proizvoda in bila s tem na drugem mestu med statističnimi regijami (za Osrednjeslovensko). Struktura bruto dodane vrednosti Podravske regije je zelo podobna tisti za celotno slovensko gospodarstvo, kar pomeni, da glavnino bruto dodane vrednosti regije ustvarijo storitvene dejavnosti (skoraj 60%), pri čemer so nekoliko nadpovprečno zastopane netržne storitve kot so izobraževanje, zdravstvo in socialno varstvo. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca se regija po podatkih za leto 1999 uvršča na deseto mesto (pred Zasavsko in Pomursko regijo). Bruto domači proizvod na prebivalca je namreč znašal le 83% slovenskega povprečja, kar po naših ocenah pomeni 57% povprečja EU.

Tudi po ekonomski moči prebivalstva zaseda Podravska regija predzadnje mesto (nižjo bruto osnovo za dohodnino na prebivalca v letu 2001 je imela le Pomurska regija). Bruto osnova za dohodnino na prebivalca je po podatkih za leto 2001 dosegala le 84.5% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

Gospodarske družbe regije so leto 2001 zaključile negativno in ustvarile 38.9% čiste izgube vseh slovenskih gospodarskih družb, ki so v letu 2001 oddale zaključne račune. V Podravju jih je poslovalo 4,164 in so zaposlovale 66,155 delavcev. Tako se je število gospodarskih družb glede na leto poprej nekoliko zmanjšalo, medtem ko se je število zaposlenih v njih povečalo za 2.8%. Največ gospodarskih družb je poslovalo v storitvenem sektorju – skoraj 75% vseh gospodarskih družb, zaposlovale pa so dobrih 40% vseh zaposlenih (od tega največ na področju trgovine, prometa in skladiščenja ter poslovanja z nepremičninami). Slabo polovico vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije zaposluje sekundarni sektor, glavnino pri tem predelovalne dejavnosti, v kmetijstvu pa je zaposlenih 2.2% delavcev.

Statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha kažejo, da so gospodarske družbe v regiji po višini bruto dodane vrednosti na zaposlenega podpovprečne in v letu 2001 dosegajo slabih 83% slovenskega povprečja. Še večji zaostanek za slovenskim povprečjem gospodarstvo regije beleži po vrednosti čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega, ki je leta 2001 znašal le 68.5% povprečja v Sloveniji. V letu 2001 je regija nekoliko povečala zaostanje za slovenskim povprečjem po deležu čistih prihodkov, ustvarjenih s prodajo blaga in storitev na tujih trgih v skupnih prihodkih. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih se je v letu 2001 tudi povečal in presegel slovensko povprečje za skoraj dva in pol-krat. Regija zaostaja za slovenskim povprečjem po višini plač na zaposlenega, saj dosega le dobrih 80 odstotkov povprečne plače na zaposlenega v gospodarskih družbah v Sloveniji. Investicijska intenzivnost gospodarskih družb je v Podravske regiji nizka, saj je delež izdatkov za investicije v sredstvih znašal le 11.6%, kar je med nižjimi vrednostmi med statističnimi regijami in dobrih 20% pod slovenskim povprečjem.

Ekonomska moč prebivalstva regije je nizka

V letu 2001 gospodarske družbe poslovale z izgubo

*Najvišja
stopnja
registrirane
brezposelnosti*

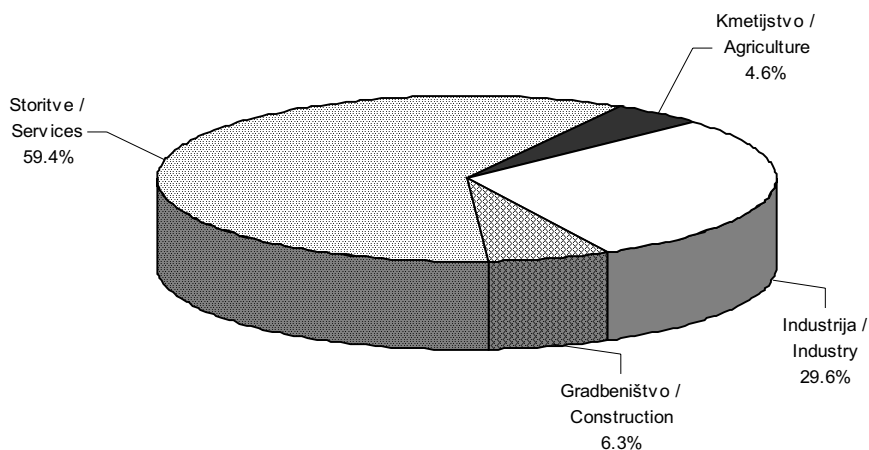
Brezposelnost

Že vrsto let je najbolj pereč problem Podravske regije visoka stopnja registrirane brezposelnosti, ki je prav tu najvišja. V prvem polletju leta 2002 je stopnja registrirane brezposelnosti znašala 18.0% in je za 6.4 odstotne točke presegala slovensko povprečje. Po letu 1997 se stopnja registrirane brezposelnosti sicer konstantno zmanjšuje, vendar ne v relativnem smislu. Podravska regija namreč že od leta 1997 presega slovensko povprečje za okoli 50%. To se odraža tudi v stopnji zaposlenosti, ki sicer počasi raste, vendar je delovno aktivnega prebivalstva med delovno sposobnimi v Podravske regiji le okoli polovica, kar pa je najnižji delež med statističnimi regijami. Struktura brezposelnih je zelo neugodna. Med iskalci zaposlitve je dobrih 58% dolgotrajno brezposelnih. Nadpovprečna sta delež žensk med brezposlenimi in delež iskalcev prve zaposlitve. V zadnjih letih se je zmanjšal delež mladih med brezposelnimi in padel pod slovensko povprečje. Okoli povprečja pa se giblje delež iskalcev zaposlitve, starih nad 40 let in delež trajnih presežkov.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

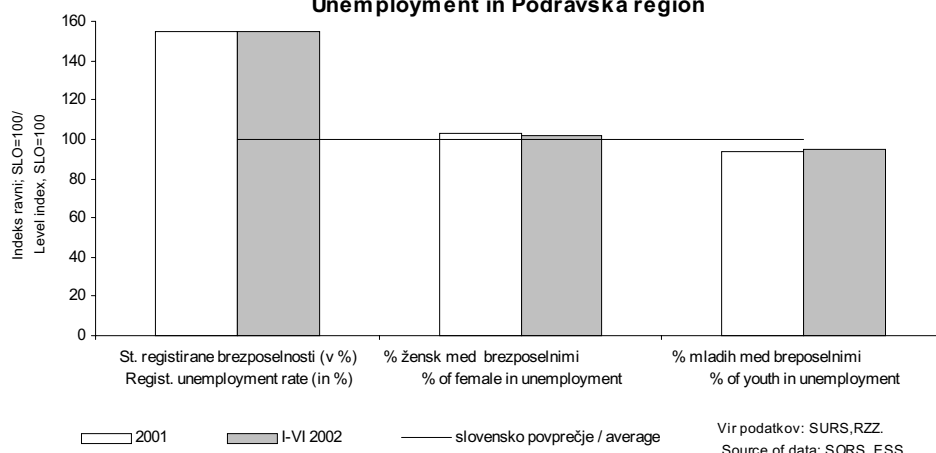
Celotno območje regije, torej vse občine v regiji, so opredeljene kot območja s posebnimi razvojnimi problemi, kar kaže na njihov težak socialno-ekonomski položaj. Ocena razvojnih možnosti regije vidi največjo prednost za razvoj regije v ugodni geostrateški legi, izgraditvi nove infrastrukture, industrijski tradiciji regije, uspešnem prestrukturiranju nekaterih podjetij, vzpostavitvi mrežnih povezav med velikimi ter srednjimi in malimi podjetji in privabljanju neposrednih tujih investicij.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Podravski regiji, leto 1999 /
 Gross value added by activity in Podravka, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
 Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Podravski regiji /
 Unemployment in Podravka region**

5.9. Pomurska regija

POMURSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravnj; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	1,338	6.6			8	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	123,776	6.2			6	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	93		94.0		6	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	104.2		108.1		7	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	-5.1				12	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,407		76.6		12	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	762,245		74.0		12	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	56,489	6.4			6	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	17.6		151.2		11	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	53.5		95.7		10	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	1,338	6.6		100.0	1-3	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	124,989	6.3		100.0	1-3	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur.l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb.* 100

Razdrobljenost na male občine

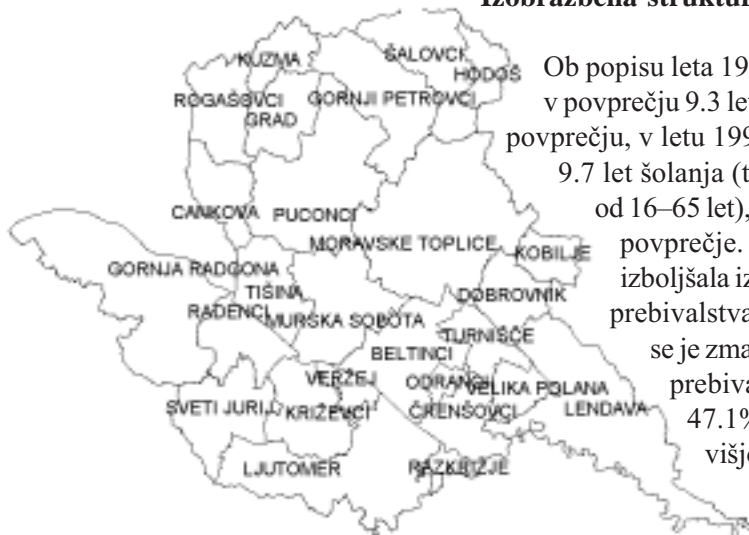
Slaba izobrazbena struktura regije

Območje regije in demografska gibanja

Pomurska regija leži na skrajnem severovzhodu Slovenije ob meji z Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško. Zavzema 6.6% površine Slovenije. Za regijo je značilna razdrobljenost na male občine, saj je na 1,338 km² kar 26 občin: Gornja Radgona, Radenci, Sveti Jurij, Lendava, Dobrovnik, Turnišče, Odranci, Črenšovci, Velika Polana, Kobilje, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Veržej, Murska Sobota, Cankova, Tišina, Gornji Petrovci, Kuzma, Grad, Moravske Toplice, Hodoš, Šalovci, Puconci, Rogoševci in Beltinci. V Pomurski regiji živi 6.2% prebivalstva Slovenije. Gostota poselitve je malo pod slovenskim povprečjem in neenakomerna, v osrednjem delu regije je skoraj 10-krat višja kot na severovzhodu.

Po letu 1981 se je otevil prebivalstva najbolj zmanjšalo prav v Pomurju in to kar za 5.1%. Med vsemi regijami v Sloveniji se je v Pomurju najobčutneje zmanjšalo število mladih do 14. leta. Glede na to ne preseneča, da je indeks staranja v Pomurski regiji nadpovprečen in presega slovensko povprečje za dobrih 8%. Poleg negativnega naravnega prirasta prebivalstva je v Pomurski regiji negativen tudi selitveni prirast, tako da je skupni prirast prav v Pomurski regiji najnižji v Sloveniji in je v letu 2001 znašal -4.1 na 1,000 prebivalcev. Goričko in območja ob slovensko-madžarski meji v Prekmurju uvrščamo tudi v območje trajne depopulacije.

Izobrazbena struktura

Ob popisu leta 1991 je imelo delovno sposobno prebivalstvo v povprečju 9.3 leta šolanja, kar je bilo manj kot v slovenskem povprečju, v letu 1998 se je število let šolanja sicer povišalo na 9.7 let šolanja (tokrat je upoštevano prebivalstvo v starosti od 16–65 let), kar pa regijo še vedno uvršča pod slovensko povprečje. V obdobju od leta 1991 do leta 1998 se je izboljšala izobrazbena struktura predvsem v korist deleža prebivalstva z osnovnošolsko in poklicno izobrazbo, ki se je zmanjšal s 57.4% na 47.2%, in povečanja deleža prebivalstva s srednješolsko izobrazbo s 36.6% na 47.1%. Zmanjšal pa se je še delež prebivalstva z višjo in visokošolsko izobrazbo s 6.0% na 5.7%, ki je sicer najnižji v Sloveniji. Po deležu

študentov na 1,000 prebivalcev je v študijskem letu 1999/2000 Pomurska regija dosegala le okoli 74% slovenskega povprečja, kar je najnižji delež v Sloveniji, čeprav je ta delež v obdobju od 1991 do 1999 nadpovprečno hitro rasel. Stopnja vključenosti prebivalstva v starosti od 20–24 let v dodiplomski študij pa je še nižja (dosega le 71% slovenskega povprečja), kar pomeni, da je Pomurska regija po kazalcih izobraženosti prebivalstva še vedno na repu med slovenskimi regijami.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Pomurska regija je v letu 1999 ustvarila 4.8% slovenske bruto dodane vrednosti. V strukturi le-te je nadpovprečno zastopan primarni sektor (kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo), ki ustvari 11.5% bruto dodane vrednosti Pomurske regije, kar je trikrat več kot v povprečju v Sloveniji. V strukturi bruto dodane vrednosti je nadpovprečen še delež industrije, podpovprečen pa delež storitev (zlasti storitev finančnega posredništva, storitev, povezanih z nepremičninami, najemom in drugih poslovnih storitev), ki sicer prispeva največ k ustvarjeni bruto dodani vrednosti v regiji. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca v letu 1999 je Pomurska regija na zadnjem mestu med slovenskimi statističnimi regijami, in sicer 23% pod slovenskim povprečjem, kar po naši oceni pomeni 52% povprečja članic EU.

Pomurska regija je na repu slovenskih statističnih regij tudi po ekonomski moči prebivalstva, merjeni z višino bruto osnove za dohodnino na prebivalca, saj je v letu 2001 dosegla le 74% povprečja Slovenije.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2001 so v Pomurju oddale zaključne račune 1,004 gospodarske družbe, kar je toliko kot leto poprej. V gospodarskih družbah je bilo zaposlenih 20,692 delavcev, kar pomeni, da se je število zaposlenih v njih povečalo za 0.5%. V regiji še vedno prevladujejo velika podjetja in delovno intenzivne dejavnosti, saj število zaposlenih na podjetje (21) daleč presega slovensko povprečje (12). Pri tem izstopa zlasti tekstilna industrija, ki je po podatkih iz leta 2001 še vedno zaposlovala 27% vseh zaposlenih v regiji. Število zaposlenih v tekstilni industriji se postopoma zmanjšuje, v reševanje te panoge pa se vključuje tudi država.

Za regijo je zelo pomembna dejavnost kmetijstvo, ki zaposluje 6% zaposlenih. 7.3% gospodarskih družb z 8% zaposlenih deluje tudi v gradbeništvu, gospodarske družbe v storitvenih dejavnostih pa zaposlujejo 27.5% zaposlenih v gospodarskih družbah regije.

Gospodarske družbe regije so v letu 2001 poslovale z neto čisto izgubo, ki je bila sicer najmanjša v Sloveniji in je znašala 0.2% slovenske čiste izgube poslovnega leta. Negativno so poslovale samo gospodarske družbe v industriji (tekstilna industrija in industrija naftnih derivatov), še leto poprej tudi v kmetijstvu in storitvah. Tudi drugi indikatorji uspešnosti gospodarstva regije so večinoma podpovprečni. Bruto dodana vrednost na zaposlenega je podpovprečna in dosega le 69.2% povprečja Slovenije. Regija je podpovprečna tudi po višini čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega. V letu 2001 je regija sicer nekoliko zmanjšala zaostajanje za slovenskim povprečjem po tem kazalcu, vendar je še vedno dosegla le 53% slovenskega povprečja. Regija je tudi podpovprečno izvozno naravnana, saj s prodajo na tujih trgih ustvari okoli 20% vseh prihodkov, kar je manj kot gospodarske družbe v Sloveniji v povprečju. V letu 2001 je zmanjšala delež čiste izgube poslovnega leta

BDP na prebivalca najnižji med vsemi statističnimi regijami

Več kot četrtna delavcev gospodarskih družb zaposlenih v tekstilni industriji

Delež mladih med brezposelnimi najvišji med vsemi regijami

Ugodne naravne možnosti za razvoj neindustrijskih dejavnosti

v prihodkih, ki je bila tako podpovprečna. Plače na zaposlenega v regiji so za skoraj petino pod slovenskim povprečjem, kar Pomursko regijo uvršča na zadnje mesto po tem kazalcu.

Brezposelnost

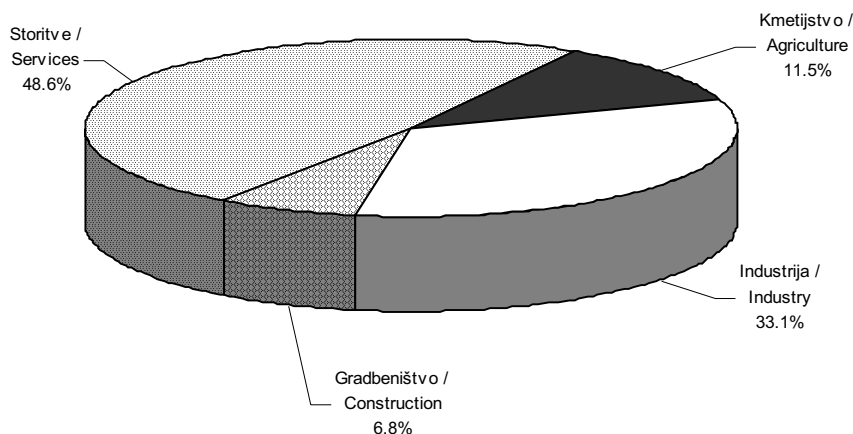
Stopnja registrirane brezposelnosti je v Pomurju že vrsto let nad slovenskim povprečjem. V prvem polletju leta 2002 je znašala 17.6% in je za 6 odstotnih točk preseгла registrirano stopnjo brezposelnosti v Sloveniji (višjo stopnjo registrirane brezposelnosti je imela le Podravska regija). Stopnja zaposlenosti je nasprotno s 53.5% med najnižjimi v Sloveniji. Delež dolgotrajno brezposelnih je podpovprečen in znaša 53.4%. Delež mladih med brezposelnimi ima regija med najvišjimi v Sloveniji (26%), presega jo edino Zasavska regija. Res pa je, da se delež mladih brezposelnih tudi v Pomurju zmanjšuje, tako kot v drugih regijah. Pomurska regija precej izstopa po deležu delež iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi, ki je tu najvišji (25.9%). Za regijo je značilna tudi zelo slaba izobrazbena struktura brezposelnih, saj je okoli 55% brezposelnih brez strokovne izobrazbe. Po drugi strani pa so možnosti za zaposlitev visoko izobraženih kadrov v regiji razmeroma majhne. Kljub težavam v gospodarstvu se zmanjšuje delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja, ki pa jih je še vedno več kot v povprečju Slovenije. Zmanjšuje se tudi delež trajnih presežkov med brezposelnimi. Slednjih je prav v Pomurski regiji najmanj (7.7%). Med brezposelnimi je dobrih 45% žensk, kar je tudi najmanj v Sloveniji.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

V celoti gledano spada Pomurska regija med najmanj razvite statistične regije in je po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja v celoti opredeljena kot območje s posebnimi razvojnimi problemi. To je torej območje, kamor naj bi prednostno usmerjali sredstva za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja.

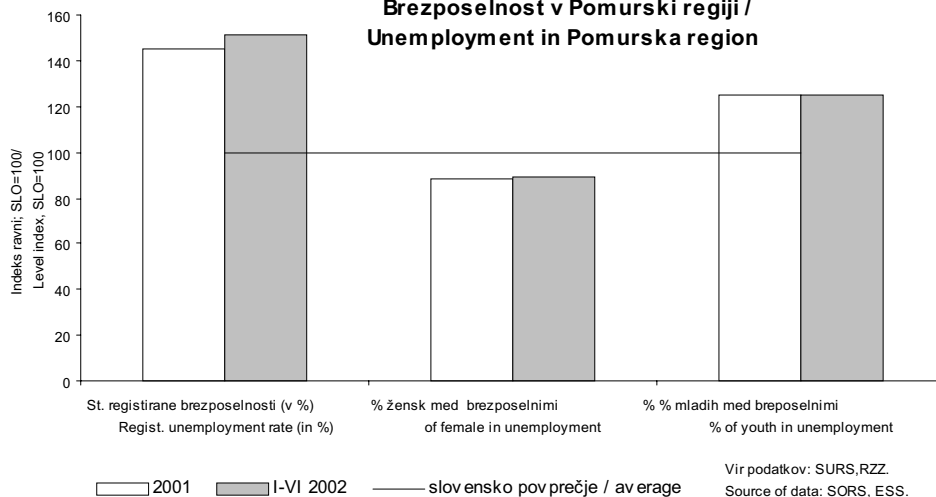
Ocena razvojnih možnosti regije kaže, da je kljub slabši razvitosti gospodarstva prednost regije predvsem v neobremenjenosti s staro industrijsko strukturo. Poleg tega ima regija ugodne naravne danosti za razvoj neindustrijskih dejavnosti, o posebej kmetijstva, turizma (termalna voda), trgovine in prometa (obmejna lega), opozarja pa, da je največja razvojna ovira slaba izobrazbena struktura prebivalstva.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Pomurski regiji, leto 1999 /
Gross value added by activity in Pomurska region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Pomurski regiji /
Unemployment in Pomurska region**

5.10. Savinjska regija

SAVINJSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,384	11.8			3	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	257,629	12.9			3	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	108		109.8		4	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	87.5		90.7		3	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	5.7				6	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,674		91.1		5	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	928,976		90.2		8	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	116,716	13.2			3	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	14.0		120.8		8	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	55.0		98.4		7	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	1,788	8.8		75.0	5	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	174,162	8.8		68.3	4	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur.l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb.* 100

Po številu prebivalcev tretja regija v Sloveniji

Območje regije in demografska gibanja

Savinjska regija je po številu prebivalstva v Sloveniji tretja največja regija. Zavzema 2,384 km² (11.8% površine Slovenije) oziroma približno toliko kot Gorenjska ali Goriška oz. Podravska regija. Na njenem območju živi skoraj 13% celotnega prebivalstva Slovenije, sestavlja pa jo 32 občin: Celje, Štore, Vojnik, Dobrna, Laško, Radeče, Mozirje, Ljubno, Gornji Grad, Luče, Solčava, Nazarje, Slovenske Konjice, Zreče, Vitanje, Šentjur pri Celju, Dobje, Šmarje pri Jelšah, Podčetrtek, Bistrica ob Sotli, Rogaška Slatina, Kozje, Rogatec, Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki, Žalec, Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor, Vranksko. Povprečna gostota prebivalstva v regiji je nad slovenskim povprečjem (108 prebivalcev/km²). Visoko nadpovprečno sta poseljeni občini Celje (519 prebivalcev/km²) in Velenje (406 prebivalcev/km²). Precej nižja pa je gostota poselitve v Zgornji Savinjski dolini (do 35 prebivalcev/km²) in na Kozjanskem (npr.: Kozje 38 prebivalcev/km²; Podčetrtek 54 prebivalcev/km²).

V obdobju od leta 1981-2002 je bila rast prebivalstva v regiji rahlo višja kot v povprečju v Sloveniji. Razmerje med mladimi in starimi je v regiji ugodnejše kot v slovenskem povprečju, saj je delež starega prebivalstva v regiji manjši, mladega pa višji. Indeks staranja prebivalstva je tako za slabih 10% pod slovenskim povprečjem.

Izobrazbena struktura

Leta 1998 je bila izobraženost prebivalstva v starosti od 16-65 let nekoliko slabša kot v slovenskem povprečju. Predvsem je bil nadpovprečen delež prebivalstva z najmanj osnovnošolsko oziroma poklicno izobrazbo, podpovprečen pa delež prebivalstva z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo. V obdobju od leta 1991-1999 je nadpovprečno porasel delež študentov dodiplomskega študija na 1,000 prebivalcev, vendar je le-ta še vedno podpovprečen, saj dosega le 91% slovenskega povprečja. Tudi stopnja vključenosti prebivalstva v starosti med 20 in 24

leti v dodiplomski študij je podpovprečna, v študijskem letu 1999/2000 je znašala le 89% slovenskega povprečja.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je imela v preteklosti dokaj razvito industrijo, ki je bila večinoma nekonkurenčna in vezana na nezahtevne trge, zato je že konec 80-ih, predvsem pa po letu 1992 doživela hudo gospodarsko krizo, katere posledice je čutiti še danes. Za regijo so bila v preteklosti značilna velika podjetja. Ob razpadu Jugoslavije so bila prizadeta z izgubo trga, zaradi velikosti pa so se težko prilagajala novim razmeram na tržišču. Regija je bila prisiljena povečati izvoz, neizogibna pa so bila tudi odpuščanja delavcev. Leta 1999 je regija ustvarila 11.8% slovenske bruto dodane vrednosti. Skoraj 40% dodane vrednosti je regija ustvarila v industriji, kar je nadpovprečno glede na slovensko povprečje. Slabo polovico dodane vrednosti in obenem podpovprečen delež je ustvaril storitveni sektor, nadpovprečna deleža pa sta ustvarila kmetijstvo (4.1%) in gradbeništvo (7.1%). V letu 1999 je regija dosegala 91% slovenskega povprečja po višini BDP na prebivalca, kar je po naši oceni okoli 62% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva je v letu 2001 znašala 90.2% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2001 je v regiji poslovalo 3,276 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune, v njih pa je bilo 59,623 zaposlenih. Število gospodarskih družb se je glede na leto 2000 nekoliko povečalo, prav tako pa tudi število zaposlenih v njih. Neto rezultat poslovanja je bil v Savinjski regiji negativen, saj je leto 2001 regija zaključila z 79.2 mrd čiste izgube poslovnega leta.

Industrija zaposluje skoraj 60% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. Število zaposlenih na podjetje je v industriji nadpovprečno, še posebej na področju rudarstva, v strojni, lesni in kemični industriji. Industrija je v letu 2000 ustvarila 55.7% prihodkov. Leto 2001 je zaključila negativno, vendar to ne velja za vse panoge v industriji. Pozitivno so poslovale gospodarske družbe na področju predelovalnih dejavnosti razen v tekstilni industriji.

Druga pomembna dejavnost regije so storitve, kjer je v skoraj 71% gospodarskih družb zaposlenih 31.8% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah v regiji. Storitve so v letu 2001 ustvarile 36.8% prihodkov regije. V letu 2001 so poslovale pozitivno, so pa bistveno bolj zadolžene kot industrija, saj znaša delež dolga v virih sredstev skoraj 90%.

Gradbeništvo zaposluje 7.1% delavcev v gospodarskih družbah. Gradbeništvo je v primerjavi z letom 2000 izboljšalo poslovne rezultate, saj je leto zaključilo pozitivno. Pozitivno pa je poslovalo tudi kmetijstvo.

Ekonomičnost poslovanja savinjskega gospodarstva je bilo v letu 2001 pod slovenskim povprečjem, zelo nizka – med najnižjimi med statističnimi regijami – pa je donosnost prihodkov. Regija iz leta v leto povečuje izvoz, tako da z 28.9% prihodki, ustvarjenimi na tujem trgu, presega slovensko povprečje. Delež čiste izgube poslovnega leta v prihodkih se je v letu 2001 močno povečal (9.9%), in presegel slovensko povprečje za skoraj 60%. Po višini plač na zaposlenega še vedno zaostaja za povprečjem Slovenije (dosega okoli 90% povprečja), v letu 2001 pa je ta zaostanek še malo

*Nadpovprečen
delež dodane
vrednosti
ustvari
industrija*

*Storitve -
pomembna
dejavnost, ki je
v letu 2001
poslovala
pozitivno*

**Visoka
zadolženost
regije**

povečala. Savinjska regija je najbolj zadolžena regija v Sloveniji, saj znaša delež dolga v virih sredstev kar 72%, tako da za skoraj 36% presega povprečno zadolženost.

Brezposelnost

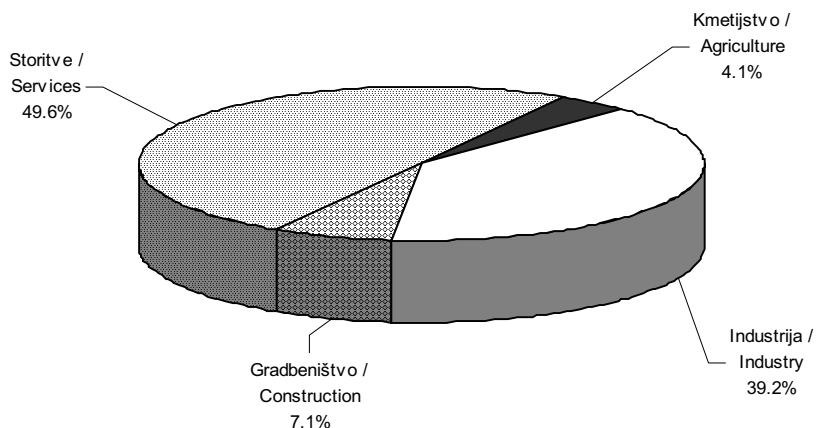
V Savinjski regiji se je brezposelnost po letu 1990 nadpovprečno povečala, kar je značilno predvsem za regije s staro industrijsko strukturo. Stopnja registrirane brezposelnosti je padala v obdobju 1998 do 2000, vendar ne pod slovensko povprečje. V prvem polletju 2002 je spet nekoliko porasla in je znašala 14.0%, kar pomeni, da je presegla slovensko povprečje za dobrih 20%. Stopnja zaposlenosti je s 55% podpovprečna. Skoraj 55% brezposelnih išče zaposlitev več kot eno leto in jih uvrščamo v kategorijo dolgotrajno brezposelnih. Delež žensk med brezposelnimi je v prvem polletju 2002 spet nekoliko porasel in znaša 51.2%, kar je malo nad slovenskim povprečjem (50.7%). Delež iskalcev zaposlitve brez strokovne izobrazbe je padel pod slovensko povprečje. Okoli 16% brezposelnih je trajnih presežkov, kar je nad povprečjem. Delež mladih med brezposelnimi, ki jih je slaba četrtina vseh brezposelnih, je tudi še vedno nadpovprečen.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Sintezna ocena razvojnih možnosti uvršča Savinjsko regijo med stagnantne regije z določenimi pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Ti razvojni potenciali so predvsem na področju dostopa do informacij o tržišču in tehnologiji, organizaciji in menedžmentu. Tu so upoštevani vključevanje v mednarodne projekte, delujoči poslovno informacijski, razvojni in podjetniški centri in število R&R osebja na 1,000 prebivalcev. Tri četrtine regije ima status območja s posebnimi razvojnimi problemi. Tu živi 68.3% prebivalstva regije, kar kaže na določena problematična območja regije.

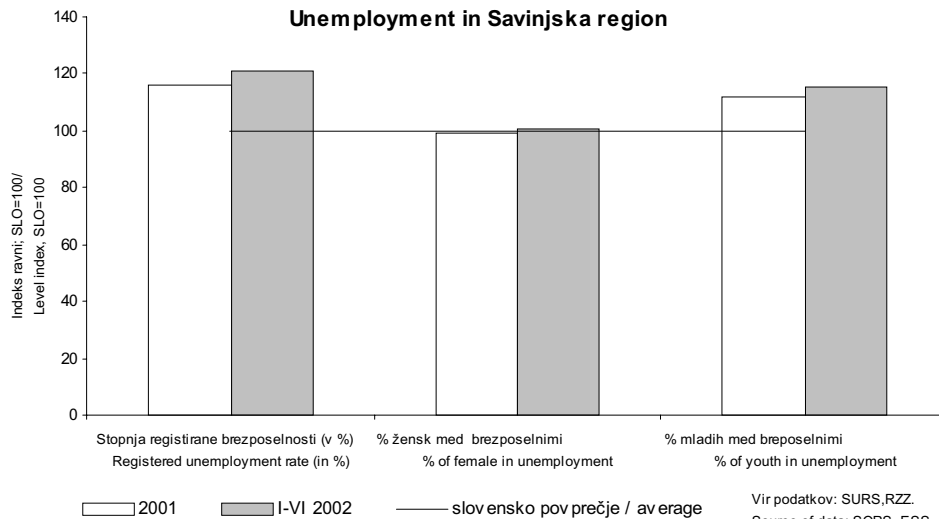
**Razvojni
potenciali na
področju
poslovno
informacijskih,
razvojnih in
podjetniških
centrov**

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Savinjski regiji, leto 1999 /
Gross value added by activity in Savinjska region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Savinjski regiji /
Unemployment in Savinjska region**

5.11. Spodnjeposavska regija

SPODNJEPOSAVSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	885	4.4			11	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	70,064	3.5			10	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	79		80.4		8	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	100.3		104.0		6	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	-3.3				11	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,535		83.5		9	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	885,535		86.0		10	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	30,831	3.5			10	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	14.2		122.0		9	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	54.8		97.9		9	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	885	4.4		100.0	1-3	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	69,768	3.5		100.0	1-3	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur.l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

*Velik upad
števila
prebivalcev po
letu 1981*

Območje regije in demografska gibanja

Spodnjeposavska regija leži v jugovzhodnem delu Slovenije ob meji s Hrvaško. Po površini je druga najmanjša regija v Sloveniji, saj meri le 885 km² in pokriva 4.4 % površine Slovenije. Na območju regije, ki jo sestavljajo tri občine, Brežice, Krško in Sevnica, živi 3.5% celotnega prebivalstva Slovenije. Regija je razmeroma redko naseljena – povprečno na kvadratnem kilometru živi 79 prebivalcev.

Število prebivalcev regije se je v obdobju od leta 1981 do 2002 zmanjšalo za 3.3%, medtem ko se je v Sloveniji povečalo za 5.5%. Večji padec števila prebivalstva je v istem obdobju zabeležila le še Pomurska regija. Regija ima nadpovprečni delež starega in podpovprečni delež delovno sposobnega prebivalstva. Indeks staranja prebivalstva je nadpovprečen in presega slovensko povprečje za 4%, vendar se je od leta 1981, glede na slovensko povprečje, znatno znižal, saj je v letu 1981 slovensko povprečje presegal za 32%. Vendar to ne pomeni izboljšanja demografskih gibanj. Naravni prirast v Spodnjeposavski regiji je negativen. Selitveni prirast med regijami je v letu 2001 rahlo porasel, tako da je bil sicer pozitiven, vendar še vedno majhen in zato skupnega prirasta na 1000 prebivalcev praktično ni bilo. Zaradi odseljevanja, zlasti mladega prebivalstva, se namreč določena območja regije, posebno obmejna, že praznijo, na drugi strani pa se prebivalstvo tudi v ostalih regijah pospešeno stara, kar zmanjšuje razliko med regijo in slovenskim povprečjem.

Izobrazbena struktura

Ob popisu prebivalstva leta 1991 je bila izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva med najnižjimi v Sloveniji, saj je znašala v povprečju 9.6 let šolanja. V letu 1998 je povprečno število let šolanja prebivalstva od 16 do 65 leta starosti znašalo 9.8 let, kar pomeni, da je regija povečala zaostajanje za slovenskim povprečjem, saj se je v drugih regijah izobrazbena struktura povečevala hitreje. V letu 1998 je imela regija bistveno nadpovprečen delež prebivalstva z osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo (za dobrih 20% višjo kot v slovenskem povprečju), podpovprečen pa je bil delež prebivalstva s srednješolsko in višje ter visokošolsko izobrazbo. Predvsem slednji je dosegel le slabih 64% slovenskega povprečja. Stopnja vključenosti prebivalstva v starostni skupini od 20-24 let v dodiplomski študij je zelo nizka, saj

dosega le 83% slovenskega povprečja in je nižja le še v Pomurski regiji. Po številu študentov dodiplomskega študija na 1,000 prebivalcev je regija na zadnjem mestu in prav tako po številu podiplomskih študentov.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je v letu 1999 ustvarila 2.9% celotne slovenske bruto dodane vrednosti. V njeni strukturi je nadpovprečno zastopan primarni sektor, ki ustvari kar 7.3% bruto dodane vrednosti regije, kar je dvakrat več kot v povprečju v Sloveniji. Nadpovprečno pomemben je tudi sekundarni sektor, zlasti izstopa dejavnost oskrba z elektriko, plinom in vodo, ki ustvari kar 14.7% bruto dodane vrednosti regije (v povprečju v Sloveniji okoli 3% bruto dodane vrednosti). V zadnjih letih se gospodarska moč regije, v primerjavi z ostalimi regijami v Sloveniji, slabša. Tako je leta 1999 regija dosegala dobrih 84% vrednosti slovenskega bruto domačega proizvoda na prebivalca, kar pomeni padec za okoli 6 odstotnih točk v primerjavi z letom 1996 oz. za 2 odstotni točki z letom 1997. Zaostajanje za povprečjem držav članic EU pa regija ni povečala, saj le-ta po oceni še vedno znaša 57%.

Ekonomsko moč prebivalstva regije v letu 2001, merjena z višino bruto osnove za dohodnino na prebivalca, je dosegla 86% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2001 je v regiji poslovalo 893 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune. V gospodarskih družbah je bilo zaposlenih 11,259 delavcev. Od leta 1997 naprej se je število zaposlenih v gospodarskih družbah povečevalo, v letu 2001 pa je padlo za 2.5%, medtem ko se je število gospodarskih družb ves čas zmanjševalo (v letu 2001 se je zmanjšalo za 0.9%). Število zaposlenih na gospodarsko družbo je v regiji na meji slovenskega povprečja, vendar pa izstopajo gospodarske družbe na področju tekstilne industrije, usjarstva in oskrbe z elektriko in plinom, kjer bistveno presegajo slovensko povprečje. Gospodarske družbe regije so vrsto let poslovale z izgubo, v letu 2000 pa so prvič po dolgem času poslovanje zaključile pozitivno. Tudi v letu 2001 so poslovale pozitivno. Čisti dobiček poslovnega leta, ki ga je regija ustvarila, je predstavljal 6.1% čistega dobička Slovenije. Delež čiste izgube v prihodkih regije je sicer malenkost višji kot leto poprej, vendar bistveno pod slovenskim povprečjem. Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu je znašal 28.3%, kar je nad slovenskim povprečjem (26.1%). Dodana vrednost na zaposlenega se je v letu 2001 nekoliko poslabšala glede na slovensko povprečje, vendar še vedno presega le-tega za 6.1%. Za slovenskim povprečjem regija zaostaja tudi po višini plače na zaposlenega – dosega 90% slovenskega povprečja. V letu 2001 je regija ponovno padla po višini čistega dobička na zaposlenega in dosegla le okoli 90% slovenskega povprečja. V regiji se je zmanjšala tudi zadolženost. Delež dolga v virih sredstev je padel na 49.2%, kar je manj kot v slovenskem povprečju (52.9%). Investicijska aktivnost v regiji je padla, tako da v letu 2001 dosega le dobrih 68% slovenskega povprečja.

Brezposelnost

Stopnja registrirane brezposelnosti je v regiji že vrsto let zapored nadpovprečna in med najvišjimi v Sloveniji. V prvem polletju leta 2002 je znašala 14.2%, kar je za 2.6 odstotne točke več kot v slovenskem povprečju. To je regija, kjer se stopnja

V gospodarski strukturi pomemben energetskega sektor

V letu 2001 gospodarske družbe zaključile poslovanje pozitivno

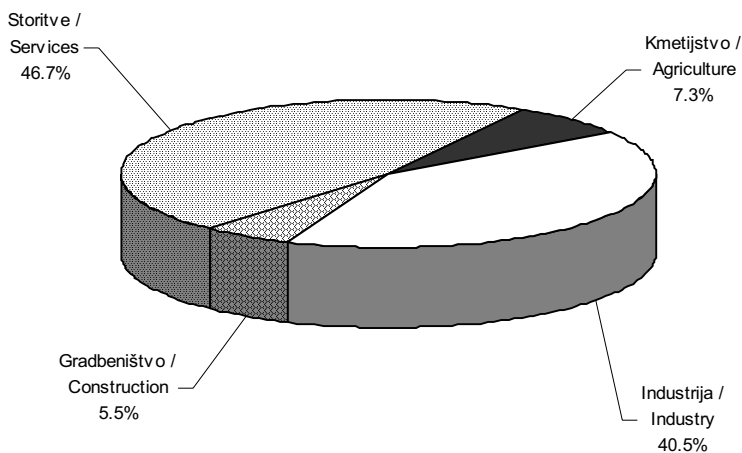
*Celotno
območje regije
s posebnimi
razvojnimi
problemi*

registrirane brezposelnosti ne zmanjšuje tako hitro kot v ostalih statističnih regijah. Stopnja zaposelnosti je bila v prvih šestih mesecih leta 2002 podpovprečna in je znašala 54.8%. Ob visoki brezposelnosti je zelo neugodna tudi struktura brezposelnih, predvsem zaradi visokega deleža brezposelnih brez strokovne izobrazbe. Teh je kar dobra polovica vseh brezposelnih v regiji oz. za 2.7 odstotne točke več kot v povprečju v Sloveniji. Blizu slovenskega povprečja se giblje delež mladih brezposelnih, vendar se le-ta zmanjšuje in je bil v prvem polletju 2002 že pod slovenskim povprečjem. Na meji slovenskega povprečja je delež tistih, ki iščejo prvo zaposlitev. Ponovno pa je nad slovensko povprečje porasel delež brezposelnih, starih nad 40 let. Delež žensk med brezposelnimi pa je še vedno podpovprečen in med najnižjimi v Sloveniji. V prvem polletju 2002 je nadpovprečno porasel delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja, delež trajnih presežkov med brezposelnimi pa se je zmanjšal in je podpovprečen.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

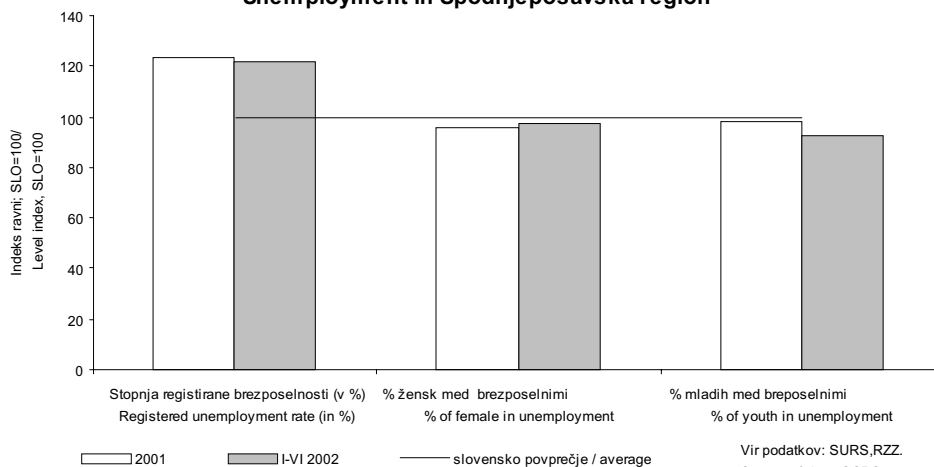
Celotno območje regije, to je vse tri občine, ki sestavljajo Spodnjeposavsko statistično regijo, je opredeljeno kot območje s posebnimi razvojnimi problemi. V regiji ni ekonomsko šibkih območij, pač pa se pojavljajo območja s strukturnimi problemi in razvojno omejevana obmejna območja. Razvojne prednosti regije naj bi bile predvsem v dobro razviti obrtni dejavnosti, bogati kulturni in zgodovinski dediščini, ter naravnih danostih. Regija je ob meji s Hrvaško, torej ob bodoči Shengenski meji, kar bo tudi vplivalo na bodoči razvoj regije.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Spodnjeposavski regiji, leto 1999 /
 Gross value added by activity in Spodnjeposavska region, year 1999**

Vir podatkov: SURS.
 Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Spodnjeposavski regiji /
 Unemployment in Spodnjeposavska region**

Vir podatkov: SURS, RZZ.
 Source of data: SORS.

4.12. Zasavska regija

ZASAVSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	264	1.3			12	20,273
Prebivalstvo (30.6.2002)	46,104	2.3			12	1,995,718
Gostota poselitve (30.6.2002)	175		177.7		2	98
Indeks staranja ² (30.06.2002)	109.1		113.2		10	96.4
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2002/1981, v %	-0.4				10	5.5
BDP na prebivalca, 1999, v 000 SIT	1,475		80.3		11	1,837
Bruto osnova za dohodnino na preb., 2001, v SIT	955,419		92.7		7	1,030,146
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2002	20,113	2.3			12	886,237
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2002, v %	15.1		129.7		10	11.6
Stopnja zaposlenosti ³ , I-VI 2002, v %	52.7		94.2		11	55.9
Površina v OPRP ¹ (km ²)	117	0.6		44.4	8	57.2
Prebivalstvo v OPRP ¹	29,221	1.5		63.0	7	48.7

Opombe:

¹ OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99)

² Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100

³ Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno preb. / delovno sposobno preb. * 100

Najmanjša statistična regija

Območje regije in demografska gibanja

Zasavska regija je med slovenskimi regijami najmanjša tako po številu prebivalcev (2.3% prebivalcev Slovenije) kot tudi po površini (1.3% površine Slovenije). Sestavljajo jo občine Trbovlje, Zagorje ob Savi in Hrastnik. S 175 prebivalci na km² je druga najgosteje naseljena regija (takoj za Osrednjeslovensko regijo).

V obdobju od 1981 do 2002 je prebivalstvo regije stagniralo. Število mladega prebivalstva do 14 let je upadalo, bistveno hitreje kot v slovenskem povprečju pa je naraščalo prebivalstvo, staro nad 64 let. V strukturi prebivalstva po starostnih skupinah znaša delež mladega prebivalstva 14.2% vsega prebivalstva regije in je med najnižjimi v Sloveniji, delež prebivalstva nad 64 let pa je nad slovenskim povprečjem in znaša 15.5%. Omenjena demografska gibanja se odražajo na indeksu staranja prebivalstva, ki je v prvem polletju leta 2002 za 13.2% presegal slovensko povprečje (višji indeks staranja prebivalstva sta zabeležili le Obalno-kraška in Goriška regija).

Naravni prirast na 1,000 prebivalcev je v letu 2001 znašal -3.3, kar je bistveno pod slovenskim povprečjem (nižjega ima le še Jugovzhodna Slovenija). Negativen je tudi selitveni prirast med regijami, tako da je tudi skupni prirast na 1,000 prebivalcev v regiji negativen in znaša -3.4.

Izobrazbena struktura

Ob popisu leta 1991 je bila izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva regije podpovprečna in je znašala 9.8 let šolanja. V letu 1998 se je to število povzpelo na 10.3 let, kar pa pomeni, da regija še vedno ni zmanjšala zaostajanja za slovenskim povprečjem. Po izobrazbeni strukturi prebivalstva je imela v letu 1998 še vedno nadpovprečen delež prebivalstva z osnovnošolsko ter poklicno izobrazbo in nadpovprečen delež s srednješolsko izobrazbo, podpovprečna pa je bila po deležu prebivalstva z višjo in visoko izobrazbo. 40% prebivalstva od 20-24 let je bilo vključenega v dodiplomski študij, kar je za 8% manj kot v slovenskem povprečju. Po deležu študentov dodiplomskega študija na 1,000 prebivalcev je regija še na slabšem, saj dosega le 86% slovenskega povprečja. Po deležu študentov podiplomskega študija kažejo podatki nekoliko boljšo sliko, vendar je tudi tu regija podpovprečna.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Zasavska regija je v letu 1999 ustvarila okoli 1.9% celotne slovenske bruto dodane vrednosti. V strukturi bruto dodane vrednosti je nadpovprečno zastopan sekundarni sektor, ki je leta 1999 prispeval skoraj 50% bruto dodane vrednosti regije. Izstopa zlasti dejavnost rudarstvo in predelovalne dejavnosti, ki so ustvarile 41.1% bruto dodane vrednosti. Po drugi strani pa primarni sektor ustvari le 1.4% bruto dodane vrednosti, kar je bistveno manj, kot znaša v povprečju delež primarnega sektorja v Sloveniji. Podpovprečno so v strukturi bruto dodane vrednosti zastopane tudi storitvene dejavnosti. Te so v letu 1999 ustvarile le dobrih 43% bruto dodane vrednosti, kar je okoli 15 odstotnih točk manj kot v povprečju v Sloveniji. V letu 1999 je bruto domači proizvod na prebivalca v Zasavski regiji dosegel le 80% vrednosti slovenskega bruto domačega proizvoda na prebivalca, kar je za 2 odstotni točki manj kot leta 1997, in po naši oceni predstavlja okoli 55% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva, merjena z bruto osnovo za dohodnino, je v letu 2001 dosegla slabih 93% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

V Zasavski regiji je v letu 2001 poslovalo 461 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune, zaposlovale pa so 9,420 delavcev. Število gospodarskih družb se je v zadnjem letu ponovno zmanjšalo, tokrat za 4.4%, število zaposlenih v njih pa se je zmanjšalo za 3.6%. Število zaposlenih na podjetje je v Zasavju nadpovprečno visoko (20 zaposlenih na podjetje), kar pomeni, da prevladujejo v regiji velika podjetja. To je povezano s strukturo gospodarstva. Velika podjetja prevladujejo v rudarstvu in energetiki, v predelovalni industriji pa predvsem v tekstilni, usnjarski, kemični, pohištveni industriji in proizvodnji nekovinskih izdelkov.

Gospodarske družbe regije so leto 2001 zaključile z negativnim poslovnim izidom. Čista izguba poslovnega leta se je povečala v primerjavi z letom 2000, vendar zaradi porasta čiste izgube poslovnega leta v večini statističnih regij, predstavlja le 3.6% čiste izgube poslovnega leta v Sloveniji. Še v letu 2000 je čista izguba v Zasavski regiji predstavljala več kot petino vse slovenske čiste izgube poslovnega leta. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih je znašal 12.7%, kar je 6.4 odstotne točke več, kot znaša povprečje za slovensko gospodarstvo. Regija relativno malo izvažata, saj je s čistimi prihodki od prodaje blaga in storitev na tujem trgu v letu 2001 ustvarila le 23.7% vseh prihodkov, kar je manj kot v povprečju v Sloveniji, vendar nekoliko več kot leto poprej. Dodana vrednost na zaposlenega je v regiji podpovprečna. Glede na leto 2000 se je nekoliko povečala, tako da je regija zmanjšala svoj zaostanek za slovenskim povprečjem po tem kazalcu in dosegla 95.5%. Zelo slab rezultat beleži regija po vrednosti čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega, ki dosega le dobro polovico slovenskega povprečja. V letu 2001 so se v povprečju povečale plače na zaposlenega, ki so že presegle slovensko povprečje za 5.5%. Za regijo je značilna tudi skromna investicijska dejavnost. Delež izdatkov za investicije v sredstvih se je glede na leto 2000 nekoliko povečal in dosega dobrih 10%. Je pa med najnižjimi med vsemi regijami (nižji le še na Koroškem in Spodnjem Posavju), kar pomeni, da regija dosega le slabe tri četrtine slovenskega povprečja. Povprečni delež investicijskih izdatkov gospodarskih družb v Sloveniji je 14.7%. Manjša investicijska aktivnost se odraža tudi v manjši zadolženosti gospodarstva regije. Kazalec o deležu dolga v virih sredstev znaša le 41.8%, kar kaže ugodnejšo sliko kot v povprečju v Sloveniji, kjer znaša povprečna višina dolga v virih sredstev 52.9%. Vendar se je tudi zadolženost regije glede na leto poprej povečala.

V gospodarski strukturi nadpovprečno zastopane predelovalne dejavnosti in rudarstvo

Gospodarske družbe v letu 2001 poslovale negativno

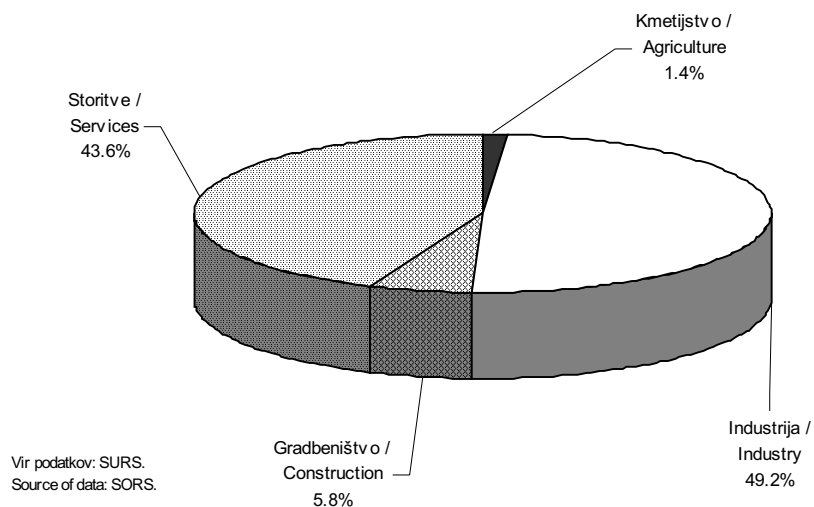
*Visoka stopnja
registrirane
brezposelnosti***Brezposelnost**

Velik problem Zasavske regije je visoka brezposelnost, ki jo pesti že od začetka 90-ih let. Od leta 1998 se je stopnja registrirane brezposelnosti sicer zmanjševala, v prvem polletju leta 2002 pa ponovno nekoliko porasla in znaša 15.1%, kar Zasavsko regijo uvršča na tretje mesto med statističnimi regijami z najvišjo stopnjo brezposelnosti (višjo imata le Podravska in Pomurska regija). Temu ustrezno je tudi stopnja zaposlenosti podpovprečna in znaša slabih 53%. Med brezposelnimi se je močno znižal delež dolgotrajno brezposelnih in padel pod slovensko povprečje (52.1%). Struktura iskalcev zaposlitve je sicer zelo neugodna. Tako je delež brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe (brez strokovne izobrazbe) med brezposelnimi več kot 52-odstoten, visoko nadpovprečen (najvišji med statističnimi regijami) je delež brezposelnih mladih (27.3%), dobra petina pa je takih, ki prvič iščejo zaposlitev. Nadpovprečna je tudi brezposelnost žensk, ki jih je med brezposelnimi 55.7%. Delež brezposelnih, starih nad 40 let je vsa leta podpovprečen in se je v prvem polletju 2002 še nekoliko zmanjšal. Prav tako pada tudi delež trajnih presežkov med brezposelnimi, tako da v prvem polletju 2002 niso več presegali slovenskega povprečja.

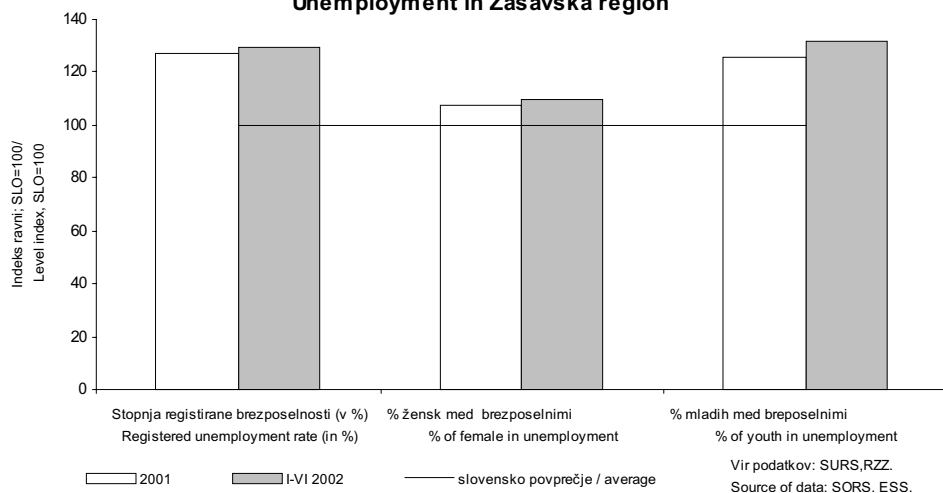
Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Od treh občin, ki sestavljajo Zasavsko regijo, se dve (Hrastnik in Trbovlje) uvrščata med območja s posebnimi razvojnimi problemi (občini predstavljata dobrih 44% površine in 63% prebivalstva regije). Glede na sintezno oceno razvojnih možnosti regij je Zasavska regija uvrščena v skupino s slabimi socio-ekonomskimi razmerami, ki imajo omejene razvojne potencialne. V regiji obstajajo močne podporne institucije za spodbujanje regionalnega razvoja, kar naj bi ob močni regijski identiteti, v regiji razpoložljivi delovni sili s specifičnimi (industrijskimi) znanji in razpoložljivo podporno infrastrukturo za nova podjetja, predstavljalo dobro osnovo za hitrejši razvoj v prihodnje.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Zasavski regiji, leto 1999 /
Gross value added by activity in Zasavska region, year 1999**

**Brezposelnost v Zasavski regiji /
Unemployment in Zasavska region**

6. Viri in literatura

1. BEVC M. et. al., 2001, Znanje in izobraževanje v Sloveniji v luči priključitve EU, Raziskava v okviru projekta: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije: Slovenija v Evropski uniji. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
2. Ekonomsko ogledalo, Urad za makroekonomske analize in razvoj, št. 8-9, let. VII, Ljubljana, september 2001.
3. GOSAR A., 1995, Nekatere sodobne socialnogeografske značilnosti prebivalstvene sestave Slovenije s posebnim ozirom na medregionalne selitve, Regionalni vidiki demografske politike Slovenije, Komisija za regionalni razvoj Državnega sveta RS in Nacionalni komite za demografsko politiko RS pri ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana.
4. HANŽEK M. et. al, 1999, Poročilo o človekovem razvoju, Urad za makroekonomske analize in razvoj in UNDP, Ljubljana.
5. KUKAR S. et. al, 1994, Strategija, politika in ukrepi za izvajanje skladnejšega regionalnega razvoja, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana.
6. KUKAR S. in GULIČ A., 1992, Regionalni razvoj in regionalizacija Slovenije, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana in Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana.
7. Merila za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi ter njihove mejne vrednosti, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana, marec 2000.
8. Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za regionalni razvoj, Ur.l. RS št. 44/2001.
9. Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa, Ur.l.RS št. 52/2000.
10. News release, No 22/2001, Eurostat, February 2001.
11. Novinarska konferenca Agencije RS za regionalni razvoj, Interno gradivo ARR, december 2002.
12. Omersel, Bojana Primož Pipan: Evropski strukturni in kohezijski skladi, interno gradivo Agencije RS za regionalni razvoj, Ljubljana 2000.
13. PEČAR J., 2002, Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2000), UMAR. Delovni zvezek 2001 (X) 6, Ljubljana.
14. PERKO D., OROŽEN ADAMIČ M., 1997, Slovenske občine, Geografski inštitut ZRC SAZU, Ljubljana.
15. Poročilo o aktivnostih, povezanih z ustanavljanjem pokrajin, Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za lokalno samoupravo, delovno gradivo, november 2001.
16. Poročilo o izvajanju regionalne politike v letu 2001, Poročevalec št. 60/02.
17. Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije, Ur.l. RS št. 52/2000.
18. Priprava strokovnih podlag za strategijo regionalnega razvoja Slovenije, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, oktober 2000.
19. Proračunski memorandum za leti 2003 in 2004.
20. RAVBAR M., 1995, Regionalnogeografski vidiki demografske politike v luči sodobnih sprememb v poselitvi Slovenije, Regionalni vidiki demografske politike Slovenije, Komisija za regionalni razvoj Državnega sveta RS in Nacionalni komite za demografsko politiko RS pri ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana.
21. Second Progress Report on Economic and Social Cohesion, Commission of the European Communities, January 2003, Brussels.
22. Statistics in focus, General Statistics, Theme 1-1/2000, Eurostat 2000.
23. Strategija regionalnega razvoja Slovenije, Ministrstvo za gospodarstvo, Agencija RS za regionalni razvoj, julij 2001.
24. Structural Actions 2000-2006, Commentary and Regulations, European Commission, 2000.
25. Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila, Ur.l. RS št. 52/2000.
26. White Paper on Regional Development in Slovenia, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana, predhodna delovna verzija, december 1998.
27. Zakon o spodbujanju demografsko ogroženih območij v Sloveniji Ur.l. RS št. 48/90.
28. Zakon o ustanovitvi občin in ter določitvi njihovih območij Ur.l. RS št. 60/94, 69/94, 56/98.
29. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Ur.l. RS št. 60/99.
30. <http://www.evropska-unija.si/>
31. http://europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/regions4_en.htm#a